STUDII ȘI CERCETĂRI DE ANTROPOLOGIE

TOMUL 32
1995

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CONSILIUL DE CONDUCERE

Director: acad. OLGA NECRASOV

Redactor şef: prof. dr. doc. VICTOR SĂHLEANU
Membri: dr. MARIA CRISTESCU
dr. CEZARINA BĂLTEANU
dr. CRISTIANA GLAVCE
dr. MARIA VLĂDESCU
DAN BOTEZATU
ION OPRESCU

Secretar responsabil de redacţie: dr. ELENA RADU

Apare o dată pe an

Pentru a vă asigura colecţia completă şi primirea la timp a revistei, reînnoiţi abonamentul dv.
În ţară, revista se poate procura prin poştă, pe bază de abonament la: RODIPET S.A., Piaţa Presei Libere nr. 1, P.O. Box 33–57, Bucureşti; ORION S.R.L., Splaiul Independenţei 202A, P.O. Box 61–170, Tx 11939, CBTxR, Fax (401) 3122425, Bucureşti; AMCO PRESS, S.R.L., Bd. Nicolae Grigorescu 29A, ap. 66, P.O. Box 57–88, Fax (1) 3124569, Bucureşti.

Manuscrisele, cărţile, revistele pentru schimb, precum şi orice corespondenţă se vor trimite pe adresa Comitetului de redacţie al revistei:

La revue «Studii şi cercetări de antropologie» paraît une fois par an. Toute commande de l'étranger pour les travaux parus aux Éditions de l'Académie Roumaine sera adressée à: RODIPET S.A., Piaţa Presei Libere nr. 1, P.O., Box 33–57, Bucureşti, România; ORION S.R.L., Splaiul Independenţei 202A, P.O. Box 61–170, Tx 11939 CBTxR, Fax (401) 3122425, Bucureşti, România.

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
Calea 13 Septembrie nr. 13, 76117 Bucureşti
Telefon: 4103846 sau 4103200/int. 2123, 2107, 2119

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

STUDII ŞI CERCETĂRI
DE
ANTROPOLOGIE

Tomul 32 **1995**

SUMAR

Antropologie istorică

PETRU CANTEMIR, DAN BOTEZATU, Caracterizarea antropologică a populaţiei feudale de la Gherăeşti (Jud. Neamţ) 3

Antropologie contemporană

MARIA VLĂDESCU, IRINA POPESCU, Caracterizarea antropologică a rudarilor de la Prundu (Jud. Teleorman) 9
DAN BOTEZATU, MARIA ŞTIRBU, MARIA ROŞCA, ADRIANA TUDOSIE, Variabilitatea caracterelor antropologice cefalo-faciale ale populaţiei din satele Săbăoani şi Gherăeşti (Jud. Neamţ) 23
GEORGETA MIU, PETRU CANTEMIR, DANUSIA PAVAL, ADRIANA TUDOSIE, Caracterizarea conformaţiei corporale la populaţiile din Săbăoani şi Gherăeşti (Jud. Neamţ) 29
MARIA ŞTIRBU, ANA-CEZARINA BĂLTEANU, GEORGETA MIU, Variabilitatea raportului staturo-ponderal şi a obezităţii la unele populaţii din Moldova 37
MARIA ISTRATE, Consideraţii privind limitele de normalitate ale lipidemiei şi colesterolemiei la unele populaţii din Moldova 43
ELEONORA LUCA, Aplicaţii metodologice în cercetarea filiaţiei prin caractere metrice .. 49
CORNELIU VULPE, IRINA POPESCU, Contribuţie la cercetarea eredităţii unor caractere morfologice de ordin general, precum şi a trăsăturilor urechii externe 57

Antropologie medicală

ELENA RADU, MATEI STROILA, CARMEN NĂSTASE, RODICA GAGHES, Tulburări psihonevrotice la populaţia tânără 67
CRISTIANA GLAVCE, DANIELA CUCU, RICHARD RUS, ANA-MARIA BĂLĂŞOIU GLAVCE, Studiul nivelelor de dezvoltare fizică şi psihică a unui grup de copii marocani în funcţie de gradul de urbanizare şi mediul socio-economic 75

St. cerc. antropol., 1995, t. 32, p. 1–106

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CORNELIA GUJA, RĂZVAN PETCU, VICTOR GUJA, Încercare de modelare antropologică a individului uman 83
CORNEL PICIOIU, MARGARETA PICIOIU, MANUELA JILĂVEANU, RĂZVAN PETCU, Aspecte privind variabilitatea conductibilității electrice cutanate în funcție de vârstă și sex (II) 93

Antropologie culturală

IOAN OPRESCU, Patologia mijloacelor de comunicare interumane 97

Varia

VASILE V. CARAMELEA *in memoriam* 103

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CARACTERIZAREA ANTROPOLOGICĂ A POPULAȚIEI FEUDALE DE LA GHERĂEȘTI (JUD. NEAMȚ)

PETRU CANTEMIR, DAN BOTEZATU

Materialul osteologic studiat în prezenta notă provine din săpăturile de salvare executate între anii 1991–1992, în necropola feudală de la Gherăești – jud. Neamț, de către arheologul Domnița Hordilă*, de la Muzeul de Istorie din Roman, care pe baza materialelor arheologice, datează necropola din secolele XVI–XVIII d.H. Cu această ocazie au fost scoase la iveală un număr de 74 schelete umane, mai mult sau mai puțin conservate, studiul acestora fiind deosebit de interesant, pe lângă contribuția adusă la cunoașterea aspectului antropologic al populației feudale din țara noastră și pentru posibilitatea de a compara aceste date, cu cele obținute în urma unui studiu antropologic efectuat de antropologi ieșeni, în 1994 asupra populației actuale, din aceeași localitate (2,5).

Date paleodemografice. Repartiția subiecților după sexe și vârsta la deces este prezentată în tabelul nr. 1.

Tabelul nr. 1

Repartiția după sex și vârstă a scheletelor de la Gherăești

Vârsta	Sex indeterminabil		Bărbați		Femei		Total	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Infans I (0-7 ani)	4	5,40	–	–	–	–	4	5,40
Infans II (7-14 ani)	3	4,05	–	–	–	–	3	4,05
Juvenis (14-20 ani)	1	1,35	2	2,70	3	4,05	6	8,10
Adultus (20-30 ani)	–	–	3	4,05	6	8,10	9	12,16
Maturus (30-60 ani)	–	–	34	45,94	17	22,97	51	68,91
Senilis (60-x ani)	–	–	1	1,35	–	–	1	1,35
Total	8	10,80	40	54,05	26	35,13	74	100,00

Datele prezentate în acest tabel ne permit să constatăm, în primul rând, o mortalitate redusă în rândul copiilor și adolescenților (17,55%), procent care se apropie puțin de cel al unei serii în curs de studiu dintr-o localitate apropiată – Săbăoani – jud. Neamț (28,4%), dar care diferă în general de alte serii feudale din Moldova (1, 3, 4), la care procentul mortalității în rândul copiilor este mult mai ridicat. Acest fapt s-ar putea explica printr-o caracteristică specifică socio-economică zonală sau ca fiind rezultatul săpăturilor întreprinse în necropolă, știut fiind faptul că, în cimitirele populației de confesiune catolică, copiii sunt înhumați în zone separate.

* Îi aducem și pe această cale mulțumirile noastre, pentru materialul furnizat, indicațiilor arheologice și întreaga colaborare.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

În al doilea rând, mortalitatea majoritară se înregistrează în rândul maturilor şi adulţilor cu procente mai mari în rândul bărbaţilor faţă de femei, vârsta senilă fiind atinsă doar de un singur subiect.

Caracteristici antropologice. În tabelul nr. 2 au fost înscrise mediile principalelor dimensiuni şi indicii cefalo-faciali, precum şi a staturii, conform cu care putem caracteriza populaţia feudală de la Gherăeşti, după cum urmează.

Tabelul nr. 2

Variabilitatea şi mediile principalelor caractere antropometrice la populaţia de la Gherăeşti

Nr. Martin	Dimensiuni şi indici	Bărbaţi				Femei			
		N	min-max	M	O	N	min-max	M	O
1	g-op	9	172–195	181,79	8,07	9	163–185	173,12	7,73
8	eu-eu	9	141–152	145,34	3,44	9	126–150	140,56	7,50
9	ft-ft	9	95–112	102,34	5,17	9	91–110	99,20	6,56
10	co-co	9	120–132	125,45	3,82	9	108–135	121,22	9,00
20	po-b	6	110–125	118,95	5,02	8	108–125	115,33	4,80
45	zy-zy	8	121–138	130,08	5,58	7	115–137	124,87	6,38
48	n-pr	10	61–81	68,75	5,67	6	57–70	65,61	3,97
51	mf-ek	10	39–45	42,35	2,50	5	37–43	40,85	2,05
52	înălţimea orbitei	10	30–36	32,35	1,86	6	29–34	32,11	1,59
54	al-al	12	22–27	25,28	1,90	7	21–26	24,03	1,59
55	n-ns	10	48–53	50,65	1,98	6	46–51	48,45	1,63
8:1	I. cefalic	8	75–84	80,82	3,73	9	70–89	81,33	6,17
20:1	I. porio-bregm. long.	6	60–72	65,29	4,48	8	63–70	66,83	2,39
20:8	I. porio-bregm. transv.	5	78–86	81,25	2,78	8	76–95	81,20	5,65
9:8	I. fronto-parietal	7	66–76	71,17	3,91	9	65–74	70,45	3,29
9:10	I. fronto-transversal	9	77–86	81,34	3,38	9	79–87	82,23	2,52
48:45	I. facial superior	8	46–62	53,20	4,35	6	47–58	52,61	4,13
52:51	I. orbitar	10	68–82	76,75	4,36	6	72–85	78,78	4,18
54:55	I. nazal	10	43–56	49,95	3,98	6	42–56	49,45	4,54
Statura după: Manouvrier		25	160–175	166,97	3,52	12	146–159	155,03	3,42
" " Trotter-Gleser		25	162–179	172,20	4,20	12	150–163	159,11	3,69
" " Bach-Breitinger		24	164–175	170,53	2,82	12	158–165	160,79	2,49
" medie		25	162–177	169,89	3,87	12	151–162	158,28	3,10

Craniul neural este la ambele sexe în medie mijlociu de lung, larg şi înalt, calota prezentând un aspect conformativ brahicran moderat (datorită în special lărgimii sale), hipsicran şi metriocran. Fruntea este largă la ambele serii, oferind indici fronto-parietali de tip eurimetop şi fronto-transversal ce arată că forma sa este ovală.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Occipitalul prezintă o lărgime accentuată și un grad de curbură mai accentuat la bărbați, față de femei.

Calota craniană în norma verticală are o formă ovoidă la bărbați și pentagonal-romboidă la femei, în norma occipitală ea fiind majoritar în formă de „casă" la primii și de „bombă" la cele din urmă. Relieful cranian se prezintă destul de atenuat la toate craniile, atât cel glabelar, cât și cel supraorbitar, în schimb dezvoltarea regiunilor mastoidiene și supramastoidiene este în general bine marcată.

Regiunea facială prezintă în medie o înălțime a părții sale superioare și un diametru transversal de tip mijlociu, cu o oarecare tendință spre limita inferioară a categoriei la ambele dimensiuni, dar indicele facial superior este de tip mezen la ambele serii. Orbitele, mijlociu de largi, dar în general joase, au aspect mezoconc, cu valori medii puțin mai scăzute la bărbați față de femei. Nasul este scurt spre mijlociu și mijlociu de larg, cu indicele mediu de tip mezorin, la cele două sexe. Malarele sunt în general mijlociu dezvoltate, dar ceva mai bine pronunțate la bărbați, poziția lor fiind intermediară între cea frontală și cea temporală, fosa canină este prezentă în majoritatea cazurilor, în câteva cazuri chiar bine marcată.

Scheletul postcranian și statura. Statura medie, calculată pe baza metodelor Manouvrier, Trotter-Gleser și Bach-Breitinger se situează la ambele sexe în categoria supramijlocie. Repartiția pe categorii a acestui caracter (tabelul nr. 3) ne arată în mod unitar frecvențe mai ridicate pentru staturile înalte, urmate de cele supramijlocii, categoriile mijlocii și submijlocii fiind mult mai puțin reprezentate.

Tabelul nr. 3

Repartiția pe categorii a staturilor

Categoria (cm)	Bărbați		Femei		
	N	%	Categoria (cm)	N	%
Foarte mică (x–149,9)	–	–	Foarte mică (x–139,9)	–	–
Mică (150–159,9)	–	–	Mică (140–148,9)	–	–
Submijlocie (160–163,9)	1	4,00	Submijlocie (149–152,9)	1	8,33
Mijlocie (164–166,9)	4	16,00	Mijlocie (153–155,9)	1	8,33
Supramijlocie (167–169,9)	5	20,00	Supramijlocie (156–158,9)	5	41,66
Înaltă (170–179,9)	15	60,00	Înaltă (159–167,9)	5	41,66
Foarte înaltă (180–x)	–	–	Foarte înaltă (160–x)	–	–

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Oasele lungi ale scheletului prezintă un grad de robusticitate mijlociu, femurul este eurimer sau platimer, cu relief subtrohanterian atenuat, tibiile sunt euricneme sau mezocneme, formele platicneme întâlnindu-se doar la bărbaţi, ele nu prezintă faţete suplimentare de articulaţie cu astragalul.

Caracteristici tipologice şi concluzii. Seria de schelete de la Gherăeşti oferă un ansamblu de caractere biometrice şi somatoscopice, care ne permit să schiţăm pe scurt următoarele aspecte tipologice: la bărbaţi predomină un ansamblu de caractere nordice şi dinarice, în timp ce la femei, elementele predominante sunt cele mediteranoido-dinarice, la acestea adăugându-se şi multe influenţe esteuropide. Vom menţiona că la două schelete (unul masculin şi altul feminin) s-au semnalat şi câteva trăsături mongoloide.

Aşa după cum am arătat mai sus, pentru studiul antropologic al populaţiei feudale târzii de la Gherăeşti, am putut beneficia şi de datele obţinute recent asupra populaţiei actuale din această localitate, compararea datelor conformative furnizându-ne unele concluzii interesante. Astfel, în decursul ultimelor secole se constată câteva modificări intervenite doar la nivelul calotei, care prezintă o tendinţă de brahicefalizare, de la un indice mediu cranian de 80,2 bărbaţi şi 81,3 la femei la seria veche, la 84,0 bărbaţi şi 85,5 femei, la seria actuală, acest fenomen datorându-se creşterii uşoare a diametrului antero-posterior, dar în special a celui transversal. Prin dimensiunile verticale ale calotei şi vertico-transversale ale feţei, cele două serii comparative nu prezintă deosebiri semnificative, calota fiind în ambele cazuri hipsicrană-hipsicefală, metriocrană-metriocefală, iar faţa mezenă, cu nasul mezorin. În privinţa staturii, mediile obţinute pentru cele două populaţii sunt chiar identice, 169 cm la bărbaţi şi 158 cm la femei, arătându-ne că nici din acest punct de vedere, în ultimul interval de timp, nu s-au petrecut modificări importante.

La caractérisation anthropologique de la population féodale de Gherăeşti (Dép. de Neamţ)

RÉSUMÉ

Le matériel anthropologique étudié par les auteurs est représenté par 74 squelettes découverts dans la nécropole de Gherăeşti datant des XVIe–XVIIIe siècles après J.-C., par Domniţa Hordilă (Musée d'Histoire de Roman).

Du point de vue démographique notre série indique une mortalité assez réduite parmi les enfants. La population médiévale de Gherăeşti est caractérisée par un indice crânien du type brachycrânien modéré, une hauteur verticale hypsicrâne et métriocrâne, un front eurymétope et un occipital large. Le massif facial est du type moyen, aux orbites mésoconques et le nez mésorhinien. La taille correspond à la catégorie au-dessus de la moyenne chez les deux sexes.

Du point de vue typologique on remarque un mélange de caractères dinaro-nordoïdes chez les hommes et une prédominance des éléments méditerranoïdes et dinaroïdes chez les femmes.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

On constate une tendance de brachicéphalisation chez la population contemporaine en comparant la série féodale avec les échantillons de la population actuelle.

BIBLIOGRAFIE

1. BOTEZATU D., MIU G., CANTEMIR P., *Studiul paleoantropologic al materialului osteologic descoperit la Bârlad, datând din perioada feudală (secolele XII–XVII)*, St. cerc. antropol., **26**, 1989, p. 3-9.
2. BOTEZATU D., ȘTIRBU M., ROȘCA M., TUDOSIE A., *Variabilitatea caracterelor antropologice cefalo-faciale ale populației din satele Săbăoani și Gherăești* (jud. Neamț), St. cerc. antropol., **32**, 1995 (sub tipar).
3. CANTEMIR P., BOTEZATU D., *Considerații antropologice asupra materialelor osteologice feudale de la Siret*, Arheologia Moldovei, tom **XV**, 1994 (sub tipar).
4. NECRASOV O., CRISTESCU M., *Contribution a l'ètude anthropologique de la population moldave du XVI-éme siècle*, An. st. Univ. Iași, sect. II, 1957, **3** (1-2), 84-104.
5. MIU G., CANTEMIR P., PAVAL D., TUDOSIE A., *Caracterizarea conformației corporale la populațiile din Săbăoani și Gherăești*, St. cerc. antropol., **32**, 1995 (sub tipar).

Primit la redacție
la 18 mai 1995

Centrul de cercetări antropologice
„F. Rainer", București, Secția Iași

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CARACTERIZAREA ANTROPOLOGICĂ A RUDARILOR DE LA PRUNDU (JUD. TELEORMAN)

MARIA VLĂDESCU, IRINA POPESCU

ASPECTE INTRODUCTIVE

Despre ţigani există o bogată literatură de specialitate. Dacă ne referim la România (fără pretenţii exhaustive), autori mai vechi (5, 13, 15), sau mai noi (6, 20), se ocupă preferenţial de elucidarea originilor, căilor de migraţie spre Europa, particularităţile limbii, ocupaţii şi obiceiuri, mărimea efectivelor demografice în diferite perioade sau ţări, statutul lor de cetăţean etc...

Caracterizarea tipologică, aşa cum derivă ea din particularităţile bioantropologice este numai succint amintită, sau chiar se face abstracţie de ea. Înainte de a aborda detaliat acest aspect, pe baza datelor pe care le-am parcurs, subscriem şi noi la părerile mai larg acceptate despre originea hindusă şi nu egipteană a ţiganilor. Pornind de la lingvistica comparată (16), dar nu numai, pentru că ea a fost completată şi cu date hemotipologice (3), s-au reconstituit drumurile prin care au pătruns în Europa, ca şi răspândirea lor ulterioară pe acest continent. Punctul de plecare ar fi fost N-V Indiei, mai exact Punjabul de Nord.

Dacă în secolul V erau prezenţi în Iran şi Asia mediteraneană, în secolul IX sunt deja semnalaţi în Imperiul Bizantin, iar în secolele X–XIV şi în centrul Europei. Cauzele care au determinat aceste migraţii variază de la un autor la altul. Ar fi pornit în exod datorită masacrelor lui Timur Lenk care, la sfârşitul secolului XIV, a pustiit nordul Indiei (10, 13). Motivelor politice li s-au adăugat altele, cu determinisme economice. Fiind predispuşi la practicarea meseriilor, plecau atunci când nu-şi găseau de lucru sau rivalizau cu populaţiile băştinaşe.

Un act de donaţie (din anul 1385) a unor sălaşe de ţigani către mănăstirea Vodiţa, de către domnitorul Dan Vodă, ar fi prima atestare documentară a ţiganilor în Ţările Române (6). Secole de-a rândul robi, ei au devenit cu adevărat cetăţeni liberi în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza. Dacă în vremea lui M. Kogălniceanu existau 200.000 ţigani în Principatele Române, după ultimul recensământ numai 401.456 (1,76%) cetăţeni din ţară s-au declarat ca aparţinând acestei etnii (1).

După unii autori, rudarii sunt ţigani, după alţii nu. Etimologic, termenul de ţigan se aseamănă cu cel de cengar, grup populaţional care există şi astăzi în India (6).

St. cerc. antropol., 1995, t. 32. p. 9–21

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

În Micul Dicţionar Enciclopedic Român, rudarii apar citaţi ca o fracţiune ocupaţională a ţiganilor. Aceştia din urmă sunt: „căldărari, fierari, aurari, *rudari*, spoitori, cântăreţi". Şi tot după aceeaşi sursă „în Evul Mediu erau denumiţi *rudari* ţiganii domneşti care confecţionau obiecte din lemn (linguri, fuse, albii...)" (10).

Din discuţiile avute cu bătrânii satului, rudarii de la Prundu s-au organizat într-o comunitate compactă între cele două războaie mondiale, venind aici din diferite puncte ale ţării, probabil şi din Munţii Apuseni. Acolo se numeau băieşi şi se ocupau cu mineritul aurifer.

Satul Prundu este aşezat în Lunca Dunării, la confluenţa marelui fluviu cu râul Olt şi administrativ face parte din comuna Lunca, judeţul Teleorman. Din punct de vedere ocupaţional, în timp ce femeile mai produc în mod tradiţional obiecte de uz casnic din lemn, bărbaţii au devenit muncitori la o întreprindere de materiale de construcţie din zonă.

DATE ŞI METODOLOGIE

Studiul se referă la 70 bărbaţi, reprezentând exhaustiv populaţia masculină în vârstă de 20–50 de ani. Întrucât deţinem o cantitate numeroasă de informaţii antropometrice, femeile vor constitui subiectul unei alte lucrări.

Cercetarea, în teren, a avut loc în anul 1973, dar atunci rezultatele au fost refuzate spre publicare.

Analiza se axează în egală măsură pe aspecte taxonomice şi constituţionale şi se referă la 15 caractere cefalo-faciale, din care două reprezintă pigmentaţia şi 10 caractere corporale.

Cercetarea datelor în teren a îmbinat metode clasice (9) cu metode elaborate mai recent de către antropologi contemporani (4, 8, 12).

Variate sunt şi metodele statistice de prelucrare a datelor. Pentru a scoate în evidenţă aspectele particulare ale acestui grup uman printre populaţiile româneşti, calculele statistice, ale valorilor medii şi parametrilor de dispersie, au fost dublate de metode de clasificare derivate din analiza statistică, multivariate cum ar fi distanţa generalizată Mahalanobis (11). Pentru a fixa poziţia taxonomică a ţiganilor rudari în context european am recurs la comparaţii cu alte populaţii de aceeaşi etnie din fosta Cehoslovacie (2) şi Franţa (7). Datele sunt reprezentate sintetic sub formă de tabele şi figuri.

REZULTATE ŞI COMENTARII

1. *Caracterizare cefalo-facială.* Structura taxonomică a rudarilor de la Prundu este dominant mediteranid-orientalidă.

Conform datelor medii din tabelul nr. 1 şi a poziţiei lor în interiorul morfogramelor taxonomice din figura 1, calota cefalică este concomitent lungă, mijlociu spre îngustă şi mijlociu de înaltă.Acest specific dimensional conduce la indici care marchează: mezocefalie, hipsicefalie moderată şi metriocefalie.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Variabilitatea comparativă a caracterelor cefalo-faciale

	Români sat Suhaia N=94 M.Vlădescu 1971		Rudari Români sat Prundu N=67 M.Vlădescu 1973		Ţigani Slovaci N=135 J. Beneş 1968		Test „Student" între				Ţigani Români N=42-473 E.Pittard 1902	Ţigani Franţa N=6 B.Ely 1966
							Rudari-Ţigani Sl.		Rudari-Români			
Caractere	$\bar{X}$	σ	$\bar{X}$	σ	$\bar{X}$	σ	Dif.	„t"	Dif.	„t"	$\bar{X}$	$\bar{X}$
g-op	182,9	6,12	189,3	6,71	185,7	6,65	3,6	3,63	6,4	6,21	188,5	193
eu-eu	156,6	5,98	150,4	5,10	151,3	5,65	0,9	1,14	6,2	7,13	150,0	151
t-v	122,9	5,39	122,1	5,25	129,4	10,10	7,3	6,76	0,8	1,06	126,4	118
ft-ft	117,5	7,96	108,5	4,62	103,8	5,15	4,7	6,62	9,0	9,09	112,9	
zy-zy	143,7	5,32	140,6	5,15	134,4	4,91	6,2	7,06	3,1	3,69	139,9	135
go-go	111,7	5,71	113,7	6,11	106,3	6,50	7,4	7,96	2,0	2,11		
n-gn	129,9	6,11	129,4	5,50	121,9	7,05	7,5	8,24	0,5	0,53		128
n-sn	59,5	3,98	56,8	3,54	55,6	4,14	1,2	2,14	2,5	4,24	50,8	58
al-al	34,8	2,49	34,8	2,56	39,4	3,60	4,6	8,85	=	=	36,3	39
i.c.	85,7	3,71	79,5	5,25	79,4	5,97	0,1	0,14	6,2	11,32	79,5	78,0
i.v.l.	67,3	3,14	64,6	3,05	69,1	6,70	4,5	6,62	2,7	5,75	67,8	61,6
i.v.t.	78,6	3,50	81,3	3,05	85,2	7,35	3,9	5,20	2,7	5,19	85,0	79,1
ft/zy	81,8	5,2	77,2	3,01	77,2	4,58	=	=	4,6	7,30		
i.f.	90,5	4,38	92,1	3,98	90,3	6,05	1,8	2,54	1,6	2,35		95,1
i.n.	58,8	5,77	61,5	6,04	61,7	6,60	0,2	0,22	2,7	2,84		67,9
	statura 161,2 cm										statura 162 cm	

Faţa este înaltă, chiar cu tendinţa spre foarte înaltă în plan sagital. În plan orizontal, însă, ea este mai puternic dezvoltată prin mandibulă decât prin malare şi arcade zigomatice. Mai există şi alte asemenea necorelări. Spre exemplu, tot la nivel facial, energia de dezvoltare a nasului prin n-sn este mai mică decât cea a distanţei n-gn. De aceea, la o fizionomie dominant extrem leptoprosopă se asociază indici nazali numai mezo/leptorini.

Tendinţa regiunii frontale către valori absolute mai frecvent late, realizează două tipuri de rapoarte: de categorie mare în indicele fronto/parietal (eurimetopie) şi de categorie mare în indicele fronto/zigomatic.

Din punct de vedere intuitiv, dimensiunile cefalo-faciale se ordonează cu decalaje mari pe morfogramă (figura 1) şi se combină interdependent după următoarea schemă: g-op>eu-eu<t-v<ft-ft; go-go>zy-zy<n-gn; al-al<n-sn.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

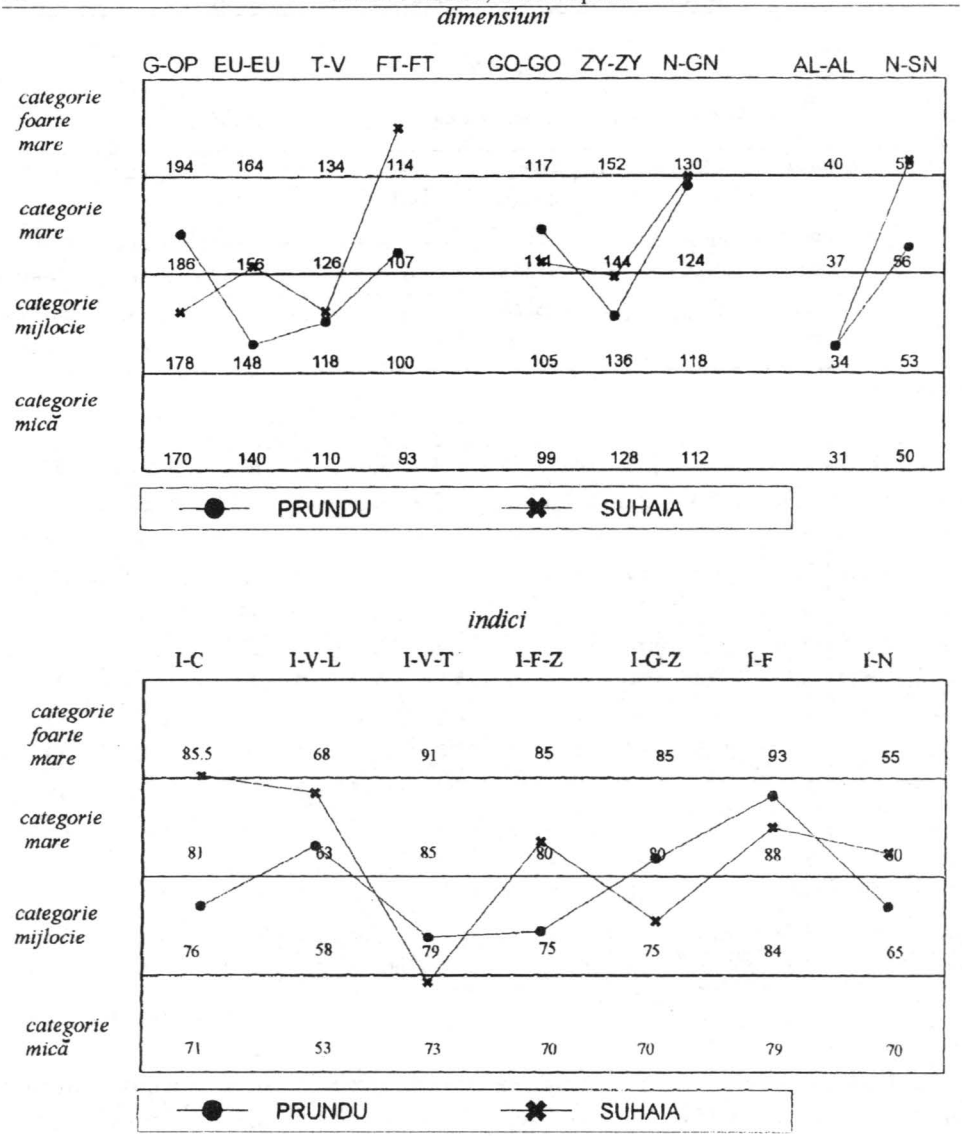
dimensiuni
G-OP EU-EU T-V FT-FT GO-GO ZY-ZY N-GN AL-AL N-SN
categorie foarte mare
categorie mare
categorie mijlocie
categorie mică
194 164 134 114 117 152 130 40 58
186 156 126 107 111 144 124 37 56
178 148 118 100 105 136 118 34 53
170 140 110 93 99 128 112 31 50
PRUNDU
SUHAIA
indici
I-C I-V-L I-V-T I-F-Z I-G-Z I-F I-N
categorie foarte mare
categorie mare
categorie mijlocie
categorie mică
85.5 68 91 85 85 93 55
81 63 85 80 90 88 80
76 58 79 75 75 84 65
71 53 73 70 70 79 70
PRUNDU
SUHAIA

Fig. 1 – Morfograma taxonomică – bărbați.

Cât privește variabilitatea pe categorii procentuale, în general, categoria în care se plasează valoarea medie cumulează și cele mai mari frecvențe individuale (figurile 2 și 3). Sensul variabilității, în raport cu aceasta, se orientează apoi către incidențe însemnate și de: brahicefali (25%), ortocefali și tapeinocefali pentru cei 3 indici ai calotei. La indicele facial, categoriile înaltă și foarte înaltă cumulează peste 86% din populația masculină. Cât privește indicele nazal, pentru acesta trebuie să subliniem prezența unui număr însemnat de bărbați cu nas lat și foarte lat (camerinie=22%).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

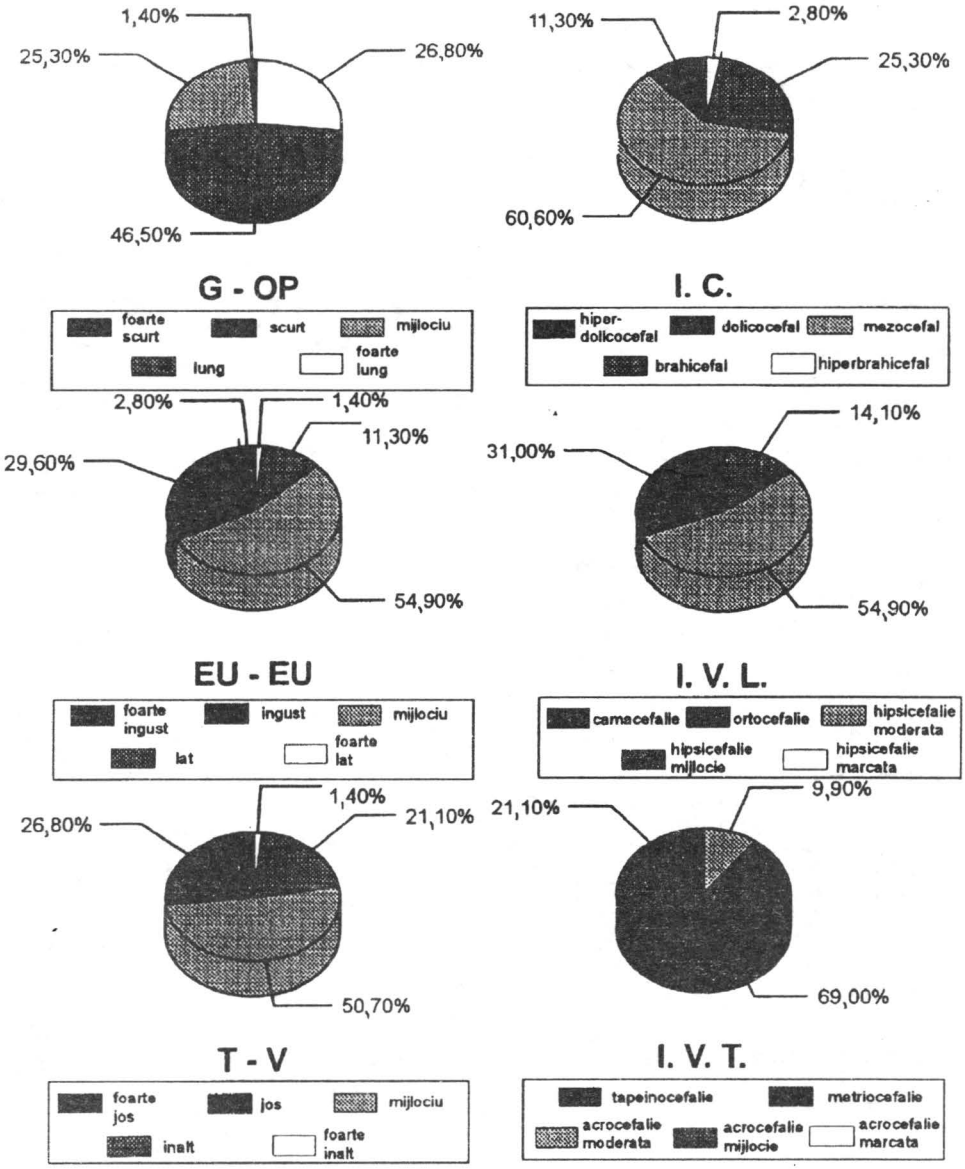

Fig. 2 – Repartiția procentuală pe categorii a caracterelor dimensionale și conformative cefalice (Sat Prundu – bărbați).

Rudarii sunt o populație cu pigmentație armonică și de categorie dominant închisă (figura 4). Ceea ce-i deosebește de populațiile cu aceeași coloratură este dominanța nuanțelor extreme 1 și 2 în scara cromatică Martin pentru iris (94%) și x-y în scara Fischer-Saller pentru păr (97%) (9).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

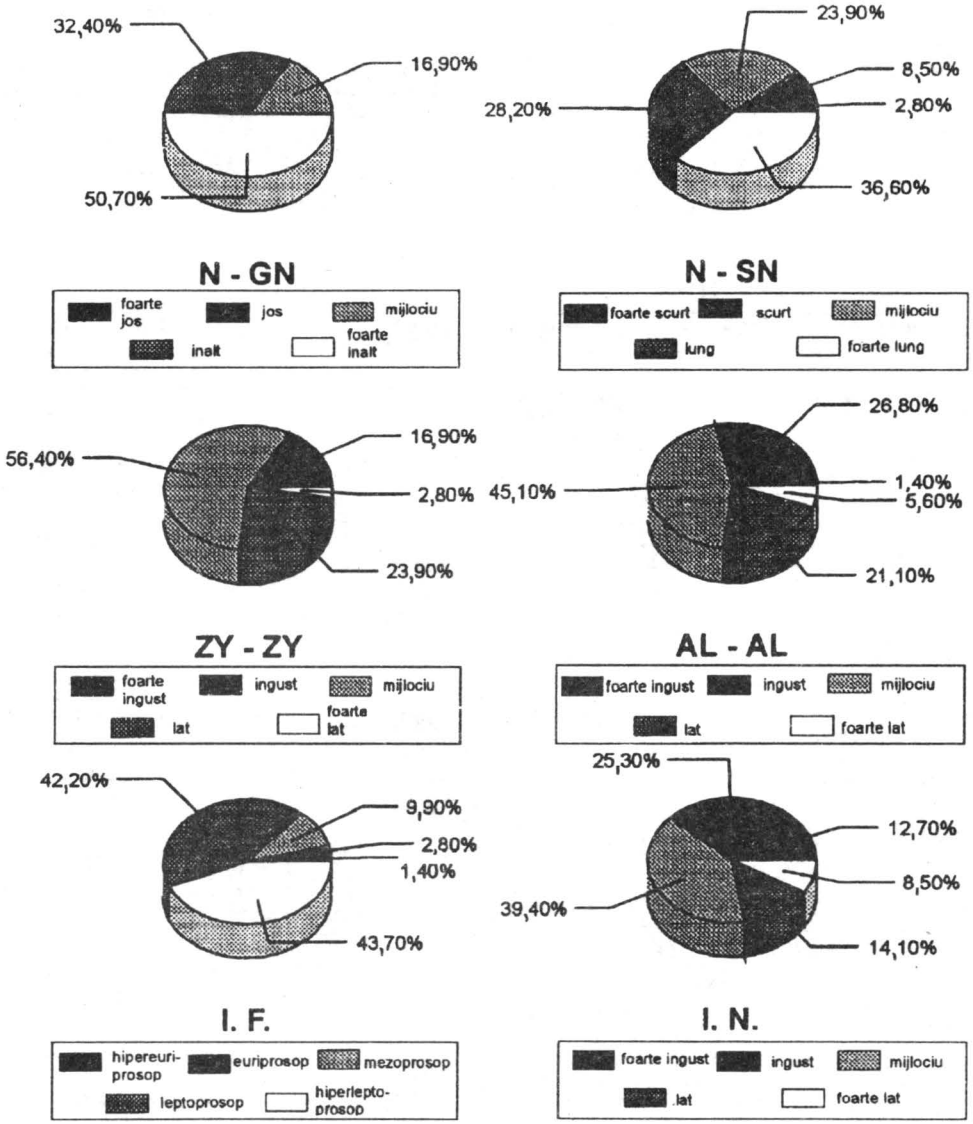

Fig. 3 – Repartiția procentuală pe categorii a caracterelor dimensionale și conformative faciale (Sat Prundu – bărbați).

2. *Caracterizare constituțională.* Statura bărbaților rudari este supramijlocie (168,6 cm). Proporțiile corporal impuse de o asemenea talie indică metriocormie, macroskelie, subeutrofie și bust cu tendința spre forma trapezoidală (tabelul nr. 2). Bazându-ne pe aceste încadrări în scările clasice de clasificare (figura 5) putem sublinia următoarele: 1) bine proporționat în raport cu statura este numai bustul;

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

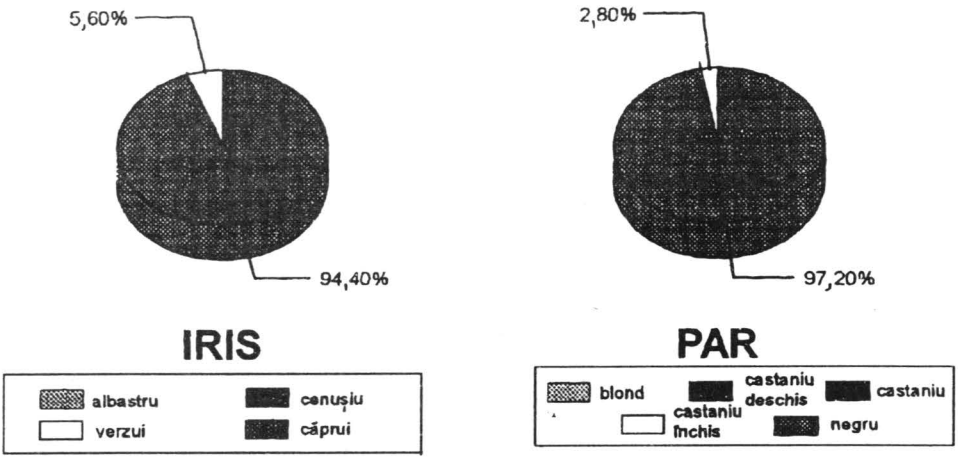

IRIS (scara Martin)			PAR (scara Fisher - Saller)		
Categorii	N	%	Categorii	N	%
albastru	0	0	blond	0	0
cenușiu	0	0	castaniu deschis	0	0
verzui	4	5.6	castaniu	0	0
caprui	67	94.4	castaniu inchis	2	2.8
			negru	69	97.2

Fig. 4 – Repartiția procentuală pe categorii a pigmentației (Sat Prundu – bărbați).

2) celelalte raporturi indică dominante de tip longilin, cu membre inferioare relativ lungi și o pondere cu 4–5 kg mai mică decât cea ideală, dacă o calculăm prin formula Broca (12). Acest ultim aspect explică și incidența mare a indicelui Roehrer de tip subeutrofic.

Proporțiile definite prin indicii constituționali, mai sus menționați, nu sunt în dezacord cu cele diagnosticate prin metoda antropometrografică (4). Proiectând cele 10 valori corporale ale rudarilor pe graficul general (GG) al populației din Muntenia (tabelul nr. 3), în raport cu bazomorful (BB) se observă următoarele: 1) dimensiunile constituționale ale rudarilor au valori fie mai mari (statura, lungimea membrului inferior, lățimea umerilor), fie mai mici (pondere, circumferințe etc); 2) amplitudinea variațiilor oscilează între ± 1/2 și 2 Gd; 3) nu există coincidențe valorice dar nici deviații de tip dizarmonic. Ținând cont deci de prevalențele longilin-

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

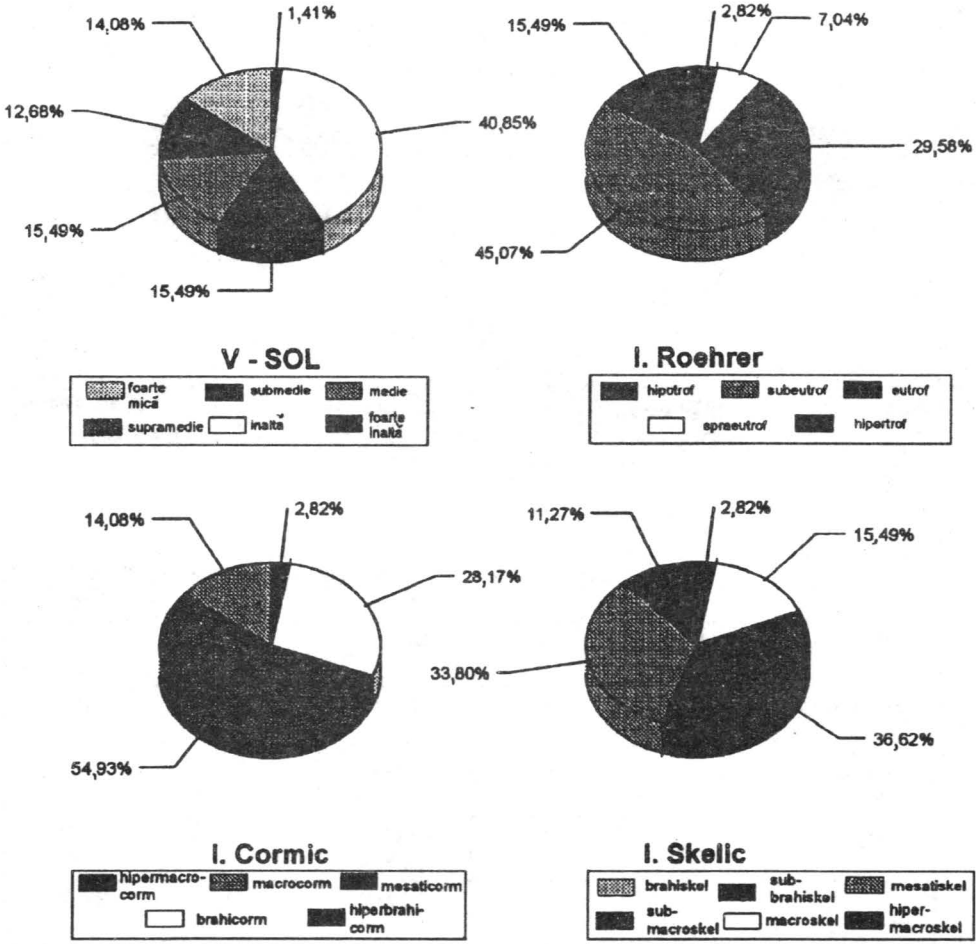

Fig. 5 – Repartiția procentuală pe categorii a caracterelor dimensionale și conformative corporale (Sat Prundu – bărbați).

Tabelul nr. 2

Variabilitatea comparativă a caracterelor corporale

	Români sat Suhaia N=94 M. Vlădescu		Rudari Români sat Prundu N=67 M. Vlădescu		Țigani Slovaci N=135 J. Beneș		Test „Student" între			
							Rudari-Țigani Sl.		Rudari-Români	
Caractere	$\overline{X}$	σ	$\overline{X}$	σ	$\overline{X}$	σ	Dif.	"t"	Dif.	"t"
v-sol.	169,4	5,99	168,6	6,17	164,3	7,50	4,3	4,39	0,8	0,82
v-șez.	90,4	2,68	88,1	3,86	86,7	3,54	1,4	2,46	2,3	4,11
l.m.i.	79,1	4,36	80,5	4,54	78,1	4,86	2,4	3,48	1,4	1,96
pondere	68,1	8,46	63,6	8,63	60,4	7,12	3,2	2,65	4,5	3,31

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

(continuare tabel nr. 2)

a-a	38,2	2,33	39,8	1,95	38,2	1,72	1,6	5,71	1,6	4,57
ic-ic	28,3	1,65	27,9	2,35	28,1	1,60	0,2	0,63	0,4	1,21
circ.tor.	93,1	4,82	90,7	5,44	87,1	4,38	3,6	4,68	2,4	3,43
circ.abd.	83,4	7,65	78,9	8,61	75,1	4,44	3,8	3,42	4,5	3,44
I.Skelic	87,5	4,42	91,6	6,53	90,3	7,00	1,3	1,29	4,1	4,46
I.Roehrer	1,40	0,15	1,33	0,17	1,36	0,14	0,03	1,50	0,07	2,33
I.Cormic			52,3	1,70	52					
i.a.ic.			70,3	5,88						

Tabelul nr. 3

Graficul general al populației masculine din Muntenia (Antropometrograma constituțională)
Statura X = 1677; σ = 65,7; raport fundamental = 1,11

Grade		St.	Pond	L.m.i.	St.sez.	St.sez.	Dap.tor	A-A	IC-IC	Pm.to.	Pm.Ab.
RMa	+5	1868	73	870	990	638	232	424	313	1023	914
	+4	1829,8	71,6	852,8	970,4	625,4	227,4	415,6	306,8	1002,8	895,8
	+3	1791,6	70,2	835,6	950,8	612,8	222,8	407,2	300,6	982,6	877,6
	+2	1753,4	68,8	818,4	931,2	600,2	218,2	398,8	294,4	962,4	859,4
	+1	1715,2	67,4	801,2	911,6	587,6	213,6	390,4	288,2	942,2	841,2
BB		1677	66	784	892	575	209	382	282	922	823
	-1	1638,8	64,6	766,8	872,4	562,4	204	373,6	275,8	901,8	804,8
	-2	1600,6	63,2	749,6	852,8	549,8	199,8	365,2	269,5	881,6	786,6
	-3	1562,4	61,8	732,4	833,2	537,2	195,2	356,8	263,4	861,4	768,4
	-4	1524,2	60,4	715,2	813,6	524,6	190,6	348,4	257,2	841,2	750,2
RMi	-5	1486	59	698	794	512	186	340	251	821	732
RMa-RMi		382	14	172	196	126	46	84	62	202	182
Gd		38,2	1,4	17,2	19,6	12,6	4,6	8,4	6,2	20,2	18,2
		A		B			C			D	

LEGENDA

▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ ▪ bazomorful caracteristic bărbaților rudari

St. = 1686	Dap. tor. = 208
Pond. = 64	A-A = 397
L.m.i. = 805	IC-IC = 280
St. sez. = 880	Pm.to. =907
Sst. sez. = 569	Pm. Ab. =789

brevilin (Lo/Br) dintre grupele de dimensiuni (ABCD), de mărimea deviațiilor (sub 2 1/2 Gd), cât și de numărul de dimensiuni, mai mici sau mai mari comparativ cu bazomorful regional (3/7), putem susține că fizionomia constituțională a bărbatului rudar în genere este micromorf-paralongilină ca în formula:

A + 1/2 - 1 1/2 Lo
B + 1 1/4 - 3/4 - 1 1/2 Lo, =
C - 1/4 + 2 - 1/4 Lo, Lo
D - 1/2 - 1 3/4 Lo

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Deci, are o constituţie dezvoltată în sens vertical în care rol definitoriu nu revine caracterelor cu prevalenţă mezologică (pondere, circumferinţe).

3. *Aspecte comparative.* Abandonând treptat limba lor specifică, astăzi rudarii vorbesc româneşte. După unii autori, între care şi C. S. Nicolaescu-Plopşor (6) ei nici nu ar fi ţigani. Dacă este aşa, mutaţia produsă în plan cultural nu este dublată şi de una tipologic-morfologică. Din punctul nostru de vedere, rudarii de la Prundu sunt un izolat etnic şi pentru a demonstra acest fapt am recurs la o dublă comparaţie: a) cu românii din arealul geografic unde este situat satul; b) cu alte populaţii de ţigani.

a) Pentru primul aspect am luat drept martor Suhaia, mai reprezentativ tipologic pentru populaţia românească din 10 comunităţi situate în partea de vest a Munteniei, din Munţii Carpaţi, până în Câmpia Română.

Testele Student din tabelele nr. 1 şi 2 evidenţiază că, din cele 27 caractere antropometrice cefalo-faciale şi corporale comparate, numai 6 apar cu valori nesemnificative (t-v, n-gn, al-al, statura, lungimea membrului inferior, lăţimea bazinului). Cât priveşte testele „t" semnificative, cele ale regiunii cefalo-faciale au o mai mare capacitate de delimitare decât cele constituţionale. Aşa încât, tipologia taxonomică a rudarilor se deosebeşte semnificativ de cea a românilor, în primul rând prin valorile celor 3 indici ai calotei, între aceştia, indicele cefalic, mai mic cu 6 unităţi, ar fi singur suficient ca să înţelegem că populaţiile sunt diferite. În completarea acestor delimitări, mai remarcăm fruntea mai îngustă, atât absolut cât şi relativ şi nasul mai scurt, deci mai frecvent mezo- şi chiar camerin. Pentru constituţia corporală, testele „t" nu fac altceva decât să confirme exactitatea diagnozei stabilită prin metoda antropometrografică (4). Longilinia lor este evidenţiată de valori semnificative şi cu semn negativ pentru următoarele caractere: înălţimea în poziţie şezând, greutatea, circumferinţa toracică şi perimetrul abdominal. La staturi cvasi-egale, rudarii au membrele inferioare mai lungi iar greutatea cu circa 5 kg mai mică. Aceste fluctuaţii conduc la frecvente constituţii cu bust submacroskel şi robusticităţi corporale de tip subeutrofic (tabelele nr. 2 şi 4).

Supunând populaţia de la Prundu unei analize complexe de tip D^2 – Mahalanobis (împreună cu 10 sate de români şi 3 sate cu populaţie de origine bulgară) (17, 18) s-au obţinut valorile din tabelul nr. 5. În calcule au fost introduse toate caracterele dimensionale cefalice şi statura şi s-au considerat ca semnificative valorile „D^2" mai mari decât 2, prin aplicarea testului F(11).

Coloana a 14-a, din tabelul mai sus menţionat, exprimă distanţele care separă rudarii de celelalte două categorii de populaţii. Mărimea lor demonstrează indubitabil că este vorba de o etnie ale cărei particularităţi taxonomice se delimitează clar, din punct de vedere genetic, atât de români, cât şi de bulgari. Este motivul pentru care noi considerăm un izolat aşezarea de la Prundu.

b) Pentru cel de-al doilea aspect, din comparaţia rudarilor cu alte populaţii de ţigani: români, slovaci (2) sau francezi (7), observăm imediat (chiar dacă la cei din urmă nu dispunem de date constituţionale) că apropierile valorice între caractere sunt mai puţine decât deosebirile. Pentru paralela ţigani slovaci – rudari am putut

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 4

Distanța generalizată D^2 (Bărbați)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1. Dragoslavele	4,19	3,25	4,62	2,99	3,19	2,64	3,46	4,76	4,56	6,67	4,19	3,16	11,64
2. Dâmbovicioara	-	1,54	1,06	7,77	1,81	2,79	3,2	4,96	5,1	5,83	3,73	3,3	12,87
3. Aref		-	1,38	6,22	1,58	3,12	1,46	4,22	2,25	6,88	1,67	0,82	11,57
4. Nucșoara			-	8,41	2,07	2,61	4,00	5,71	4,13	7,73	2,74	2,77	13,28
5. Suhaia				-	5,60	3,45	5,31	8,86	6,86	11,15	6,5	5,24	17,14
6. Recea					-	2,47	2,70	4,17	3,86	5,60	1,80	3,31	11,88
7. Tătărăștii de Jos						-	3,31	3,41	3,01	4,88	2,49	3,07	9,17
8. Bragadiru							-	3,34	1,63	3,92	2,10	0,95	8,03
9. Lunca								-	1,88	1,89	2,50	4,46	3,71
10. Călinești									-	4,54	1,12	1,38	5,90
11. Izvoarele										-	5,28	6,73	3,57
12. Calomfirești*											-	2,20	7,19
13. Licuriciu*												-	11,30
14. Prundu **													-

* Bulgari

** Rudari

chiar testa diferențele. Din 27 valori „t" calculate numai 9 sunt nesemnificative din punct de vedere statistic. Fiecare eșantion apare cu individualitatea sa. Dacă ne fixăm asupra asemănărilor atunci observăm că acestea nu sunt întâmplătoare. Ele se realizează printr-o serie de caractere cărora le putem atribui chiar valoare de markeri bio-antropologici ai etniei în general. Sunt cvasi-uniforme în interiorul grupelor dar se plasează departe, din punct de vedere genetic, de populația de români. Asemenea caractere sunt: indicii cefalic și nazal; indicii skelic și Roehrer. Țiganii la care ne referim sunt în cea mai mare parte mezocefali (fenomen care apare chiar și la eșantionul cu numai 6 subiecți) și mezo/leptorini. Statura este un caracter variabil și la populațiile de țigani, în cercetarea noastră, se înscrie în limitele 161–168,6 cm. Însă proporțiile induse de ea conduc, pe de o parte, la indici skelici în care cel mai frecvent bustul este mai scurt decât membrele inferioare, iar pe de altă parte, la indicii Roehrer cu țesut adipos mai redus dacă ținem cont de tendințele subeutrofice (tabelele nr. 1 și 2).

Despre rudarii de la Prundu nu deținem date serologice.

Pentru o populație cu același nume, dar de la Drăgășani, M. Beroniade (3) stabilește că ordinea frecvențelor procentuale ale grupelor din sistemul OAB se ordonează după același model ca la o populație din Pakistan (B>O>A>AB). La populațiile românești dispoziția este de tip european (A>O>B>AB) și altfel decât la țiganii europeni (A>B>O>AB). Cum se observă, deosebirile sunt marcate de rangul pe care-l deține procentajul de grup B în fiecare model, grup ale cărei incidențe cresc de la apusul Europei spre Asia.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Faptul că populaţiile de ţigani nu sunt identice nu trebuie să surprindă. Deosebirile ne fac să presupunem că ele, fie că n-au fost unitare chiar din ţinuturile de origine, fie că au suferit diverse influenţe în exodul lor spre Europa, influenţe care au marcat nu numai limbajul, ci şi tipologia taxonomic-constituţională.

Anthropological description of the "rudari" population from Prundu, Teleorman County, Romania

– SUMMARY –

The authors study the biological and anthropological structure of "rudari" – Gypsy population sample from Prundu village, using 27 anthropometric features and pigmentation. The compared analysis of the results with data from other groups of Gypsies and from the Romanian population (with various methodologies) drives to the following conclusions: 1. The Gypsies from Prundu are ethnically isolated. Genetically, they are clearly differentiated from the Romanian population, as shown by the multitude of significant values of the Student and Mahalanobis tests; 2. The differences are greater between Romanians and the "rudari" population, than between the "rudari" population and other categories of Gypsies. The last ones have some fundamental features, important as ethnical markers. It is the case, first, of the cephalic index, which is 6 units lower with the Gypsy population than with the Romanians; and of the body build, the Gypsies being of a more longilineal constitution; 3. The fact that the Gypsy samples are not homogenous is due either to an initial variability, depending on the emigration territory, or to the different influences occurring during the emigration to Europe; 4. The blood groups distribution, in the OAB systems, of another sample of "rudari" Gypsies in accordance with model of a population from Pakistan, confirms the assumption about the Indian origin of the Romanian – Gypsies, and the fact that the "rudari" – population is also a Gypsy population.

BIBLIOGRAFIE

1. ANUARUL STATISTIC AL ROMÂNIEI, Impr. Coresi, Bucureşti, 1994.
2. BENEŠ JAN, Zum physischen Charakter einer erwachsenen Zigeuner-population, Anthropol., 1968, VI/3, p. 3–92.
3. BERONIADE SIMONA, DRĂGHICESCU TATIANA, ALOMAN S., *Preliminary serological investigations on a group of "Rudari"*, Ann. Roum. Anthropol., 1974, **11**, p. 57–62.
4. BRIAN L., *Problèmes actuels et objectifs souhaités de la recherches sur constitutions humaines*, Bull. Mém. Soc. Anthropol., Paris, 1973, **3**, XII.
5. CHELCEA I., *Rudarii. Contribuţie la o „enigmă" etnografică*, Ed. Casa Şcoalelor, 1944.
6. CHERATA L., *Istoria ţiganilor*, Ed. Z, Bucureşti, 1994.
7. ELY B., *Les Gitans d'Avignon, étude d'un group de Tsiganes sédentaires*, L'Anthropol., 1966, **70**, nr. 1–2, p. 103–112.
8. GRINTESCU-POP SUZANA, ENĂCHESCU TH., GEORGESCU VL., *Morfograma taxonomică. I dimensiuni*, St. cerc. antropol., 1965, **2**, nr. 1, p. 151–159.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

9. MARTIN R., SALLER K., *Lehrbuch der Anthropologie in systematische Darstellung*, Stuttgart, 1956.
10. MIC DICȚIONAR ENCICLOPEDIC, Ed. Enciclopedică, București, 1972.
11. MOESCHLER P., *Craniologie comparée de la vallée du Rhone vallaisan. Esquisse metodologique*, Bul. Schweizeroschen Gesellsch. Anthropol. Ethnol., 1967–1968, 44.
12. OLIVIER G., *Pratique anthropologique*, Vigot Freres, Paris, 1960.
13. PITTARD E., *La Roumanie*, Ed. Bossard, Paris, 1917.
14. PITTARD E., *Les peuples des Balkans*. Genéve, Lyon, Paris, 1920.
15. POTRA G., *Contribuțiuni la istoricul țiganilor din România*, Fundația Regală 1939.
16. VAUX FR. de FOLETIER, *Mille ans d'histoire des tsiganes*, Ed. Fayard, Paris, 1970.
17. VLĂDESCU MARIA, Étude anthropologique de quelques populations de bulgares de la plaine du Danube, partie ouest de la Munténie, Ann. Roum. Anthropol., 1973, 10, p. 43–62.
18. VLĂDESCU MARIA, RUSU GEORGETA, MACARIE ELENA, BALDESCU SANDA, SAVU SILVIA, DAMȘA T., L'analyse statistique multivariée dans l'étude anthropologique comparée de quelques populations de Munténie–Roumanie Ann. Roum. Anthropol., 1974, 11, p. 39–49.
19. VLĂDESCU MARIA, Data bearing upon the morphological constitution according to sex and age in the population of the bulgarian villages Izvoarele, Calomfirești and Licuriciu (west Muntenia, Romania), Ann. Roum. Anthropol., 1994, 31.
20. ZAMFIR ELENA, ZAMFIR C., Țiganii, Ed. Alternative, București, 1993.

Primit în redacție
la 18 mai 1995

Centrul de cercetări antropologice
„F. Rainer", București

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

VARIABILITATEA CARACTERELOR ANTROPOLOGICE CEFALO-FACIALE ALE POPULAȚIEI DIN SATELE SĂBĂOANI ȘI GHERĂEȘTI (JUD. NEAMȚ)

DAN BOTEZATU, MARIA ȘTIRBU, MARIA ROȘCA, ADRIANA TUDOSIE

Acest studiu a fost întreprins în cadrul unei convenții de colaborare încheiată între Filiala din Iași a Academiei Române și Episcopia catolică Iași, în vederea studierii populației de confesiune catolică din unele sate situate în zona centrală a Moldovei. Campaniile de recoltare a datelor biometrice, morfologice și tipologice s-au desfășurat în lunile aprilie și mai 1994, când au fost analizați un număr de 436 indivizi, cu vârsta cuprinsă între 20 și 60 de ani, originari din satele Săbăoani și Gherăești, repartizați în patru serii sintetice, două aparținând primei localități (119 bărbați și 118 femei) și alte două provenind din cea de-a doua (98 bărbați și 101 femei).

REZULTATE OBȚINUTE

Valorile medii ale dimensiunilor și indicilor cefalo-faciali (înscrise în tabelul nr. 1), stabilite după scările clasice ale acestor parametri, ne permit să caracterizăm populația din cele două așezări rurale, după cum urmează:

Tabelul nr. 1

Variabilitatea cefalo-facială a populației din satele Săbăoani și Gherăești

Dimensiuni și indici	SĂBĂOANI				GHERĂEȘTI			
	Bărbați		Femei		Bărbați		Femei	
	M	δ	M	δ	M	δ	M	δ
G - op	188,9	5,9	176,8	6,6	188,0	5,5	177,3	5,7
Eu - eu	159,9	5,6	151,4	4,8	157,9	5,7	151,4	6,0
Ft - ft	117,4	3,9	110,6	4,3	116,1	4,3	111,0	4,6
Zy - zy	138,8	4,7	137,9	5,2	134,9	7,9	136,8	5,3
Go - go	115,7	5,3	108,3	4,7	116,3	4,5	108,2	5,2
N - gn	125,5	5,8	114,9	5,6	123,4	6,3	116,9	6,6
N - sto	77,3	4,0	70,5	3,8	76,6	4,2	72,4	4,5
N - sbn	51,7	3,9	50,2	3,5	54,1	3,7	51,5	3,7
Al - al	34,2	2,8	32,8	2,3	34,3	3,1	32,2	2,8
T - v	126,5	4,0	123,5	4,2	130,4	4,8	123,2	4,2
I. cefalic	84,7	3,5	85,8	3,5	84,0	3,7	85,5	3,5
I. vertico-longitudinal	66,9	5,3	70,1	3,3	69,36	2,9	69,5	2,5
I. vertico-transversal	79,1	3,1	81,7	3,2	82,6	3,5	81,7	3,2
I. fronto-parietal	73,3	2,6	73,0	2,5	73,4	2,9	73,4	2,9
I. fronto-jugal	84,6	1,6	80,1	2,5	86,5	5,1	81,2	3,1
I. jugo-mandibular	83,6	3,5	78,6	3,1	86,5	4,5	79,0	3,1
I. jugo-parietal	85,5	2,6	91,1	2,7	85,1	4,5	90,4	2,8
I. facial total	90,4	4,7	83,5	4,4	92,3	5,9	85,7	4,7
I. facial superior	55,7	3,0	51,0	3,2	56,9	4,3	52,9	3,6
I. nazal	66,2	7,4	65,6	6,0	62,9	6,4	64,3	6,0

St. cerc. antropol., 1995, t. 32, p. 23–28

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Calota cefalică, la ambele sate se caracterizează în medie prin diametre longitudinale de tip lung, transversale de tip larg şi verticale de tip înalt, conferindu-i un aspect accentuat brahicefal, hipsicefal şi metriocefal. Variabilitatea individuală analizată pe scările clasice evidenţiază şi ea caracterul puternic brahicefal al seriilor din cele două localităţi, categoria brahicefală (cu frecvenţe maxime), hiperbrahicefală şi ultrabrahicefală cuprinzând circa 90% din indivizi la Săbăoani şi peste 80% la Gherăeşti, restul subiecţilor plasându-se în special în categoria mezocefală.

Frecvenţele indicelui vertico-longitudinal se plasează în mod majoritar în categoria hipsicefală, cu procente cuprinse între 92% şi 100%, însă dacă ţinem cont de variantele acestei categorii, atunci constatăm că pentru bărbaţii de la Săbăoani, frecvenţa maximă se găseşte în varianta hipsicefală moderată (59,6%), în timp ce pentru celelalte serii, adică femeile din acelaşi sat şi ambele sexe de la Gherăeşti, frecvenţa maximă se plasează în varianta hipsicefală mijlocie, cu frecvenţe cuprinse între 51 şi 59%.

Aceeaşi conformaţie ca înălţime a calotei, determinată de o valoare medie mai scăzută a înălţimii acesteia la bărbaţii de la Săbăoani, o reflectă şi indicele vertico-transversal, la care se constată pentru aceştia o frecvenţă de 99%, repartizată paritar între categoriile metriocefală (49,5%) şi tapeinocefală (49,5%), în timp ce la celelalte serii predomină net categoria metriocefală (54–68%), faţă de celelalte două categorii metriocefală şi acrocefală, cu frecvenţe între 13 şi 20%.

Regiunea anterioară a calotei, apreciată prin diametrul frontal minim este în medie de dimensiuni mari, încadrându-se la bărbaţi în categoria foarte largă, conferind majorităţii populaţiei o frunte puternic eurimetopă (Săbăoani = 96,3% bărbaţi, 94,1 % femei şi Gherăeşti = 91,8% bărbaţi şi 93,1% femei).

Regiunea facială se caracterizează prin înălţimi totale de tip înalt, la ambele sexe la Săbăoani şi la femeile de la Gherăeşti, în timp ce la bărbaţii din această localitate, ea se plasează la limita dintre categoriile mijlocie şi înaltă; diametrul transversal este în medie la ambele localităţi de tip mijlociu la bărbaţi şi larg la femei; ca rezultat conformaţia feţei este leptoprosopă, cu excepţia seriei de femei din Săbăoani, a cărei faţă este în medie mezoprosopă, datorită unor dimensiuni mai scurte şi ceva mai largi. Variabilitatea individuală are aceeaşi tendinţă, cu o uşoară prevalenţă a feţelor leptoprosope, cu aceeaşi excepţie a femeilor din Săbăoani, la care predomină feţele mezoprosope. Conformaţia leptoprosopă este mai accentuată la seriile de la Gherăeşti (în special la bărbaţi) unde, aşa cum reiese din datele cuprinse în tabelul nr. 2 şi frecvenţa feţelor hiperleptoprosope este mai bine marcată.

Etajul superior al feţei este în medie de tip înalt, valorile medii ale indicelui facial superior, înscriindu-se în categoria mezenă, cu excepţia femeilor din Săbăoani, la care acesta se plasează la limita superioară a categoriei euriene. Repartiţia subiecţilor pe scările clasice ale acestui indice arată o predominanţă a formelor mezene, urmate de cele euriene, cu excepţia seriei feminine din Săbăoani, la care predomină formele euriene, urmate de cele mezene.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 2

Repartiția pe categorii a principalilor indici cefalo-faciali

Indici	Categoria	SĂBĂOANI				GHERĂEȘTI			
		Bărbați		Femei		Bărbați		Femei	
		N	%	N	%	N	%	N	%
I.cefalic	hiperdolico	-	-	-	-	1	1,02	-	-
	dolico	1	0,92	-	-	1	1,02	-	-
	mezocefal	12	8,44	7	5,93	16	16,33	14	13,86
	brahicefal	57	52,29	54	45,76	48	48,98	50	49,50
	hiperbrahi	31	28,44	50	42,37	30	30,61	31	30,69
	ultrabrahi	8	7,34	7	5,93	2	2,04	6	5,94
I. facial total	hipereurip	10	9,17	8	6,78	1	1,02	4	3,96
	euriprosop	29	26,61	25	21,19	6	6,12	14	13,86
	mezoprosop	30	27,52	42	35,59	19	19,39	30	29,70
	leptoprosop	34	31,19	33	27,97	42	42,86	37	36,63
	hiperleptop.	6	5,50	10	8,47	30	30,61	16	15,84
I. facial superior	hipereurien	4	3,66	11	9,32	1	1,02	3	2,97
	eurien	43	39,45	66	55,93	30	30,61	37	36,63
	mezen	57	52,29	39	36,11	49	50,00	51	50,49
	lepten	5	4,59	2	1,69	16	16,33	8	7,92
	hiperlepten	-	-	-	-	2	2,04	2	1,98
I. nazal	hiperleptorin	2	1,83	3	2,54	10	10,20	10	9,90
	leptorin	13	11,93	16	13,56	24	24,49	25	24,75
	mezorin	23	21,10	43	36,44	27	27,55	35	34,65
	camerin	42	38,53	30	25,42	22	22,45	17	16,83
	hipercamerin	29	26,60	26	22,03	15	15,31	14	13,86

Raportul jugo-mandibular este majoritar de tip larg, conformație determinată în special de diametrul bigoniac, care este în medie de tip foarte larg la ambele populații.

Segmentul nazal, prin dimensiunile sale se comportă relativ unitar: lungimea sa medie aparține categoriei mijlocii la toate seriile, afară de bărbații de la Săbăoani, unde ea aparține categoriei scurte, în timp ce lărgimea nazală este în medie mijlocie la toate seriile. Indicele nazal mediu este ușor camerin la populația din satul Săbăoani și mezorin la cea de la Gherăești, dar valorile sale se plasează în general la limita dintre aceste două categorii. Și repartiția pe categorii a acestui indice ne arată aceeași mare variabilitate cu frecvențe predominante în categoria mezorină, cu excepția bărbaților de la Săbăoani, la care predomină formele camerine. Remarcăm frecvențe semnificativ mai mari de forme leptene și hiperleptene la populația din Gherăești, față de cea din Săbăoani.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CARACTERE MORFOLOGICE

Din totalitatea caracterelor morfologice cefalo-faciale vom face precizări numai asupra celor mai semnificative pentru diagnoza tipologică: occipitalul este majoritar mijlociu de bombat la toate seriile (51–56% bărbaţi, 60–68% femei), urmate de tipul plat (26–31% bărbaţi şi 22–30% femei); urechea ca mărime este în general mijlocie, cu o poziţie predominant mijlocie la Săbăoani şi depărtată la Gheräeşti; conturul facial majoritar oval (42–78%), urmat la bărbaţi de cel pentagonal (27–35%) iar la femei de cel rotund (10–20%); malarele au o poziţie mijlocie (51–85%) şi în general mijlociu ca dezvoltare (50–52%); ramul mandibular este de oblicitate mijlocie (48–68%), urmat de cele oblice (26–34%); fanta palpebrală are o orientare majoritar dreaptă (76–96%); carena nazală este dreaptă (71–88%) cu planşeu orizontal (75–95%) şi vârf drept (75–98%), remarcându-se la femei o frecvenţă relativ ridicată de planşeu ascendent (22–24%) şi cu vârful în sus (14–18%).

PIGMENTAŢIA IRISULUI ŞI A PĂRULUI

Din tabelul nr. 3 rezultă că populaţia din satul Săbăoani prezintă în general o pigmentaţie mai închisă la ambele sexe, atât pentru iris, cât şi pentru păr, faţă de cea din Gheräeşti, diferenţele nefiind însă foarte ample.

CARACTERELE TIPOLOGICE

Ţinând cont de dimensiunile şi conformaţia cefalo-facială, de conformaţia somatoscopică, pigmentaţie şi nivelele staturale, putem conchide că din punct de vedere tipologic, populaţia celor două sate este destul de asemănătoare, diferenţierile înregistrate nefiind de mare amploare. Fondul tipologic comun ambelor populaţii este reprezentat de complexul dinaro-nordico-mediteranid, în cadrul căruia predomină elementele tipului dinaric. La acestea se adaugă puţine elemente ale tipurilor esteuropide, alpine şi un procent nesemnificativ de trăsături ale tipului mongoloid (0,7–1,4%).

CONCLUZII

Subliniem în concluzie că populaţia din cele două sate studiate de noi, comparativ cu o alta provenită din nord-estul Moldovei prezintă o calotă mai accentuat brahicefală (84,7 bărbaţi, 85,8 femei la prima, faţă de 82,4 bărbaţi şi 82,9 femei la cea de-a doua), mijlociu hipsicefală (68,1 bărbaţi şi 69,8 femei) şi nu moderat hipsicefală (66,6 bărbaţi şi 66,7 femei), dar metriocefală şi eurimetopă la ambele zone. La nivelul feţei diferenţele dintre cele două populaţii sunt mai evidente la bărbaţi care sunt mai leptoprosopi (91,3) şi accentuat mezeni (56,3) la seria

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 3

Asocierea tipului pigmentar al irisului cu cel al părului şi repartiţia lor numerică şi procentuală la populaţia de la Gherăeşti şi Săbăoani

Culoarea irisului	Sex	Culoarea părului													
		Blond deschis I-J-K-L		Blond închis M-N-O		Castaniu deschis P-R-S-T		Castaniu închis U-V-W		Negru x-y		Roşcat I-VII		TOTAL	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
SĂBĂOANI															
Deschisă	B	-	-	1	0,92	3	2,75	214	12,84	3	2,75	-	-	21	19,27
1a-2c	F	-	-	1	0,85	2	1,70	13	11,11	1	0,85	-	-	17	14,53
Intermediară	B	1	0,92	-	-	3	2,75	28	25,69	15	13,76	-	-	47	43,12
3-11	F	1	0,85	2	1,70	8	6,84	33	28,20	11	9,40	1	0,85	56	47,86
Închisă	B	-	-	-	-	3	2,75	20	18,35	18	16,51	-	-	41	37,61
12-15	F	-	-	1	0,85	3	2,56	24	20,51	36	13,62	-	-	44	37,61
TOTAL	B	1	0,92	1	0,92	9	8,26	62	56,88	36	33,02	-	-	109	99,99
	F	1	0,85	4	3,42	13	11,11	70	59,83	28	23,93	1	0,85	117	99,99
GHERĂEŞTI															
Deschisă	B	-	-	2	2,22	7	7,78	11	12,22	1	1,11	3	3,33	24	26,67
1a-2c	F	-	-	4	3,96	10	9,90	10	9,90	-	-	1	0,99	25	24,75
Intermediară	B	1	1,11	5	5,55	3	3,33	21	23,33	5	5,55	-	-	35	38,87
3-11	F	1	0,99	4	3,96	11	10,89	18	17,82	4	3,96	3	2,97	41	40,59
Închisă	B	-	-	-	-	4	4,44	13	14,44	14	15,55	-	-	31	34,44
11-14	F	-	-	3	2,97	3	2,97	15	14,85	14	13,86	-	-	35	34,65
TOTAL	B	1	1,11	7	7,78	14	15,55	45	50,00	20	22,22	3	3,33	90	100,0
	F	1	0,99	11	10,89	24	23,76	43	42,57	18	17,82	4	3,96	101	100,0

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

noastră, dar mezoprosopi (86,9) şi moderat mezeni (53,6) la seria de comparaţie, în timp ce femeile nu se diferenţiază prin acest aspect. Prin conformaţia nasului, diferenţele sunt mai evidente la femei, care deşi au un nas mezorin în ambele zone, seria noastră deţine o medie mai accentuat mezorină, faţă de cea din zona de comparaţie.

Din punct de vedere tipologic, populaţiile de ambele sexe din cele două zone prezintă unele diferenţieri, în sensul că în timp în zona studiată de noi predomină caracterele tipului dinaric, asociate cu cele ale tipului mediteranoid, în zona de comparaţie, elementele majoritare sunt cele ale tipului nordic, combinate cu elemente dinarice la bărbaţi şi mediteranoide la femei.

Variabilité des caractères anthropologiques céphalo-faciaux de la population des villages Săbăoani et Gherăeşti (dép. de Neamţ)

RÉSUMÉ

La population adulte des villages Săbăoani et Gherăeşti présente une calotte fortement brachycéphale, modérément hypsicéphale et métriocéphale, un massif facial leptoprosope et mésène, un nez camérhynien chez la population de Săbăoani et mésorhynien chez des séries de Gherăeşti. La pigmentation de l'iris et des cheveux est en général intermédiaire, mais un peu foncée chez ceux de Săbăoani.

Du point de vue typologique cette population appartient au complexe dinaro-nordico-méditerranoïde (dans lesquelles prédomine le type dinarique) avec de puissants éléments est-europoïdes et alpinoïdes et de très rares influences mongoloïdes.

BIBLIOGRAFIE

1. BOTEZATU D., ŞTIRBU MARIA, GHIGEA SILVIA, MIU GEORGETA, *Caracteristicile antropologice ale populaţiilor din satele Neagra Sarului (Ţara Dornelor)* şi *Brusturoasa (Valea Superioară a Trotuşului).* St. cerc. antropol., 1981, **18**, 27–33.
2. CRISTESCU MARIA, BOTEZATU D., TUDOSIE OLIMPIA, *Variabilitatea caracterelor cefalo-faciale şi tipul antropologic al populaţiei din satul Săliştea de Sus,* St. cerc. antropol., 1972, **9**, 177–186.
3. ŞTIRBU MARIA, BOTEZATU D., BĂLTEANU CEZARINA, GHIGEA SILVIA, *Cercetări comparative referitoare la caracteristicile cefalo-faciale la unele populaţii din mediul urban şi rural din zona de nord-est a Moldovei,* St. cerc. antropol., 1988, **25**, 47–53.

Primit în redacţie
la 18 mai 1995

Centrul de Cercetări Antropologice
„F. Rainer" Bucureşti, Secţia Iaşi

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CARACTERIZAREA CONFORMAȚIEI CORPORALE LA POPULAȚIILE DIN SĂBĂOANI ȘI GHERĂEȘTI (JUD. NEAMȚ)

GEORGETA MIU, PETRU CANTEMIR, DANUSIA PAVAL, ADRIANA TUDOSIE

Cercetările antropologice complexe efectuate în anul 1994 asupra populațiilor de confesiune catolică din satele Săbăoani și Gherăești au fost efectuate în scopul evidențierii caracteristicilor cefalo-faciale și corporale, respectiv a diagnozei tipologice.

În prezentul articol ne-am propus să urmărim variabilitatea conformației corporale a unor eșantioane de adulți din satele amintite.

MATERIAL ȘI METODĂ

Pentru evidențierea acestor aspecte în cele două populații studiate au fost examinați un număr de 109 bărbați și 118 femei în satul Săbăoani, 98 bărbați și 101 femei în satul Gherăești, de vârstă cuprinsă între 20 și 60 ani.

Au fost studiate un număr de 15 dimensiuni corporale a căror valoare statistică, atât absolută cât și relativă este prezentată în tabel în tabelul nr. 1.

Tabelul nr. 1

Valorile statistice ale dimensiunilor corporale absolute și relative la populațiile studiate

Caracterul	SĂBĂOANI				GHERĂEȘTI			
	Bărbați		Femei		Bărbați		Femei	
	M	o	M	o	M	o	M	o
Greutatea	72,20	9,66	73,84	15,0	69,09	9,87	71,16	13,93
Statură	172,36	5,92	159,93	5,79	169,44	6,09	158,44	5,78
Șezândă	90,00	2,85	87,51	3,23	88,80	3,63	85,56	2,75
Sy-sol	87,59	4,38	80,62	4,38	85,62	4,30	80,31	3,87
A-A	38,98	1,71	37,06	1,78	38,90	1,84	36,22	1,86
Ic-ic	29,47	1,94	31,56	2,89	29,42	1,66	31,23	2,72
Diam.tr.la xy.	29,77	1,45	28,23	2,67	29,48	1,99	27,60	2,87
Diam.ap.la xy.	22,38	2,07	21,71	3,02	22,13	2,52	21,33	2,56
Per.tor.la xy.	93,78	6,63	92,94	9,29	90,07	5,82	94,03	10,92
Per.talie	90,48	9,98	89,15	14,89	85,63	8,83	88,01	13,22
Per.braț ext.	29,21	2,70	30,19	4,26	27,99	2,66	29,57	3,09

St. cerc. antropol., 1995, t. 32, p. 29–35

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

continuare tabel nr. 1

Per.braţ fl.	31,17	2,67	32,16	4,21	29,44	2,68	30,96	3,70
Per. coapsă	49,91	4,01	53,74	4,56	48,45	4,22	52,50	4,14
Capacitate vitală	4525	825	3497	519	4596	989	3393	722
I.cap.vit./stat.	26,94	4,52	21,49	4,99	26,86	5,51	20,41	4,40
I.skelic	91,80	4,28	84,84	4,20	91,18	5,13	85,43	3,76
I.Rohrer	14,03	2,04	18,13	3,98	14,04	1,84	17,89	3,18
I.A-A/stat.	22,45	0,95	22,98	1,02	22,82	0,93	22,98	1,00
I.ic-ic/stat.	16,95	1,34	19,70	1,78	17,16	0,92	19,64	1,01
I.ic-ic/A-A	75,57	3,85	85,74	6,20	75,67	4,20	85,81	5,54
I.per.tor.xy./stat.	54,08	4,30	58,31	7,85	53,22	3,99	59,16	6,83
I.per.cps./stat.	28,70	2,48	33,46	3,20	28,69	1,97	32,90	2,94
I.per.br.fl./stat.	17,74	1,65	19,94	2,82	17,03	1,50	19,32	2,24

Prelucrarea statistică a datelor s-a realizat prin procedeele clasice (Martin-Saller, Manouvrier, Labzelter, G. Olivier, V. Eicktedt).

REZULTATE ŞI DISCUŢII

Statura. Analiza acestei dimensiuni precum şi repartiţia procentuală a indivizilor pe scara Martin au pus în evidenţă diferenţe relativ semnificative între cele două sate. Astfel, valoarea medie a staturii la seria masculină a satului Săbăoani este de 172,36 cm, plasându-se pe scara dimorfică în categoria înaltă, iar la seria masculină din Gherăeşti de 169,44 cm, situată la limita superioară a categoriei supramijlocii.

În ceea ce priveşte seriile feminine, populaţia satului Săbăoani deţine o statură de asemenea mai înaltă decât a celei de la Gherăeşti (diferenţa fiind de circa 1,5 cm), valorile medii plasându-se în aceleaşi categorii ca şi la seriile masculine. Această variabilitate staturală se regăseşte şi în repartiţia procentuală a indivizilor pe scara Martin. Dacă ambele serii masculine prezintă o predominanţă a staturilor mari, la Săbăoani această categorie întruneşte un procent mult mai marcat faţă de seria de la Gherăeşti (circa 55% faţă de circa 36%). Staturile supramijlocii şi chiar mijlocii sunt mai frecvente la populaţia din Gherăeşti faţă de Săbăoani.

Referindu-ne la seriile feminine, se constată o repartiţie procentuală similară cu a bărbaţilor în sensul predominării staturilor mari (circa 52% la Săbăoani şi circa 45% la Gherăeşti), în ordinea frecvenţei plasându-se staturile supramijlocii şi mijlocii. Staturile de categorie mică şi foarte mică sunt absente iar cele foarte mari întrunesc procente mici şi practic egale (circa 6%).

Statura-şezând. Prezintă în cadrul seriilor studiate, o variabilitate orientată în acelaşi sens cu statura, populaţia din Săbăoani, atât masculină cât şi feminină diferenţiindu-se printr-o dezvoltare dimensională mai mare decât cea din Gherăeşti.

Lungimea membrului inferior (sy-sol). Oferă valori medii diferite numai în cazul bărbaţilor, seria de la Săbăoani deţinând valori superioare în medie cu 1,97 cm. La femei, valorile medii sunt practic egale, diferenţa fiind de numai 0,31 cm (în favoarea celor din Săbăoani).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Indicele skelic. Tipul de proporţie între lungimea membrului inferior şi cea a bustului este destul de asemănătoare la cele două populaţii. La seriile masculine, mediile indicelui skelic, între care nu există diferenţe semnificative (0,52 u.i. în favoarea seriei de la Săbăoani) se plasează pe scara Manouvrier în apropierea limitei inferioare a categoriei submacroskelice.

Repartiţia pe categorii (scara Manouvrier) oferă o concentrare maximă a indivizilor în categoriile submacroskelică şi mesatiskelică urmată de cea macroskelică, categorie care la Săbăoani este mai frecvent reprezentată decât la Gherăeşti.

În ceea ce priveşte seriile feminine, valoarea medie a indicelui skelic se plasează la limita superioară a categoriei subbrahiskelică la Săbăoani şi la limita inferioară a categoriei mesatiskelică la Gherăeşti.

Repartiţia pe categorii arată predominanţa categoriei subbrahiskelă la Săbăoani (circa 47%) şi a categoriilor subrahi- şi mesatiskelă, în frecvenţe apropiate la Gherăeşti. Se pare că la femei nu există un paralelism între mediile mai mari ale staturii şi valorile crescute ale indicelui skelic. Astfel, seria de la Gherăeşti cu o valoare medie a staturii mai mică decât la Săbăoani, prezintă o valoare a indicelui skelic mai ridicată.

Din analiza procentelor realizate de fiecare categorie rezultă că, din punct de vedere al dimorfismului sexual, în ambele populaţii femeile oferă o tendinţă mai accentuată spre mesatiskelic (împreună cu categoria subbrahiskelă formează un procent de circa 78% la Săbăoani şi circa 86% la Gherăeşti), în timp ce la bărbaţi identificăm o tendinţă spre macroskelie, tendinţă mai accentuată la Săbăoani (submacroskelic + macroskelic : circa 58% şi respectiv circa 54%).

Diametrele trunchiului. Lărgimea umerilor (a-a), oferă la seriile masculine valori medii absolute practic egale (38,98 cm şi respectiv 38,90 cm), cele relative (în raport de statură) situându-se de asemenea în aceeaşi categorie pe scara dimorfică – categoria de umeri mijlocii. Repartiţia pe categorii indică o tendinţă spre umeri mai largi la bărbaţii din Gherăeşti.

În ceea ce priveşte seriile feminine, lărgimea umerilor în valoare absolută este ceva mai mare la Săbăoani (cu 0,84 cm), dar, în valoare relativă seriile nu se diferenţiază, valorile medii fiind egale (22,98) şi aparţinând categoriei umerilor largi. Această categorie deţine frecvenţa majoritară a subiecţilor la ambele serii (circa 63% şi respectiv circa 65%).

Lărgimea bazinului (ic-ic), oferă valori medii practic egale, atât la seriile masculine, cât şi la cele feminine. Raportul său la statură prezintă de asemenea medii destul de apropiate la bărbaţi (uşor superioare la Gherăeşti – cu 0,21 u.i.) situate în categoria de bazine mijlocii şi practic egale la femei, plasându-se în categoria bazinelor largi. Repartiţia în categoriile aceleiaşi scări (Brugsch) arată la bărbaţi predominanţa formelor de bazin mijlociu la Săbăoani şi o uşoară predominanţă a bazinelor largi la Gherăeşti, la femei predominând net formele de bazin larg în ambele populaţii.

Indicele acromio-iliac, care redă forma trunchiului, deţine valori medii practic egale atât la seriile masculine, cât şi la cele feminine, fiind de tip dreptunghiular (scara Vallois). Menţionăm însă că, în timp ce la bărbaţi valorile medii se situează la limita inferioară a categoriei de trunchi dreptunghiular, la femei mediile sunt accentuat dreptunghiulare, această categorie deţinând circa 97% din indivizi la Săbăoani şi 100% la Gherăeşti.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Perimetrele toracice, ale braţului şi coapsei. Perimetrul toracic xifoidian în valoare absolută prezintă diferenţe semnificative la bărbaţi în sensul unei superiorităţi a valorilor medii la cei din Săbăoani faţă de cei din Gherăeşti (cu 3,71 cm) dar în valoare relativă (indicele perimetrul xifoidian/statură) diferenţele se atenuează, ambele serii prezintă în medie un torace de tip mijlociu, categorie ce întruneşte frecvenţa maximă (circa 49% şi circa 52%).

La femei, în schimb, valorile absolute sunt mai apropiate dar superioritatea o deţine seria din Gherăeşti (cu 1,09 cm), aceasta reflectându-se şi prin variabilitatea valorilor relative (0,85 u.i.). Ambele valori însă se plasează în aceeaşi categorie pe scara dimorfică (Goldstein) de torace larg, frecvenţa maximă fiind deţinută de acest tip de torace (circa 58% la Săbăoani şi circa 65% la Gherăeşti).

Perimetrul braţului (în flexie) prezintă diferenţe semnificative, atât la bărbaţi, cât şi la femei, în sensul unei uşoare superiorităţi a valorilor la populaţia din Săbăoani (cu 1,73 cm la bărbaţi şi 1,20 cm la femei).

Prin raportul său la statură, diferenţele se atenuează, valorile medii rămânând uşor mai mari la populaţia din Săbăoani (0,71 u.i. la bărbaţi şi 0,62 u.i. la femei).

Perimetrul coapsei oferă medii diferite în cadrul celor două comunităţi, mai mici la Gherăeşti decât la Săbăoani, atât la bărbaţi (cu 1,46 cm), cât şi la femei (1,24 cm). Valorile medii relative ale acestei dimensiuni devin însă practic egale la seriile de bărbaţi şi foarte apropiate (dar uşor superioare la Gherăeşti) la seriile feminine.

Greutatea şi indicele Rohrer. Greutatea prezintă în cadrul seriilor studiate o variabilitate medie orientată în acelaşi sens cu statura, valorile medii ale greutăţii fiind superioare la Săbăoani, atât la bărbaţi (cu 3,11 kg), cât şi la femei (cu 2,68 kg).

La seriile de bărbaţi se constată un raport destul de echilibrat între greutate şi statură, la femei existând un puternic dezechilibru, valorile medii ale greutăţii depăşesc cu mult pe cele staturale. Această situaţie se reflectă şi prin valorile indicelui Rohrer care la bărbaţi sunt practic egale, situându-se în categoria eutrofică, în timp ce la femei valorile sunt accentuat hipereutrofice.

Capacitatea vitală. Analiza variabilităţii acestui indicator ne permite să constatăm că seriile masculine din cele două comunităţi nu se diferenţiază din acest punct de vedere, valorile medii ale capacităţii vitale, atât absolute, cât şi relative (capacitatea vitală/statură) sunt practic egale. Menţionăm că în acest sens nu există aşa cum ne-am fi aşteptat o bună corelare a acestui parametru cu statura, bărbaţii din Săbăoani deşi sunt în medie cu circa 2,5 cm mai înalţi decât cei din Gherăeşti, nu realizează o capacitate vitală mai crescută. Contrar seriilor masculine, seriile feminine înscriu uşoare diferenţe în realizarea valorilor medii ale capacităţii vitale, circa 100 cm^3, prezentând o variabilitate medie orientată în acelaşi sens cu statura, seria din Săbăoani diferenţiindu-se de cea de la Gherăeşti printr-o statură în medie mai înaltă şi corelativ cu aceasta, printr-o capacitate vitală în medie mai crescută.

Aceasta se reflectă şi prin valorile indicelui capacitatea vitală^3/talie, menţionând totodată şi un diametru transvers al cuştii toracice în medie mai mare la Săbăoani faţă de Gherăeşti (28,23 cm faţă de 27,60 cm).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CONCLUZII

Confruntând rezultatele obținute în cele două populații se pot desprinde următoarele concluzii referitoare la caracteristicile comune ale acestora pe de o parte și unele particularități diferențiale pe de altă parte:

Din analiza comparativă a caracterelor biometrice corporale se poate conchide că, atât populația din Săbăoani, cât și cea din Gherăești se caracterizează în general prin staturi mari, cu ușoare avantaje pentru populația din Săbăoani și în special pentru cea feminină (tabelul nr. 2).

Tabelul nr. 2

Repartiția pe categoriile scărilor clasice a caracterelor biometrice corporale

Scara	Dimensiuni și indici	SĂBĂOANI				GHERĂEȘTI			
		Bărbați		Femei		Bărbați		Femei	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Martin-Saller	*Statura*								
	Nanism	-	-	-	-	-	-	-	-
	f. mică	-	-	-	-	-	-	-	-
	mică	2	1,83	5	4,23	6	6,18	6	5,94
	submijlocie	4	3,66	7	5,93	9	9,27	10	9,90
	mijlocie	10	9,17	19	16,10	12	12,37	14	13,86
	supramijlocie	22	20,18	19	16,10	29	29,89	20	19,80
	mare	60	55,04	61	51,69	35	36,08	45	44,55
	f. mare	11	10,09	7	5,93	6	6,18	6	5,94
Manouvrier	*Ind. skelic*								
	hiperbrahiskel	-	-	-	-	-	-	-	-
	brahiskel	1	0,91	14	11,86	-	-	5	4,95
	subbrahiskel	6	5,50	56	47,45	12	12,37	44	43,56
	mesatiskel	34	31,19	36	30,50	28	28,86	43	42,57
	submacroskel	35	32,11	11	9,32	36	36,08	7	6,93
	macroskel	28	25,68	1	0,84	17	17,52	2	1,98
	hipermacroskel	5	4,58	-	-	4	4,12	-	-
Brugsch	*Ind. A-A/statură*								
	umeri înguști	32	29,35	8	6,77	17	17,52	10	9,90
	umeri mijlocii	50	45,87	36	30,50	37	38,14	25	24,75
	umeri largi	27	24,77	74	62,71	43	44,32	66	65,34
Brugsch	*Ind. ic-ic/statură*								
	bazin îngust	31	28,44	10	8,47	17	17,52	4	3,96
	bazin mijlociu	48	44,03	25	21,18	38	39,17	26	25,74
	bazin larg	30	27,57	83	70,33	42	43,29	71	70,29
Vallois	*Ind. ic-ic/A-A*								
	trunchi trapez	5	4,58	1	0,84	6	6,18	-	-
	trunchi intermediar	40	36,69	2	1,68	37	38,14	-	-
	trunchi dreptunghiular	64	58,71	115	97,45	54	55,67	101	100,00
Goldstein	*Ind.per.tor.xy/stat.*								
	torace îngust	28	25,68	28	23,72	27	27,83	18	17,82
	torace mijlociu	53	48,62	22	32,35	50	51,54	17	16,83
	torace larg	28	25,68	68	57,62	20	20,61	66	65,34

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Din punct de vedere al proporţiilor corporale, populaţia masculină se caracterizează prin submacroskelie cu tendinţă de variaţie spre mezatiskelie, dimensiuni relative ale umerilor mijlocii şi largi, cu tendinţă spre dimensiuni mai largi la Gherăeşti, ale bazinului de tip predominant mijlociu, cu aceeaşi tendinţă de variaţie spre forme mai largi la Gherăeşti (categorie preponderentă), rezultând proporţii ale trunchiului predominant dreptunghiular.

Seriile feminine se caracterizează prin subbrahiskelie cu tendinţă spre mesatiskelie, mai accentuată la Gherăeşti decât la Săbăoani, cu dimensiuni medii ale umerilor de tip larg cu tendinţă spre forme mijlocii, ale bazinelor de tip larg (categorie majoritară la ambele comunităţi – circa 70%) şi prin forme ale trunchiului exclusiv de tip dreptunghiular.

În ceea ce priveşte alte caracteristici ce vin să completeze aspectul de conformaţie corporală, cum ar fi perimetrul toracelui, al braţului şi coapsei, dacă valorile medii absolute ale acestora sunt uşor superioare la populaţia din Săbăoani, valorile medii relative nu oferă diferenţe pentru nici un sex. De asemenea, indicele de troficitate prezintă valori extrem de asemănătoare în cele două populaţii, la seriile masculine fiind aproape identice.

Menţionăm totuşi o uşoară tendinţă de diferenţiere între cele două populaţii exprimată printr-o statură mai înaltă şi prin dimensiuni relativ mai mici ale umerilor şi bazinelor la populaţia din Săbăoani în comparaţie cu cea din Gherăeşti, atestând prin aceasta o conformaţie uşor mai longilină la această populaţie.

Din cele analizate se poate conchide că populaţia celor două sate, privită în ansamblu, prezintă o conformaţie corporală destul de unitară, asemănările existente ar putea fi puse pe seama apartenenţei la acelaşi fond antropologic, diferenţele întâlnite putând fi considerate mici variaţii specifice comunităţii respective.

La caractérisation de la conformation corporelle des populations de Săbăoani et Gherăeşti

RÉSUMÉ

L'analyse des données concernant la conformation du corps de la population de deux villages étudiés, nous indique que celle-ci se présente, dans son ensemble, assez unitaire.

Malgré leur caractère très unitaire, les deux populations étudiées offrent certaines tendances de différenciantion. Les deux échantillons de Săbăoani (masculin et féminin) offerent une stature en moyenne plus élevée, les dimensions des épaules, le bassin un peu bas attestant une conformation plus longiligne.

BIBLIOGRAFIE

1. GHIGEA SILVIA, SERAFINA ANTONIU, MARIA ŞTIRBU, D. BOTEZATU, GEORGETA MIU, *Conformaţia somatică a unei populaţii din regiunea montană a Dornelor (satul Panaci)*, St. cerc. antropol., *1980*, 17, p. 37–41.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

2. MARTIN R. U. SALLER K., *Lebruch der Anthropologie*, G. Ficher, Stuttgart, *1960*.
3. NECRASOV OLGA, MARIA-ELENA ROȘCA, ANA LAZĂR, OLIMPIA PETROVICI, *Conformația corporală și variabilitatea ei dimorfică la populația din Fundata*, St. cerc. antropol., *1968*, **5**, **2**, p. 161–169.
4. OLIVIER G., *Morfologie et types humains*, *1965*, Paris.
5. ROȘCA MARIA-ELENA, LAZĂR TARCĂ ANA, ȘTEFĂNESCU GH., ONOFREI MARIA, *Conformația corporală și variabilitatea ei dimorfică la populația din satele Cuhea, Ieud și Dragomirești*, St. cerc. antropol., *1968*, **5**, **2**.
6. ROȘCA MARIA-ELENA, ANA TARCĂ, GH. ȘTEFĂNESCU, *Caracterizarea conformației corporale la populația din Săliștea de Sus*, St. cerc. antropol., *1972*, **9**, **2**, p. 187–199.
7. SCHREIDER E., *Les types humains*, *1937*, Paris.
8. VANDERVAEL F., *Biométrie humaine*, *1964*, Paris.

Primit în redacție
la 18 mai 1995

Centrul de cercetări antropologice
„F. Rainer" București, Secția Iași

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

VARIABILITATEA RAPORTULUI STATURO-PONDERAL ŞI A OBEZITĂŢII LA UNELE POPULAŢII DIN MOLDOVA

MARIA ŞTIRBU, ANA-CEZARINA BĂLTEANU, GEORGETA MIU

Raportul staturo-ponderal este unul din caracterele care ne furnizează informaţii atât asupra aspectului fizic al unui individ, cât şi asupra stării de sănătate, ştiut fiind că deficitul, dar mai ales excesul ponderal favorizează, dacă nu chiar determină, instalarea unor maladii. Iată de ce pentru caracterizarea populaţiei din satele Gherăeşti şi Săbăoani am considerat necesar să abordăm şi acest aspect.

MATERIALUL ŞI METODA DE LUCRU

Materialul care face obiectul lucrării noastre este constituit dintr-un număr de 425 subiecţi, 227 din Săbăoani (109 bărbaţi şi 118 femei) şi 198 din Gherăeşti (97 bărbaţi şi 101 femei), a căror vârstă este cuprinsă între 20 şi 60 de ani.

Raportul staturo-ponderal a fost apreciat atât pe baza formulei Broca, cât şi pe baza indicelui Rohrer. Pentru fiecare subiect s-a calculat valoarea indicelui Rohrer pe de o parte, iar pe de altă parte greutatea ideală şi abaterile faţă de aceasta în valoare absolută şi relativă, conform formulei Broca.

În tabelul nr. 1 am înscris frecvenţa subiecţilor cu greutate normală, precum şi a celor cu deficit sau exces de greutate, exprimat în procente, iar în tabelul nr. 2 am înregistrat repartiţia pe categorii a valorilor indicelui Rohrer, conform scării clasice Martin-Saller.

Tabelul nr. 1

Frecvenţa subiecţilor normoponderali, precum şi a celor cu exces şi deficit de greutate la populaţiile din Gherăeşti şi Săbăoani (judeţul Neamţ) comparativ cu populaţiile din Popricani şi Trifeşti (judeţul Iaşi), după formula Broca

Categoriile	BĂRBAŢI											
	Seria din satele:				Total		Total		Seria din satele:			
	Gherăeşti		Săbăoani						Popricani		Trifeşti	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Subponderali	26	26,80	27	24,77	53	25,72	30	14,77	20	20,20	10	9,70
Normoponderali	62	63,91	65	59,63	127	61,65	133	65,51	63	63,00	70	67,96
Supraponderali	5	5,15	9	8,25	14	6,79	27	13,30	12	12,00	15	14,56
Obezi	4	4,12	8	7,34	12	5,82	13	6,40	5	5,00	8	7,76
Total obezi +supraponderali	9	9,27	17	15,59	26	12,62	40	19,70	17	17,00	23	22,33
	FEMEI											
Subponderali	6	5,94	5	4,23	11	5,02	21	9,13	13	13,00	8	6,15
Normoponderali	29	28,71	40	33,89	69	31,50	97	42,17	34	34,00	63	48,46
Supraponderali	23	22,77	20	16,95	43	19,63	47	20,43	23	23,00	24	18,46
Obezi	43	42,57	53	44,91	96	43,83	65	28,26	30	30,00	35	26,92
Total obezi +supraponderali	66	65,34	73	61,86	139	63,47	112	48,69	53	53,00	59	45,38

St. cerc. antropol., 1995, t. 32, p. 37–41

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 2

Repartiţia pe categorii a valorilor indicelui Rohrer (scara Martin-Saller) la populaţia din Gherăeşti şi Săbăoani comparativ cu cea din Popricani şi Trifeşti

Categoria	BĂRBAŢI											
	Seria din satele						Seria din satele					
	Gherăeşti		Săbăoani		Total		Total		Popricani		Trifeşti	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
x-11,9 hipoeutrofic	13	13,40	15	13,76	28	13,59	10	4,87	4	4,00	6	5,71
12-13,4 subeutrofic	30	30,92	36	33,02	66	32,03	48	23,41	31	31,00	17	16,19
13,5-15,4 eutrofic	37	38,14	35	32,11	72	34,95	93	45,36	45	45,00	48	45,71
15,5-16,9 supraeutrofic	10	10,31	10	9,17	20	9,70	29	14,14	11	11,00	18	17,14
17-x hipereutrofic	7	7,21	13	11,92	20	9,70	25	12,13	9	9,00	16	15,24
	FEMEI											
x-11,9 hipoeutrofic	2	1,98	2	1,69	4	1,82	8	3,47	5	5,00	3	2,31
12-13,4 subeutrofic	6	5,94	12	10,17	18	8,22	24	10,43	10	10,00	14	10,71
13,5-15,4 eutrofic	18	17,82	19	16,10	37	16,89	62	26,95	23	23,00	39	30,00
15,5-16,9 supraeutrofic	17	16,83	18	15,25	35	15,98	40	17,39	17	17,00	23	17,69
17-x hipereutrofic	58	57,42	67	56,78	125	57,07	96	41,74	45	45,00	51	39,23

REZULTATE ŞI DISCUŢII

Din analiza cifrelor înscrise în tabelul nr. 1 se poate sublinia că, la fel ca la toate populaţiile studiate de noi, seriile masculine din cele două comunităţi, cu populaţie de confesiune catolică, se caracterizează printr-un raport staturo-ponderal echilibrat, în timp ce seriile feminine sunt intens dezechilibrate din acest punct de vedere. Într-adevăr, dacă la seriile masculine predomină subiecţii normoponderali (59,63% la Săbăoani şi 63,91% la Gherăeşti), la seriile feminine predomină cei cu exces ponderal (61,86% la Săbăoani şi 65,34% la Gherăeşti). Trebuie să subliniem de asemenea că, la seriile masculine din cei 15,59% subiecţi cu exces de greutate la Săbăoani şi 9,27% la Gherăeşti, doar 7,34% în primul sat şi 4,12% în cel de-al doilea sunt obezi. La seriile feminine însă frecvenţa obezelor este de 44,91% la Săbăoani şi de 42,57% la Gherăeşti. Mai mult decât atât, în timp ce la bărbaţi obezitatea este uşoară sau medie, subiecţii obezi înscriindu-se cu o depăşire cuprinsă între 21–25% la Săbăoani şi între 21–30% la Gherăeşti, la femei un procent de

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

16,92% la Săbăoani şi de circa 13% la Gherăeşti înregistrează depăşiri de peste 30%. Din acestea 8,46%, în primul sat, şi 2% în cel de-al doilea sunt cu obezitate accentuată (cu abateri de peste 40% faţă de greutatea ideală). Rezultă deci că obezitatea la femei este faţă de bărbaţi nu numai cu mult mai frecventă, dar şi cu mult mai drastică.

În ceea ce priveşte frecvenţa subiecţilor subponderali, aceştia sunt într-un procent care se situează pe locul al doilea la seriile masculine, imediat după normoponderali, în timp ce la femei ocupă ultimul loc, cu un procent de numai 4,23% la Săbăoani şi 5,94% la Gherăeşti. Trebuie însă să remarcăm că, atât la bărbaţi cât mai ales la femei, valoarea deficitului ponderal se înscrie în general între 11 şi 20%. Cazurile cu deficit de peste 20% sunt de circa 6% la seriile masculine şi de circa 2% la cele feminine.

Situaţia constatată pentru populaţiile din satele Săbăoani şi Gherăeşti, de confesiune catolică, nu este deloc diferită de cea întâlnită la populaţiile din satele Popricani şi Trifeşti de confesiune ortodoxă. Pentru edificare am prezentat în tabelul nr. 1 rezultatele obţinute (de unul din noi) prin aceeaşi metodologie la populaţiile din aceste din urmă două sate, populaţii a căror ocupaţie şi condiţii socio-economice sunt asemănătoare cu a celor din satele Săbăoani şi Gherăeşti. Într-adevăr, dacă la femei, populaţia din Gherăeşti şi Săbăoani înregistrează o frecvenţă mai mare de obezi decât cea de la Popricani şi Trifeşti, la bărbaţi, seriile din ultimele două sate înscriu un procent mai ridicat de supraponderali decât cele din primele două sate. În plus seria masculină de la Popricani este mai apropiată prin rezultatele obţinute de seria de la Gherăeşti şi nu de cea de la Trifeşti.

Analiza raportului staturo-ponderal pe baza indicelui Rohrer ne subliniază o situaţie similară cu cea constatată pe baza fromulei Broca. Aşa cum rezultă din cifrele înscrise în tabelul nr. 2, la seriile masculine frecvenţele cele mai ridicate se înregistrează în categoriile eu- şi subeutrofică, în timp ce la seriile feminine predomină categoria subiecţilor hipereutrofici. O analiză mai detaliată ne evidenţiază mici diferenţe în ceea ce priveşte ierarhizarea celor cinci categorii ponderale, în funcţie de frecvenţa subiecţilor, la seriile masculine, dar nu şi la seriile feminine. În timp ce la bărbaţii de la Gherăeşti pe primul loc ca frecvenţă se situează categoria eutrofică, după care urmează în ordine descrescândă categoriile sub-, hipo-, supra- şi hipereutrofică, la cei de la Săbăoani pe primul loc se situează categoria subeutrofică, urmată îndeaproape, (cu o diferenţă de numai un procent), de cea eutrofică, după care pe locul al treilea se plasează, ca şi la Gherăeşti, categoria hipoeutrofică, dar pe locul al patrulea categoria hipereutrofică şi pe locul ultim cea supraeutrofică.

La seriile feminine, ierarhizarea celor cinci categorii ponderale, în funcţie de frecvenţa subiecţilor, este absolut identică în ambele comunităţi, ca fiind în ordine descrescândă următoarea: hiper-, eutrofică, supra-, sub-, şi hipoeutrofică. Diferenţele dintre cele două serii feminine sunt mici şi neînsemnate, constând doar într-o frecvenţă mai mică sau mai mare la o serie faţă de alta de circa un procent. Singura diferenţă mai mare este la nivelul categoriei subeutrofice, unde frecvenţa subiecţilor este de 5,94% la Gherăeşti, dar de 10,17% la Săbăoani.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Analiza comparativă a seriei de confesiune catolică, luată de noi în studiu, cu seria de confesiune ortodoxă, ne indică şi în acest caz o variabilitate care se regăseşte şi la seriile aparţinând aceleeaşi confesiuni. Subliniem totuşi că la seriile de confesiune ortodoxă, de ambele sexe, frecvenţa eutroficilor este cu circa 10% mai mare decât la seriile de confesiune catolică. Frecvenţa mai redusă a eutroficilor la seriile de confesiune catolică se datorează, la bărbaţi unui procent mai mare de subiecţi cu deficit de greutate (subeutrofici, dar mai ales hipoeutrofici), iar la femei, unui procent mai ridicat de subiecţi hipereutrofici.

CONCLUZII

Trebuie să reţinem în concluzie că populaţiile din cele două comunităţi rurale luate de noi în studiu prezintă un raport staturo-ponderal bine echilibrat la seriile masculine, dar accentuat dezechilibrat la seriile feminine. Astfel, în medie, seriile masculine au o greutate ideală, după formula Broca (la statura medie de 169,44 cm greutatea medie este de 69,09 kg la Gherăeşti, iar la Săbăoani la statura medie de 172,36 cm, greutatea medie este de 72,20 kg). După indicele Rohrer, a cărui valori medii sunt de 14,04 la Gherăeşti şi 14,03 la Săbăoani, bărbaţii din ambele sate sunt în medie eutrofici.

Seriile feminine însă sunt în medie supraponderale după formula Broca (abaterile medii faţă de greutatea ideală fiind de 17,87% la Gherăeşti şi de 18,83% la Săbăoani) şi hipereutrofice, la limita inferioară a categoriei după valorile indicelui Rohrer (17,89 la Gherăeşti şi 18,13 la Săbăoani).

Trebuie să subliniem de asemenea că obezitatea nu este numai cu mult mai frecventă la femei faţă de bărbaţi, dar şi cu mult mai drastică.

Toată această situaţie se regăseşte şi la populaţiile de români din satele Popricani şi Trifeşti, aşa cum bine reiese din datele înscrise în tabelele 1 şi 2. Rezultă deci, că variabilitatea raportului staturo-ponderal de la o populaţie la alta este similară atât în interiorul aceleiaşi confesiuni, cât şi de la o confesiune la alta, situaţie la care ne-am aşteptat având în vedere similitudinea în ceea ce priveşte modul de viaţă, ocupaţia şi în general condiţiile economico-sociale, care au o influenţă importantă asupra greutăţii, caracter puternic mezolabil.

La variabilité du rapport staturo-pondéral et d'obésité chez quelques populations de Moldavie

– RESUMÉ –

Les auteurs relèvent la variabilité du rapport staturo-pondéral chez deux populations de confession catholique.

On constate que les séries masculines sont bien équilibrées de ce point de vue, en prévalant les normopondéraux (environ 60%), tandis que chez les femmes prédominent les sujets surpondéraux (environ 63% dont approx. 44% sont des obèses).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

En comparant nos séries, du point de vue du rapport staturo-pondéral, avec la situation rencontrée chez une autre population, mais de confession orthodoxe, nous avons constaté qu'il n'existe pas de différences significatives.

BIBLIOGRAFIE

1. BOUR H.,*Obésité: quelqués donnés générales*, Rev. Prat., 1976, cité d'après Lacatîş D., Creţeanu Gh.
2. LACATÎŞ D., CREŢEANU GH., *Obezitatea*, Junimea, Iaşi, 1978.
3. MINCU I., HÂNCU N., *Lipidologia clinică, II*, Ed. Medicală, Bucureşti, 1983.
4. PAVEL I., SDROVICI D., *Obezitatea boală cu extindere în masă*, Ed. Academiei, Bucureşti, 1970.
5. ŞTIRBU MARIA, *La prévalence de l'obésité dans quelques populations de Moldavie*, Ann. roum. anthropol., 1984, **21**, p. 45–50.
6. VLĂDESCU MARIA, *Data on the Rohrer Index in the Romanians*, Ann. roum. anthropol., 1980, **17**, p. 21–27.

Primit în redacţie
la 18 mai 1995

Centrul de cercetări antropologice
„F. Rainer" Bucureşti, Secţia Iaşi

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CONSIDERAȚII PRIVIND LIMITELE DE NORMALITATE ALE LIPIDEMIEI ȘI COLESTEROLEMIEI LA UNELE POPULAȚII DIN MOLDOVA

MARIA ISTRATE

Cercetările recente arată că primele tulburări metabolice care determină ateroscleroza apar încă din copilărie (fapt constatat și de noi la adolescenții din municipiul Suceava).

În acest context, evidențierea modificărilor biochimice reprezintă un mijloc valoros de estimare a riscului pentru ateroscleroză. Majoritatea autorilor recunosc ca „markeri" pentru depistarea precoce a evoluției spre ateroscleroză, concentrația colesterolului și a lipidelor totale din ser, ținându-se cont însă că variabilitatea concentrației serice a celor doi indicatori depinde de foarte mulți factori: ereditate, vârstă, sex, nivel socio-economic, alimentație, mod de viață etc.

Cercetările privind variabilitatea lipidemiei în țara noastră sunt mai restrânse, mai numeroase fiind cele care vizează variabilitatea colesterolului (considerat ca principalul factor biochimic ce determină ateroscleroza).

În privința limitelor de normalitate ale lipidemiei și colesterolemiei, datele furnizate de mulți autori nu țin cont de sex și nici de vârstă. De aceea, în lucrarea de față, ne-am propus să stabilim limitele de normalitate ale lipidemiei și colesterolemiei, la unele populații din Moldova, ținând cont de sex și vârstă, prin două metode diferite.

MATERIAL ȘI METODĂ

Materialul de studiu, a fost recoltat între anii 1979–1984 din trei zone diferite ale Moldovei: Țara Dornelor (Panaci, N. Sarului și Coverca, Valea Trotușului (Agăș, Brusturoasa, Bolovăniș) și zona Neamț (Bistrița, Vânători și Nemțișor). Numărul subiecților analizați este de 2605 (1114 bărbați și 1495 femei). Lipidele totale au fost dozate prin metoda Chabrol-Charonnat, iar colesterolul prin metoda Huang-Etienne-Etienne modificată.

Prelucrarea statistică s-a efectuat în funcție de sex și pe etape de vârstă la stabilirea cărora am ținut cont de influența hormonilor sexuali asupra metabolismului lipidic. Stabilirea limitelor de normalitate s-a făcut prin metoda sigmatică ($M \pm 2\ \delta$) și a percentililor 10 și 90, prin care 10% din valorile cele mai scăzute și respectiv cele mai crescute sunt considerate patologice.

REZULTATELE OBȚINUTE

Din datele prezentate în tabelul nr. 1 putem conchide că, pentru toate zonele analizate, limitele inferioare de normalitate calculate prin metoda $M - 2\ \delta$ sunt mai mici decât cele obținute prin metoda percentilului 10, deoarece foarte puțini subiecți se abat de la medie depășind intervalul minus $2\ \delta$. În schimb, limitele superioare sunt mai mari prin metoda sigmatică, datorită gradului mare de dispersie a subiecților, ale căror valori individuale depășesc uneori și spațiul $M + 3\ \delta$.

St. cerc. antropol., 1995, t. 32, p. 43–47

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Limitele de normalitate ale lipidemiei şi colesterolemiei stabilite prin metoda percentilelor (10 şi 90) şi în funcţie de scara sigmatică (M+2δ) a fiecărei populaţii

Seria	20-49 ani				50-x ani			
	limita inf.		limita sup.		limita inf.		limita sup.	
	perc. 10	M–2δ	perc. 90	M–2δ	perc. 10	M–2δ	perc. 90	M+2δ
LIPIDE TOTALE								
BĂRBAŢI								
Ţara Dornelor	4,38	3,68	8,46	9,40	4,52	3,27	8,44	9,63
Valea Trotuşului	4,73	3,79	8,28	10,59	5,28	4,24	8,38	10,12
Zona Neamţ	4,60	3,45	7,94	9,21	4,52	3,84	7,84	8,88
FEMEI								
Ţara Dornelor	4,40	3,32	8,54	9,40	5,21	3,97	9,98	11,05
Valea Trotuşului	5,09	3,85	8,75	9,69	5,64	4,44	9,97	11,16
Zona Neamţ	4,64	3,55	8,14	9,07	4,75	3,62	8,76	10,06
COLESTEROL								
BĂRBAŢI								
Ţara Dornelor	1,60	1,30	2,43	2,82	1,51	1,31	8,46	2,71
Valea Trotuşului	1,64	1,24	2,74	3,12	1,71	1,37	2,77	3,05
Zona Neamţ	1,53	1,18	2,50	3,02	1,52	1,28	2,52	2,88
FEMEI								
Ţara Dornelor	1,49	1,22	2,49	2,70	1,72	1,39	2,79	3,07
Valea Trotuşului	1,61	1,31	2,65	2,87	1,83	1,47	3,05	3,31
Zona Neamţ	1,54	1,20	2,51	2,88	1,54	1,22	2,87	3,22

Faţă de valorile medii ale lipidemiei obţinute în cele trei zone analizate, putem remarca că o aceeaşi eşalonare valorică se obţine doar pentru limitele superioare de normalitate calculate prin metoda sigmatică. Într-adevăr, pentru ambele sexe şi etape de vârstă, populaţia de pe Valea Trotuşului prezintă cele mai crescute cifre ale valorilor medii şi ale limitelor superioare de normalitate după care urmează populaţia din Ţara Dornelor, valorile minime găsindu-se la populaţia din zona Neamţ. Prin metoda percentilului 90, populaţia din zona Neamţ prezintă în toate cazurile valorile cele mai mici ale limitelor superioare de normalitate, pentru celelalte două zone însă, situaţia se modifică substanţial. Astfel, la bărbaţi în ambele etape de vârstă, valorile limitelor superioare de normalitate sunt mai mari în Ţara Dornelor, comparativ cu seriile de pe Valea Trotuşului. La femei, în etapa 20–49 ani, seria de pe Valea Trotuşului deţine superioritatea valorică, iar după 50 de ani, limitele superioare de normalitate ale celor două serii sunt egale.

În privinţa colesterolemiei, populaţia de pe Valea Trotuşului prezintă din nou cele mai crescute valori medii, pe locul doi plasându-se însă populaţia din

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

zona Neamţ (la care se observă o tendinţă spre hipercolesterolemie), urmată de populaţia din Ţara Dornelor, cu valori uşor inferioare sau practic egale (femeile etapei 50 – x ani). Aceeaşi eşalonare valorică se regăseşte şi în privinţa limitelor de normalitate, calculate prin ambele metode, prin metoda percentilului 90, diferenţa dintre ultimele două zone fiind însă mai discretă decât prin metoda sigmatică.

Comparând limitele superioare de normalitate calculate pentru cele două etape de vârstă ale aceluiaşi sex, putem remarca faptul că la bărbaţi, prin metoda percentilului 90 valorile obţinute sunt practic egale. Prin metoda sigmatică însă, valorile obţinute pentru etapa 20 – 49 ani sunt uşor superioare celor din etapa 50 – x ani, situaţie oarecum mai asemănătoare variabilităţii cu vârsta a valorilor medii ale celor doi indicatori biochimici. La femei, prin ambele metode utilizate, limitele superioare de normalitate ale lipidemiei şi colesterolemiei sunt net superioare în etapa 50 – x ani comparativ cu cele ale etapei 20 – 49 ani, diferenţa valorică fiind aproximativ aceeaşi, atât pentru metoda percentilului 90, cât şi pentru cea sigmatică.

Dimorfismul sexual, în etapa 20 – 49 ani este bine marcat doar pentru limitele superioare de normalitate calculate prin metoda sigmatică, în toate zonele, bărbaţii prezentând valori superioare femeilor, atât în privinţa lipidemiei, cât şi a colesterolemiei. În schimb, după vârsta de 50 de ani, diferenţele sexuale sunt bine marcate, prin ambele metode utilizate, limitele superioare de normalitate fiind cu mult mai mari la femei decât la bărbaţi.

DISCUŢII ŞI CONCLUZII

Limitele inferioare de normalitate calculate prin metoda sigmatică sunt mai mici comparativ cu metoda percentilului 10. În schimb, datorită gradului mare de dispersie a subiecţilor în spaţiul plus sigmatic limitele superioare de normalitate sunt mai mari prin aplicarea metodei sigmatice decât prin cea a percentilului 90.

În privinţa lipidemiei, populaţia de pe Valea Trotuşului prezintă cele mai crescute valori ale limitelor superioare de normalitate, pe locul doi plasându-se populaţia din Ţara Dornelor, populaţia din zona Neamţ având cele mai mici valori.

Populaţia de pe Valea Trotuşului rămâne pe primul loc şi în privinţa limitelor superioare ale colesterolemiei, în schimb datorită tendinţei spre hipercolesterolemie a populaţiei din zona Neamţ, aceasta se plasează pe locul al doilea, prezentând valori uşor mai crescute faţă de populaţia din Ţara Dornelor.

În privinţa limitelor de normalitate ale lipidemiei (datele din literatură fiind mai restrânse) şi ale colesterolemiei, datele furnizate de autori nu ţin cont de sex şi de foarte multe ori nici de vârstă. Astfel, Moga A. (6) consideră că la adulţii sănătoşi lipidemia variază între 400–800 mg% iar colesterolemia este normală până la 220 mg%.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Mincu I. şi Hâncu N. (5) dau limitele maxime ale lipidemiei şi colesterolemiei, pe decade de vârstă, dar fără a ţine seama de sex. Faţă de datele furnizate de aceşti autori, valorile obţinute de noi pentru limitele superioare de normalitate sunt mai mari pentru ambii indicatori şi prin ambele metode de calcul.

Simona Beroniade şi Tatiana Drăghicescu (1) studiind colesterolemia în 9 comunităţi din Oltenia şi Hunedoara, aplică metoda M ± 2 δ pentru eliminarea subiecţilor cu valori sub 1 gr‰ şi peste 3 gr‰. Limitele superioare de normalitate obţinute de cele două autoare sunt mai mari comparativ cu cele obţinute de noi prin aceeaşi metodă în cele trei zone analizate.

Comparând datele obţinute de noi cu cele obţinute de Mircea Cucuianu (3) la populaţia din judeţul Cluj prin metoda percentilului 90, remarcăm că limitele superioare de normalitate ale populaţiei din Moldova sunt mai mari decât ale celei din judeţul Cluj.

Faţă de limitele de normalitate date de C. Velican (9), corelate doar cu vârsta, datele obţinute de noi sunt net inferioare.

În privinţa variabilităţii limitelor de normalitate în funcţie de sex, datele noastre sunt în concordanţă cu cele obţinute de Mircea Cucuianu şi vin oarecum în contradicţie cu cele ale Simonei Beroniade, care găsesc o scădere mult mai bruscă a colesterolemiei la femei decât la bărbaţi, după vârsta de 50 de ani.

Considérations sur les limites de la normalité de la lipidémie et de la cholestérolémie chez quelques populations de Moldavie

RÉSUMÉ

Dans ce travail l'auteur présente la lipidémie et la cholestérolémie déterminées chez 2605 sujets, originaires de trois zones de Moldavie, avec différentes conditions écologiques et établie les limites de la normalité spécifique pour chaque zone, par deux méthodes différentes: la méthode des percentiles et la méthode des espaces sigmatiques.

Les limites inférieures de la normalité calculées par la méthode sigmatique sont plus basses que celles obtenues par la première méthode. Les limites supérieures de la normalité sont, au contraire, plus élevées quand nous avons utilisé la méthode des percentiles que celles obtenues par la méthode des espaces sigmatiques, conséquence d'une grande dispersion des valeurs individuelles dans le domaine plus sigmatique (dépassant même le domaine M + 3 δ).

BIBLIOGRAFIE

1. BERONIADE SIMONA, TATIANA DRĂGHICESCU, *Asocierea între colesterol şi grupele sanguine AB0*, St. cerc. antropol., 1972, **9**.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

2. CUCUIANU M., *Biochimie clinică*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1977.
3. CUCUIANU M., RUS H. G., NICULESCU D., VONICA A., *Biochimie, aplicaţii clinice*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1991.
4. ISTRATE MARIA, *Variabilité de la lipidémie et de la cholestérolémie chez trois populations des Carpates Orientales*, Ann. roum. anthropol., 1984, **21**.
5. MINCU I., HÂNCU N., *Bolile metabolice în practica medicală*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1981.
6. MOGA A., HĂRĂGUŞ ŞT., *Ateroscleroza*, Ed. Academiei Bucureşti, 1974.
7. TIBERA-DUMITRU MARIA, DRĂGHICESCU TATIANA, *Constantele biochimice în zona de deal din Oltenia*, St. cerc. antropol., 1965, **2**.
8. TIBERA-DUMITRU MARIA, DRĂGHICESCU TATIANA, *Recherches sur quelques constantes biochimiques de la population de Roumanie*, Ann. roum. anthropol., 1965, **2**.
9. VELICAN C., DOINA VELICAN, *Etiopatogenia aterosclerozei*, Ed. Medicală, Bucureşti, 1984.

Primit în redacţie
la 18 mai 1995

Centrul de cercetări antropologice
„F. Rainer" Bucureşti, Secţia Iaşi

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

APLICAȚII METODOLOGICE ÎN CERCETAREA FILIAȚIEI PRIN CARACTERE METRICE

ELEONORA LUCA

Cercetările lui F. Keiter și G. Baumann urmăresc stabilirea unor curbe de repartiție a probabilității de paternitate/nonpaternitate în care să se poată căuta un grad de securitate care definește fenomenul „tată". Autorii consideră că utilizarea logaritmilor și a calculului probabilității dezvăluie mai bine raporturile semnificative pe care se bazează ipotezele și autorizează previziunile în cercetarea paternității prin caractere morfologice și metrice, stabilind o probabilitate generală de paternitate a acestor caractere polifactoriale „cu valoare și semnificație apropiată de a celor monofactoriale". (1, 5)

Ținând cont de atitudinea actuală a geneticienilor față de heritabilitatea caracterelor polifactoriale, metoda urmărește reducerea influențelor mezologice (ecogeografice, culturale), a asortimentului matrimonial, a vârstei, sexului etc., iar rezultatele se raportează la populația examinată, la fenotipul său în condiții mezologice tipice, la perioada în care a fost studiată. (8, 9, 11, 12)

Aplicabilă și în circumstanțe de stabilire a maternității, metoda este valabilă pentru cercetarea filiației în general.

Lucrarea de față încearcă o modelare matematică sugerată de Keiter și Baumann, dar numai pe caractere metrice și pe populații cu paternitate cunoscută (autorii au lucrat pe populația din expertize), stabilind pentru fiecare și pentru toate caracterele considerate, logaritmi de paternitate/nonpaternitate și limite logaritmice pentru includerea/excluderea unui bărbat în/din paternitate (11, 12).

MATERIAL ȘI METODĂ

Populația de peste 200 de familii cercetate de noi între 1988–1993 provine din două zone rurale de altitudine (Apuseni și Culoarul Rucăr-Bran).*

Volumul eșantionului utilizat de noi suferă fluctuații în funcție de etalon și de măsurători (11, 12). Astfel, pentru caracterele morfologice s-au constituit 318 triplete mamă-tată-copil, pentru măsurătorile cefalo-faciale 291 triplete, pentru lungimi corporale 257, iar pentru lățimi corporale 173.

Au fost prelevate 14 dimensiuni absolute și s-au calculat 8 dimensiuni relative (proporții cefalo-faciale).

Valorile metrice ale subiecților au fost comparate cu o populație-etalon românească, utilizând valori normate și plasând fiecare subiect în categoria de variație a caracterului corespunzătoare cu vârsta și sexul său (scări de variație cu 5 categorii) (1, 3, 7, 8, 11, 12).

* Sunt recunoscătoare d-lui dr. M. Guiașu, dr. C. Vulpe, d-nei Gabriela Călin și fiului meu Mircea Șt. Ciuhuța, pentru ajutor pe teren și sfaturi competente.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Alcătuind tripletele mamă-tată-copil pentru fiecare caracter, am calculat frecvențele absolute de situare a copilului față de cuplul cu tatăl adevărat (tabel nr. 1). În cazul cuplurilor cu mai mulți copii am apreciat tripletele considerând aceiași părinți cu fiecare copil. Pentru nonpaternitate, lotul comparativ, cu tați falși, a fost alcătuit înlocuind tații adevărați cu bărbați extrași aleator din altă populație (tabelele nr. 2, 3).

Tabelul nr. 1

Variabilitatea de situare a copiilor în tripleta mamă-tată-copil printr-un caracter metric - V-sol (model)

Nr.** comb. MTC	Poziția copilului față de cuplul parental (categorii de variație)									
	numai cu tata MTC*	n	comună MTC	n	numai cu mama MTC	n	intermediară MTC	n	divergentă MTC	n
1.	211	5	111	12	121	1	132	6	112	9
2.	311	3	222	22	131	1	243	1	113	2
3.	411	1	333	7	212	11	253	2	114	1
4.	322	6	444	1	232	4	254	2	221	3
5.	422	4			313	7	354	1	223	7
6.	522	2			323	12	312	6	224	4
7.	122	8			343	2	412	1	225	1
8.	433	6			353	1	413	1	331	1
9.	133	7			424	3	423	6	332	4
10.	233	7			434	8	523	1	334	4
11.	244	6			454	1	524	2	335	1
12.	344	5					534	2	443	2
13.	455	1							123	4
14.									124	2
15.									134	1
16.									234	3
17.									235	1
18.									213	7
19.									214	1
20.									314	3
21.									321	1
22.									324	8
23.									432	1
24.									435	1
Total n		61		42		51		31		72

* MTC- Tripleta mamă-tată-copil, combinație indicând categoria de variație din care face parte fiecare din cei trei pentru caracterul metric respectiv.

** Datorită eșantionului, pentru nici un caracter nu apar toate combinațiile posibile.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 2

Calculul logaritmului de paternitate pentru un caracter metric - g- op - (model)

Nr. crt.	Triplete care indică paternitatea	Frecvențe cu tați cunoscuți		Frecvențe cu „tați" aleatori		Valoarea critică V.C.	Logaritmul de paternitate log. V.C.
	MTC	n	%	n	%		
1.	311	3	1,27	1	0,42	3,02	0,48
2.	322	14	5,93	17	7,20	0,82	-0,09
3.	422	2	0,85	2	0,85	1,00	0
4.	122	7	2,97	11	4,66	0,64	-0,19
5.	433	7	2,97	3	1,27	2,34	0,37
6.	233	13	5,51	12	5,08	1,08	0,03
7.	244	3	1,27	2	0,85	1,49	0,17
8.	344	6	2,54	1	0,42	6,05	0,78
9.	111	7	2,97	4	1,69	1,76	0,24
10.	222	18	7,63	12	5,08	1,50	0,18
11.	333	13	5,51	12	5,08	1,08	0,03
12.	444	3	1,27	3	1,27	1,00	0
13.	132	2	0,85	2	0,85	1,00	0
14.	142	2	0,85	3	1,27	0,67	-0,17
15.	143	2	0,85	2	0,85	1,00	0
16.	243	6	2,54	3	1,27	2,00	0,30
17.	253	1	0,42	1	0,42	1,00	0
18.	254	1	0,42	1	0,42	1,00	0
19.	312	9	3,81	4	1,69	2,25	0,35
20.	413	3	1,27	4	1,69	0,75	-0,12
21.	423	3	1,27	6	2,54	0,50	-0,30
22.	523	1	0,42	1	0,42	1,00	0
23.	524	2	0,85	1	0,42	2,02	0,30
Total		128		108		34,97	+2,36

Dispunând de 5 categorii de variație a fiecărui caracter metric, am calculat 125 de tipuri posibile de triplete în care copilul se poate situa după cum urmează: asemănător numai cu tata – 20 triplete, numai cu mama – 20, comune – 5, intermediar – 20, divergent de cuplu – 60. După Baumann, în favoarea paternității s-ar alege tripletele în care copilul este asemănător numai cu tata și comun cu părinții = 25 triplete, iar pentru nonpaternitate divergențele și asemănările numai cu mama. Noi am selectat în favoarea paternității caracterele asemănătoare numai cu bărbatul, comune și intermediare = 45 combinații posibile și am omis asemănările numai cu mama, având în favoarea nonpaternității doar divergențele = 60 combinații posibile (10).

Pentru paternitate am calculat raportul de asemănare tați cunoscuți/tați aleatori, obținând o valoare critică al cărei logaritm zecimal l-am calculat pentru fiecare variantă combinatorie a fiecărui caracter (de exemplu tabelul nr. 2). Pentru

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 3

Calculul logaritmului de nonpaternitate pentru un caracter metric - g- op - (model)

Nr. crt.	Triplete care indică nonpaternitate	Frecvenţe cu taţi cunoscuţi		Frecvenţe cu „taţi" aleatori		Valoarea critică V.C.	Logaritmul de nonpaternitate log.V.C.
	MTC	n	%	n	%		
1.	112	8	3,86	4	1,93	0,50	-0,30
2.	113	6	2,90	7	3,38	1,17	0,07
3.	114	2	0,97	1	0,48	0,49	-0,31
4.	221	4	1,93	2	0,97	0,50	-0,30
5.	223	11	5,31	14	6,76	1,27	0,10
6.	224	7	3,38	9	4,35	1,29	0,11
7.	331	2	0,97	1	0,48	0,49	-0,31
8.	332	6	2,90	7	3,38	1,17	0,07
9.	334	6	2,90	7	3,38	1,17	0,07
10.	335	1	0,48	1	0,48	1,00	0
11.	443	2	0,97	2	0,97	1,00	0
12.	123	10	4,83	7	3,38	0,70	-0,15
13.	124	3	1,45	1	0,48	0,33	-0,48
14.	134	1	0,48	4	1,93	4,02	0,60
15.	234	4	1,93	3	1,45	0,75	-0,12
16.	213	4	1,93	4	1,93	1,00	0
17.	214	1	0,48	1	0,48	1,00	0
18.	342	2	0,97	3	1,45	1,49	0,17
19.	314	4	1,93	5	2,42	1,25	0,10
20.	321	5	2,42	3	1,45	0,60	-0,22
21.	324	9	4,35	14	6,76	1,55	0,19
22.	432	4	1,93	3	1,45	0,75	-0,12
23.	425	1	0,48	1	0,48	1,00	0
Total		103		104		24,49	-0,83*

* Logaritmul general de paternitate pentru g-op se obţine însumând algebric logaritmul de paternitate/g-op (tabelul nr. 2) cu logaritmul de nonpaternitate/g-op: +2,36-(-0,83)=3,19.

nonpaternitate am calculat raportul de neasemănare taţi aleatori/taţi cunoscuţi, obţinând pentru fiecare variantă combinatorie o valoare critică şi logaritmul corespunzător (de exemplu tabelul nr. 3). Prin însumarea algebrică a logaritmilor de paternitate/ nonpaternitate pentru fiecare variantă combinatorie, am calculat logaritmul de paternitate/nonpaternitate al fiecărui caracter şi apoi logaritmul general pentru fiecare caracţer (de exemplu pentru g-op, cf. tabelul 3, explicaţia din subsol).

Pentru stabilirea intervalelor care delimitează situaţiile de paternitate probabilă, incertă sau nonpaternitate probabilă (fig. 1), am calculat media, deviaţia standard şi triplul ei pe cele 3 şiruri de logaritmi de paternitate, nonpaternitate şi general de paternitate ai celor 22 de caractere, obţinând astfel trei repartiţii gaussiene ale logaritmilor respectivi (tabelul nr. 4, fig. 1).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

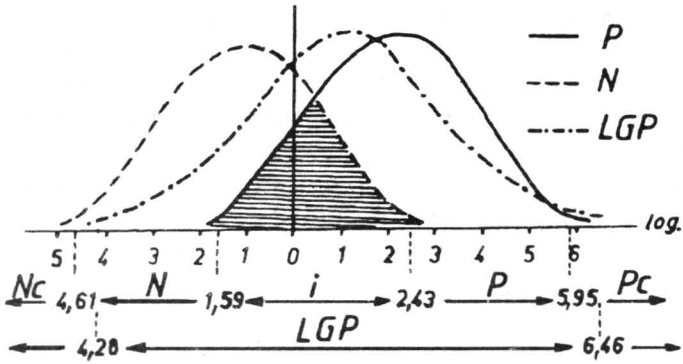

Fig. 1 – Reprezentarea grafică a repartiției logaritmilor de paternitate, nonpaternitate și a logaritmilor generali de paternitate pentru 22 de caractere metrice, N – interval de nonpaternitate probabilă, i – interval de paternitate/nonpaternitate incertă, P – interval de paternitate probabilă, Pc – paternitate certă, Nc-nonpaternitate certă.

Tabelul nr. 4

Valorile medii ale logaritmului de paternitate, nonpaternitate și general pentru caracterele metrice cercetate (N=22)

Logaritm	*Amplitudine*		Media	± σ	± 3σ
	maxim	minim			
Paternitate	+4,86	-0,38	+2,18	1,25	3,77
Nonpaternitate	+3,43	-0,83	+1,09	1,17	3,52
General	+4,58	-1,84	+1,09	1,79	5,37

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Pentru că interesul imediat al lucrării îl reprezintă aplicarea metodei Keiter-Baumann pe familiile cercetate de noi, nu vom face referiri la comportarea diferitelor caractere metrice, la valoarea lor mai mult sau mai puțin semnificativă (11, 12).

În figura 1 se poate observa că intervalul de paternitate probabilă este cuprins între logaritmii 2,43 și 5,95 pe abscisă în dreapta ordonatei, iar intervalul de nonpaternitate probabilă între logaritmii 1,59 și 4,61 pe abscisă în stânga ordonatei.

Zona incertitudinii este cuprinsă între logaritmul de nonpaternitate 1,59 și logaritmul de paternitate 2,43.

Limita de unde s-ar putea vorbi de certitudinea paternității ar fi logaritmul de paternitate 5,95. Este logaritmul numărului 891250,94. Prin urmare un bărbat ar avea 89125094 șanse la 100 pentru a fi tată: probabilitate de paternitate egală cu 0,999998878. Limita minimă a certitudinii de nonpaternitate l-ar reprezenta

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

logaritmul de nonpaternitate 4,61. Este logaritmul numărului40738,03. Un bărbat ar avea 4073803 şanse la 100 de a nu fi tată: probabilitate de nonpaternitate: 0,999975454.

Întocmirea unor tabele cu logaritmi de paternitate/nonpaternitate este laborioasă dar, în final, acestea pot fi uşor manipulate şi rezultatele uşor de interpretat.

În tabelul nr. 5 sunt prezentate câteva aplicaţii ale metodei pe cazuri. Special pentru demonstraţie, am ales trei situaţii diferite: exemplul 1 – paternitate probabilă (p=0,99993); exemplul 2 – nonpaternitate probabilă (cu p=99343); exemplul 3 – incertitudine (p=0,99343 mai mică decât 0,9963 a limitei pentru paternitate probabilă).

Tabelul nr. 5

Aprecierea paternităţii / nonpaternităţii prin caractere metrice (exemple)

Nr. car.	Caracterul	1		2		3	
		Tripleta MTC	Logaritm coresp.	Tripleta MTC	Logaritm coresp.	Tripleta MTC	Logaritm coresp.
1.	g-op	433	0,37	113	0,07	111	0,24
2.	eu-eu	524	0,47	111	0,30	211	0
3.	ft-ft	354	0,40	213	0,30	543	0
4.	zy-zy	335	-0,30	231	0,48	311	0,37
5.	go-go	555	0,30	132	-0,24	113	-0,17
6.	n-gn	253	0,70	221	0,22	211	0,65
7.	n-sn	233	0,22	331	0	421	-0,48
8.	al-al	434	cu mama	322	-0,17	331	-0,10
9.	t-v	142	0,30	143	-0,40	111	0,07
10.	V-sol	244	0,78	333	0	312	0
11.	V-sez	234	-0,30	432	0,60	222	0,10
Logaritm general			+4,14*		-2,18*		+2,18*
Situare pe curba de variaţie logaritmică		+2,423 -+5,95			-1,59- -4,61		-1,59- +2,43
prezumţie		paternitate probabilă	nonpaternitate probabilă				paternitate incertă

Applications méthodologiques dans la recherche en paternité par les caractères métriques

RÉSUMÉ

L'étude a été effectuée entre 1988 et 1993 dans huit villages d'altitude. L'objectif principal du travail réside dans le perfectionnement de la méthodologie de la recherche en paternité par les caractères métriques, polyfactoriels, en utilisant les logarithmes d'après la méthode de Keiter et Baumann (1, 11, 12). L'auteur fait quelques interventions personnelles concernant le phénotype maternel et intermédiaire.

En calculant les logarithmes de paternité/nonpaternité et leurs valeurs moyennes on a obtenu le distribution gaussienne des logarithmes et les intervalles

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

de paternité, non-paternité et incertitude. On prouve la facilité d'utilisation. Ce modèle mathématique assure un degré plus objectif en présomption de la paternité et de la filiation, en général.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. BAUMANN G., BAUMANN J. A., GARCIA BOHNY U., LANG R., La méthode anthropobiométrique de recherche en paternité, Paris, 1975.
2. DARMOIS G., Probabilități și statistică, în Istoria generală a științei, Ed. științifică, 1972, **3**, *III*, 87–102.
3. IOSIFESCU M., MOINEAGU G., TREBICI VL., URSIANU E., Mică enciclopedie de statistică, Ed. științifică și enciclopedică, 1985, 305.
4. IZVORANU M., Genetică umană, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1993.
5. MORARU I., Medicina legală, Ed. Medicală, București, 1967, 771.
6. RUFFIE J., Traité du vivant, Flamarion, 1986.
7. SĂHLEANU V., Metode matematice în biologie, Univ. Cluj, 1965.
8. SUSANNE CH., Recherche sur la transmission des caractères mesurables de l'homme, Inst. Roy. Sci. Nat. Belgique, 1971.
9. SUSANNE CH., Bases génètiques, în L'homme, son évolution, sa diversité, Paris, Doin, 1986, 3.
10. SZCOTKA H., SZCOTKOWA ZOFIA, ROGUCKA ELŹBIETA, Estimation of representatievness of a material of anthropological paternity tests, Mat. Prace. Anthrop., Wroclaw, 1990, **110**, 33–41.
11. *** ANNUAIRE ROUMAIN D'ANTHROPOLOGIE, 1984, **21**, 21–29; 1988, **25**, 55–66; 1989, **26**, 29–39; 1990, **27**, 63–67; 1991, **28**, 49–50; 1993, **30**, 49–56.
12. *** STUDII ŞI CERCETĂRI DE ANTROPOLOGIE, 1986, **23**, 40–51; 1989, **26**, 75–81; 1990, **27**, 11–18; 1991, **28**, 47–52.

Primit în redacție
la 18 mai 1995

Centrul de Cercetări Antropologice
„Fr. Rainer", București

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

CONTRIBUȚIE LA CERCETAREA EREDITĂȚII UNOR CARACTERE MORFOLOGICE DE ORDIN GENERAL, PRECUM ȘI A TRĂSĂTURILOR URECHII EXTERNE

CORNELIU VULPE, IRINA POPESCU

Studii anterioare asupra eredității unor caractere morfologice (4, 5, 6) au pus în lumină date de ansamblu referitoare la unele aspecte ale capului, feței, mâinii, piciorului, nasului, ochilor, gurii și urechii. Acum ne propunem să analizăm în detaliu doar unele caractere generale, cât și anumite trăsături ale urechii externe, întrucât spațiul nu ne permite să prezentăm aici în totalitate materialul investigat pe teren.

Așa cum procedăm, de obicei, în expertizele de cercetare a paternității, pornind de la general la particular, tot astfel am procedat și cu copiii ce provin din familii cu maternitatea și paternitatea certă.

Spre deosebire de lucrările precedente, unde apreciam caracterele morfologice în mod global, (de exemplu: cele 24 de caractere ale urechii externe erau însumate cu cele 23 de trăsături ale gurii și mentonului, cu cele 19 caractere ale ochilor, 18 ale nasului și 12 caractere generale), în prezentul studiu vom analiza modul de transmitere al fiecărui caracter din cele 24 ale urechii externe (de exemplu: helix, antehelix, scafa, conca, tragus, lob etc.), precum și al celor 12 caractere generale (de exemplu: occipital, față, mână, picior etc.).

MATERIAL ȘI METODĂ

Lotul asupra căruia s-au făcut investigații antropo-genetice provine de la 122 de familii, cu un număr total de 285 copii, dintre care 137 de sex masculin și 148 de sex feminin. Și părinții și copiii sunt de origine din localități rurale: una din județul Alba (Bucium) și alte cinci din județul Brașov (Sohodol, Moeciu de Sus, Moeciu de Jos, Poarta, Șimon).

În lucrarea de față vom face observații detaliate asupra celor 12 caractere generale, cât și asupra celor 24 de trăsături ale urechii externe, urmând ca, din motive de spațiu editorial, să publicăm într-o lucrare ulterioară datele despre nas, ochi și gură. Caracterele generale și cele ale urechii externe sunt trecute în tabelele nr. 1, 2 și 2 bis, iar pentru fiecare trăsătură în parte s-a înregistrat numărul de asemănări mamă-copil (M), tată-copil (B), mamă-tată-copil (C – caractere comune

St. cerc. antropol., 1995, t. 32, p. 57–66

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

celor trei persoane), precum şi caracterele intermediare (I) întâlnite la copil faţă de cele opuse ale părinţilor şi trăsăturile divergente (D), deosebite la copil faţă de părinţi.

Întrucât acest studiu va folosi şi ca material de referinţă în expertizele antropologice de cercetare a paternităţii, am utilizat în lucrare aceleaşi prescurtări referitoare la asemănările părinţi-copii, ca şi în expertize, cu menţiunea că iniţiala B, care în investigarea paternităţii defineşte situaţia incertă de asemănare bărbat (bănuit) – copil, în materialul prezentat de noi aici va exprima situaţia certă de asemănare tată-copil.

REZULTATUL OBSERVAŢIILOR

Caractere generale

Forma occipitalului. Gradul de asemănare cu părinţii se manifestă printr-un număr aproximativ egal de caractere atât la băieţi (M=16,7%; B=15,1%), cât şi la fete (M=15,4%; B=14,1%). Trăsăturile comune părinţi-copii sunt predominante, frecvenţa lor fiind de 46,2% pentru copiii de sex masculin şi de 51,0% pentru copiii de sex feminin. Proporţia trăsăturilor divergente – deosebite la descendenţi faţă de parentali – este de 20,5% la băieţi şi de 18,8% la fete. Caracterele intermediare întâlnite la urmaşi sunt cele mai puţin numeroase (băieţi: 1,5%; fete: 0,7%) (tabelul nr. 1).

Aspectul feţei. Aici vom observa că descendenţii de ambele sexe (băieţi şi fete) se aseamănă mai ales prin forma feţei, dar şi prin proeminenţa zigomelor, mai mult cu tata (B=24,6% şi respectiv 22,8%; M=15,3% şi respectiv 18,5%), iar prin existenţa sau nonexistenţa prognatismului maxilar superior şi inferior, mai mult cu mama (M=17,8% şi respectiv 18,5%; B=10,7% şi respectiv 10,3%). Şi la aspectul feţei, ca şi la forma occipitalului, caracterele comune deţin cele mai ridicate valori (băieţi + fete: între 37,7% şi 67,3%), iar trăsăturile intermediare pe cele mai coborâte (băieţi + fete: între 0 şi 3,9%). Caracterele divergente legate de aspectul feţei apar într-o proporţie mai coborâtă comparativ cu cele întâlnite la occipital. Astfel, vom găsi frecvenţe cuprinse între 3,9% (prognatismul maxilarului inferior – cea mai scăzută valoare dintre cele ale tuturor caracterelor generale) şi 17,1% (proeminenţa zigomelor), la fete şi băieţi luaţi împreună (vezi tabelul nr. 1).

Părul. Prin culoare, părul se aseamănă mai mult cu mama decât cu tata, fie la băieţi (M=22,0%; B=12,1%), fie la fete (M=24,1%; B=14,1%). În schimb, prin forma sa, părul băieţilor se aseamănă mai frecvent cu tata (B=14,4%; M=11,4%), iar al fetelor mai ales cu mama (M=24,1%; B=8,0%). Caracterele comune părinţi-copii indică o cifră mai ridicată pentru forma părului (55,2%) şi alta mai coborâtă pentru culoarea lui (32,4%) la copiii de ambele sexe luaţi împreună (tabelul nr. 1).

Trăsăturile divergente înregistrează la culoarea părului cea mai crescută frecvenţă (29,2%) faţă de toate celelalte caractere generale luate în studiu; din

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Caractere generale

		Cap	Faţă				Păr		Mână		Picior		
Asemănări / Deosebiri		Formă occipital	Proeminenţă zigome	Formă	Prognatism maxilar superior	Prognatism maxilar inferior	Culoare	Formă	Formă unghii	Formă vârf degete	Bolta	Dispoziţie degete picior (1-2)	Spaţiul I interdigital plantar
Băieţi = 132													
M	N	22	23	22	20	19	29	15	30	29	15	27	29
	%	16,7	17,4	16,7	15,1	14,4	22,0	11,4	22,7	22,0	11,4	20,5	22,0
C	N	61	46	54	68	97	46	74	36	52	63	41	27
	%	46,2	34,9	40,9	51,5	73,5	34,9	56,1	27,3	39,4	47,7	31,0	20,5
B	N	20	35	32	16	10	16	19	31	32	25	37	38
	%	15,1	26,5	24,2	12,1	7,6	12,1	14,4	23,5	24,2	18,9	28,0	28,8
I	N	2	6	4	1	-	2	1	6	4	-	4	4
	%	1,5	4,5	3,0	0,7	0	1,5	0,7	4,5	3,0	0	3,0	3,0
D	N	27	22	20	27	6	39	23	29	15	29	23	34
	%	20,5	16,7	15,2	20,5	4,5	29,5	17,4	22,0	11,4	22,0	17,4	25,7
Fete = 149													
M	N	23	29	21	30	33	36	36	33	20	29	33	46
	%	15,4	19,5	14,1	20,1	22,1	24,1	24,1	22,1	13,4	19,5	22,1	30,9
C	N	76	60	58	85	92	45	81	43	73	66	55	31
	%	51,0	40,2	39,0	57,0	61,7	30,2	54,4	28,9	49,0	44,3	36,9	20,8
B	N	21	29	37	14	19	21	12	31	30	26	31	30
	%	14,1	19,5	24,8	9,4	12,8	14,1	8,0	20,8	20,1	17,4	20,8	20,1
I	N	1	5	6	1	-	4	-	3	2	-	-	7
	%	0,7	3,4	4,0	0,7	0	2,7	0	2,0	1,3	0	0	4,7
D	N	28	26	27	19	5	43	20	39	24	28	30	35
	%	18,8	17,4	18,1	12,8	3,3	28,9	13,4	26,2	16,1	18,8	20,1	23,5
Băieţi + Fete = 281													
M	N	45	52	43	50	52	65	51	63	49	44	60	75
	%	16,0	18,5	15,3	17,8	18,5	23,1	18,1	22,4	17,4	15,7	21,3	26,7
C	N	137	106	112	153	189	91	155	79	125	129	96	58
	%	48,7	37,7	39,9	54,4	67,3	32,4	55,2	28,1	44,5	45,9	34,2	20,6
B	N	41	64	69	30	29	37	31	62	62	51	68	68
	%	14,6	22,8	24,6	10,7	10,3	13,2	11,0	22,1	22,1	18,1	24,2	24,2
I	N	3	11	10	2	-	6	1	9	6	-	4	11
	%	1,1	3,9	3,5	0,7	0	2,1	0,4	3,2	2,1	0	1,4	3,9
D	N	55	48	47	46	11	82	43	68	39	57	53	69
	%	19,6	17,1	16,7	16,4	3,9	29,2	15,3	24,2	13,9	20,3	18,9	24,6

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

acelaşi punct de vedere, forma părului se plasează pe o poziţie de mijloc (15,3% trăsături divergente), datele referindu-se la toţi copiii (băieţi + fete). Caracterele intermediare se menţin, de asemeni, în limitele cele mai scăzute pe întreg eşantionul de copii (0,4% la forma părului şi 2,1% la culoarea părului) (vezi tabelul nr. 1).

Mâna. Forma unghiilor de la degetele mâinii se aseamănă fie cu mama, fie cu tata, prin valori apropiate atât la băieţi (M=22,7%; B=23,5%) cât şi la fete (M=22,1%; B=20,8%). Caracterele comune părinţi-copii sunt în proporţie de 28,1%, cele divergente au o frecvenţă de 24,2%, iar cele intermediare prezintă cea mai coborâtă valoare – 3,2% (băieţi + fete). Vârful degetelor este mai asemănător cu tata decât cu mama şi la băieţi (B=24,2%; M=22,0%), dar mai ales la fete (B=20,1%; M=13,4%). Comparativ cu forma unghiilor vom constata că la forma degetelor similitudinile părinţi-copii (caracterele comune) sunt mai numeroase (fete: 49,0%; băieţi: 39,4%), în timp ce trăsăturile divergente înregistrează valori mai coborâte (fete: 16,1%; băieţi: 11,4%). Trăsăturile intermediare se menţin la valori apropiate (fete: 1,3%; băieţi: 3,0%) (vezi tabelul nr. 1).

Piciorul. Prin cele trei caractere cercetate (boltirea tălpii, dispoziţia degetelor 1 şi 2, lărgimea spaţiului I interdigital plantar) observăm că băieţii se aseamănă mai mult cu tata (B=18,9%; 28,0% şi respectiv 28,8%), decât cu mama (M=11,4%; 20,5% şi respectiv 22,0%). Pe de altă parte fetele se aseamănă mai mult cu mama, cel mai mult prin spaţiul interdigital plantar, (M=19,5%; 22,1% şi respectiv 30,9%), decât cu tata (B=17,4%; 20,8% şi respectiv 20,1%). Numărul cel mai ridicat de caractere comune îl dă boltirea tălpii (45,9%), apoi dispoziţia degetelor (34,2%) şi în final lărgimea spaţiului interdigital (20,6%), la copiii de ambele sexe luaţi împreună. Trăsăturile divergente indică frecvenţe cuprinse între 18,9% şi 24,6%, iar cele intermediare între 0 şi 3,9% (băieţi + fete) (vezi tabelul nr. 1).

Urechea

Aspectul general al urechii, exprimat prin cele două particularităţi – mărime şi orientare faţă de craniu – arată că atât băieţii, cât şi fetele se aseamănă mai mult cu mamele (băieţi: 27,0% pentru ambele caractere; fete: 22,3% pentru mărime şi 16,2% pentru orientare). Similitudinile cu tatăl sunt evident mai reduse, cu frecvenţe ce oscilează între 8,8% şi 16,8%, la copiii de ambele sexe. Conformaţia urechii la băieţi este mai frecvent asemănătoare cu tata (26,3%), decât cu mama (20,4%), în timp ce la fete situaţia este inversă – mai adesea asemănătoare cu mama (27,7%), decât cu tata (25,0%) (tabelul nr. 2). Pentru toate cele trei caractere generale ale urechii (mărime, orientare, conformaţie) se constată că similitudinile părinţi-copii (trăsăturile comune) prezintă frecvenţe cuprinse între 31,8% şi 64,9%, trăsăturile intermediare între 0 şi 6,8%, iar cele divergente între 5,1% şi 15,3%, observaţiile fiind făcute pe copii de sexe diferite (tabelul nr. 2).

Helixul prin crus helicis, se aseamănă la copiii de ambele sexe, aproape în aceeaşi măsură, atât cu mama, cât şi cu tata (băieţi: M=16,1%; B=16,8%; fete: M=19,6%; B=18,2%). Segmentul superior se aseamănă prin lăţime şi rulare, mai frecvent cu mama (băieţi: 24,1% şi respectiv 20,4%; fete: 18,9% şi respectiv 20,3%) şi mai puţin frecvent cu tata (băieţi: 16,8% şi respectiv 13,9%; fete: circa 14% pentru ambele caractere). Segmentul posterior al helixului se aseamănă ca formă,

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 2

Caracterele urechii

Asemănări / Deosebiri		Generalităţi									Anthelix	
		Mărime	Conformaţie	Orientare	Origine crus helicis	Segment superior lăţime	Segment superior rulare	Segment posterior formă	Segment posterior lăţime	Segment posterior rulare	Corpus-relief	Profil longitudinal
Băieţi = 137												
M	N	37	28	37	22	33	28	32	37	28	29	23
	%	27,0	20,4	27,0	16,1	24,1	20,4	23,4	27,0	20,4	21,2	16,8
C	N	61	52	77	71	47	77	57	30	60	34	86
	%	44,5	38,0	56,2	51,8	34,3	56,2	41,6	21,9	43,8	24,8	62,8
B	N	23	36	12	23	23	19	23	34	31	41	14
	%	16,8	26,3	8,8	16,8	16,8	13,9	16,8	24,8	22,6	29,9	10,2
I	N	4	-	4	-	7	-	-	3	2	12	-
	%	2,9	0	2,9	0	5,1	0	0	2,2	1,5	8,8	0
D	N	12	21	7	21	27	13	25	33	16	21	14
	%	8,8	15,3	5,1	15,3	19,7	9,5	18,2	24,1	11,7	15,3	10,2
Fete = 148												
M	N	33	41	24	29	28	30	45	42	38	41	26
	%	22,3	27,7	16,2	19,6	18,9	20,3	30,4	28,4	25,7	27,7	17,6
C	N	67	47	96	68	58	82	48	38	56	33	82
	%	45,3	31,8	64,9	46,0	39,2	55,4	32,4	25,7	37,8	22,3	55,4
B	N	23	37	16	27	22	21	27	40	25	32	18
	%	15,5	25,0	10,8	18,2	14,9	14,2	18,2	27,0	16,9	21,6	12,2
I	N	10	2	4	1	14	1	1	-	3	8	-
	%	6,8	1,3	2,7	0,7	9,4	0,7	0,7	0	2,0	5,4	0
D	N	15	21	8	23	26	14	27	28	26	34	22
	%	10,1	14,2	5,4	15,5	17,6	9,4	18,2	18,9	17,6	23,0	14,8
Băieţi + Fete = 285												
M	N	70	69	61	51	61	58	77	79	66	70	49
	%	24,6	24,2	21,4	17,9	21,4	20,4	27,0	27,7	23,2	24,6	17,2
C	N	128	99	173	139	105	159	105	68	116	67	168
	%	44,9	34,7	60,7	48,8	36,8	55,8	36,8	23,9	40,7	23,5	59,0
B	N	46	73	28	50	45	40	50	74	56	73	32
	%	16,1	25,6	9,8	17,5	15,8	14,0	17,5	26,0	19,7	25,6	11,2
I	N	14	2	8	1	21	1	1	3	5	20	-
	%	4,9	0,7	2,8	0,3	7,4	0,3	0,3	1,0	1,7	7,0	0
D	N	27	42	15	44	53	27	52	61	42	55	36
	%	9,5	14,7	5,3	15,4	18,6	9,5	18,3	21,4	14,7	19,3	12,6

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

la toţi copiii, mai mult cu mama (băieţi: 23,4%; fete: 30,4%), decât cu tata (băieţi: 16,8%; fete: 18,2%). Lăţimea acestui segment indică mai multe similitudini cu mama la băieţi (M=27,0%; B=24,8%), în timp ce la fete distribuţiile sunt destul de apropiate (M=28,4%; B=27,0%). În schimb, la rularea segmentului posterior al helixului, fetele sunt cele care se aseamănă mai mult cu mama (M=25,7%; B=16,9%), iar băieţii prezintă de data aceasta o situaţie echilibrată (M=20,4%; B=22,6%). Helixul a pus în evidenţă, prin toate elementele sale, un număr de caractere comune părinţi-copii cu valori ce oscilează între 23,9% şi 55,8%, apoi o serie de trăsături divergente, cu valori între 9,5% şi 21,4% şi un număr mai mic de caractere intermediare (0,3% la 7,4%) la copiii de ambele sexe luaţi împreună (vezi tabelul nr. 2).

Antehelixul, prin relieful corpusului, arată că băieţii se aseamănă mai frecvent cu taţii (în proporţie de 29,9%) şi mai puţin frecvent cu mamele (21,2%), pe când fetele se aseamănă mai adesea cu mamele (27,7%) şi mai puţin cu taţii (21,6%). Prin profilul longitudinal şi băieţii şi fetele prezintă mai multe similitudini cu mamele (16,8% şi respectiv 17,6%) comparativ cu taţii, unde valorile sunt mai coborâte (băieţi: 10,2%; fete: 12,2%). Numărul caracterelor comune părinţi-copii este mai mic la relieful corpusului (în medie 23,5%) faţă de o valoare mai mult decât dublă la profilul longitudinal (59,0%) pentru descendenţii de ambele sexe luaţi împreună. Trăsăturile intermediare sunt în medie de 7% la corpus – relief şi lipsesc la profilul longitudinal, în timp ce caracterele divergente ating valoarea medie de 19,3% la relieful corpusului şi 12,6% la profilul longitudinal (băieţi + fete) (vezi tabelul nr. 2).

Scafa, ca lăţime, dă una dintre cele mai ridicate frecvenţe privind asemănarea cu mamele, atât a băieţilor (30,7%), cât şi a fetelor (38,5%), pe când similitudinile cu taţii sunt vizibil mai reduse (băieţi: 19,7%; fete: 14,9%). Trecerea în lob a scafei este mai adesea asemănătoare cu tata şi la băieţi (20,4%) şi la fete (23,6%), faţă de asemănările cu mama (băieţi: 14,6%; fete: 15,5%). Pentru caracterele comune părinţi-copii vom constata că lăţimea scafei prezintă o frecvenţă medie de 23,2%, în timp ce trecerea în lob are o valoare medie mult mai mare (53,0%), cele două cifre rezultând din raportarea la descendenţii de ambele sexe luaţi împreună. Referindu-ne tot la cele două caractere ale scafei – lăţime şi trecere în lob – vom constata că trăsăturile intermediare sunt cele mai puţin numeroase (7,7% şi respectiv 0,3%), iar caracterele divergente apar cu o frecvenţă mai ridicată (17,2% şi respectiv 9,5%) la toţi copiii (băieţi + fete) (tabelul nr. 2 bis).

Conca, prin înălţime, este mai frecvent asemănătoare cu mamele, la băieţi (M=19,7%; B=11,0%), pe când la fete similitudinile cu cei doi părinţi sunt aproape egale (M=14,2%; B=16,9%). Caracterele comune parentali-progeni sunt în medie de 46,7%, trăsăturile divergente în proporţie de 18,3%, iar cele intermediare într-un procent de 4,2% (băieţi + fete) (vezi tabelul nr. 2 bis).

Tragusul se aseamănă, ca formă, de cele mai multe ori cu mama atât la băieţi (M=27,0%; B=9,5%), cât şi la fete (M=29,7%; B=10,8%). Caracterele comune adulţi-copii prezintă o valoare medie de 51,6%, trăsăturile divergente o valoare de 8,4%, iar cele intermediare de 1,4% (băieţi + fete) (vezi tabelul nr. 2 bis).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 2 bis

Caracterele urechii

Asemănări / Deosebiri		Scafa		Conca	Tragus	Antitragus		Incizura intertragică lăţime	Lobul					Tuberculum Darwini
		Lăţime	Trecere în lob	Înălţime	Forma	Mărime	Orientare		Mărime	Lungime	Forma	Orientare spaţială	Concrescenţă	
Băieţi = 137														
M	N	42	20	27	37	28	27	33	29	27	39	14	13	25
	%	30,7	14,6	19,7	27,0	20,4	19,7	24,1	21,2	19,7	28,5	10,2	9,5	18,2
C	N	30	76	61	76	60	46	53	66	50	19	96	106	33
	%	21,9	55,5	44,5	55,5	43,8	33,6	38,7	48,2	36,5	13,9	70,1	77,4	24,1
B	N	27	28	15	13	22	25	22	22	29	28	6	11	37
	%	19,7	20,4	11,0	9,5	16,1	18,2	16,1	16,1	21,2	20,4	4,4	8,0	27,0
I	N	13	-	8	1	4	7	8	2	5	14	-	-	4
	%	9,5	0	5,8	0,7	2,9	5,1	5,8	1,5	3,6	10,2	0	0	2,9
D	N	25	13	26	10	23	32	21	18	26	37	21	7	38
	%	18,2	9,5	19,0	7,3	16,8	23,4	15,3	13,1	19,0	27,0	15,3	5,1	27,7
Fete = 148														
M	N	57	23	21	44	24	35	40	25	29	33	21	7	35
	%	38,5	15,5	14,2	29,7	16,2	23,7	27,0	16,9	19,6	22,3	14,2	4,7	23,6
C	N	36	75	72	71	74	37	35	72	43	33	105	109	56
	%	24,3	50,7	48,6	48,0	50,0	25,0	23,6	48,7	29,0	22,3	71,0	73,7	37,8
B	N	22	35	25	16	25	45	35	31	42	36	11	20	28
	%	14,9	23,6	16,9	10,8	16,9	30,4	23,6	20,9	28,4	24,3	7,4	13,5	18,9
I	N	9	1	4	3	6	7	11	3	6	19	-	-	6
	%	6,1	0,7	2,7	2,0	4,1	4,7	7,4	2,0	4,1	12,8	0	0	4,1
D	N	24	14	26	14	19	24	27	17	28	27	11	12	23
	%	16,2	9,5	17,6	9,5	12,8	16,2	18,3	11,5	18,9	18,2	7,4	8,1	15,5
Băieţi + Fete = 285														
M	N	99	43	48	81	52	62	73	54	56	72	35	20	60
	%	34,7	15,1	16,8	28,4	18,3	21,7	25,6	18,9	19,7	25,2	12,3	7,0	21,1
C	N	66	151	133	147	134	83	88	138	93	52	201	215	89
	%	23,2	53,0	46,7	51,6	47,0	29,1	30,9	48,4	32,6	18,2	70,5	75,4	31,2
B	N	49	63	40	29	47	70	57	53	71	64	17	31	65
	%	17,2	22,1	14,0	10,2	16,5	24,6	20,0	18,6	24,9	22,5	6,0	10,9	22,8
I	N	22	1	12	4	10	14	19	5	11	33	-	-	10
	%	7,7	0,3	4,2	1,4	3,5	4,9	6,7	1,8	3,9	11,6	0	0	3,5
D	N	49	27	52	24	42	56	48	35	54	64	32	19	61
	%	17,2	9,5	18,3	8,4	14,7	19,6	16,8	12,3	18,9	22,5	11,2	6,7	21,4

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Antitragusul băieţilor, prin cele două caractere luate în studiu (mărime şi orientare) este mai adesea asemănător cu mamele (M=20,4% şi respectiv 19,7%), decât cu taţii (B=16,1% şi respectiv 18,2%). În schimb, la fete, mărimea antitragusului prezintă procente apropiate privind similitudinile cu mama (16,2%) şi cu tata (16,9%), dar apar deosebiri dacă ne referim la orientarea antitragusului, unde asemănările sunt mai frecvente cu tata (30,4%) comparativ cu mama (23,7%). Caracterele comune părinţi-descendenţi (raportate la cele două particularităţi ale antitragusului – mărime şi orientare) sunt în medie de 47,0% şi respectiv 29,1%, trăsăturile divergente au frecvenţe medii de 14,7% şi respectiv 19,7%, iar cele intermediare de 3,5% şi respectiv 4,9% (băieţi + fete) (vezi tabelul nr. 2 bis).

Incizura intertragică are lăţimea, de cele mai multe ori, asemănătoare cu mama atât la băieţi (M=24,1%; B=16,1%), cât şi la fete (M=27,0%; B=23,6%). Caracterele comune părinţi-copii prezintă un decalaj evident între băieţi (38,7%) şi fete (23,6%), în timp ce trăsăturile divergente şi intermediare înregistrează procente apropiate la copiii de ambele sexe, dând medii de 16,8% şi respectiv 6,7% (băieţi + fete) (tabelul nr. 2 bis).

Lobul, ca mărime, este mai frecvent asemănător cu mama la băieţi (M=21,2%; B=16,0%) şi cu tata la fete (B=20,9%; M=16,9%). Acelaşi lucru se observă şi la forma lobului, unde băieţii se aseamănă mai mult cu mama (M=28,5%; B=20,4%), iar fetele mai mult cu tata (B=24,3%; M=22,3%). Orientarea spaţială indică mai multe asemănări cu mamele la copiii de ambele sexe (băieţi: M=10,2%; B=4,4%; fete: M=14,2%; B=7,4%). Lungimea lobului nu dă diferenţe între similitudinile băieţi-mame (19,7%) şi băieţi-taţi (21,2%). În schimb, apar deosebiri între similitudinile fete-taţi (28,4%), vizibil mai numeroase decât cele fete-mame (19,6%). Concrescenţa lobului prezintă mai multe asemănări cu tata la fete (B=13,5%; M=4,7%) şi ceva mai multe cu mama la băieţi, diferenţa fiind de data aceasta minoră, (M=9,5%; B=8,0%). Ceea ce ne atrage atenţia la acest parametru al lobului este numărul foarte mare de caractere comune părinţi-copii (băieţi: 77,4%; fete: 73,7%). Un număr aproape la fel de mare de caractere comune se întâlneşte şi la orientarea spaţială a lobului (băieţi: 70,1%; fete: 71,0%) (vezi tabelul nr. 2 bis). Pentru ceilalţi parametri ai lobului – formă, lungime, mărime – caracterele comune sunt în medie de 18,2%, 32,6% şi respectiv 48,4% (băieţi + fete). Trăsăturile divergente cele mai puţin numeroase le întâlnim la concrescenţa, orientarea şi mărimea lobului (în medie de 6,7%, 11,2% şi respectiv 12,3%), iar cele mai ridicate le deţin forma (22,5%) şi lungimea lobului (18,9%) la copiii de ambele sexe însumaţi. Caracterele intermediare lipsesc la concrescenţa şi orientarea lobului, iar pentru forma, lungimea şi mărimea lobului ele apar în proporţie de 11,6%, 3,9% şi respectiv 1,8%, la fete şi băieţi luaţi împreună (vezi tabelul nr. 2 bis).

Tuberculum Darwini, după modul de transmitere de la părinţi la copii, se manifestă diferit în funcţie de sex. Astfel, la băieţi, el este mai adesea asemănător cu taţii (B=27,0%; M=18,3%), pe când la fete se aseamănă mai frecvent cu mamele (M=23,6%; B=18,9%). Caracterele comune genitori-progeni apar într-o proporţie mai mare la fete (37,8%), faţă de băieţi (24,1%), în timp ce trăsăturile divergente

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

sunt mai frecvent întâlnite la băieţi (27,7%), comparativ cu fetele (15,5%). Caracterele intermediare se întâlnesc ceva mai frecvent la fete (4,1%), decât la băieţi (2,9%) (vezi tabelul nr. 2 bis).

CONCLUZII

Din analiza tabelului nr. 1 rezultă că băieţii se aseamănă mai mult cu taţii şi mai puţin cu mamele prin proeminenţa zigomelor şi forma feţei, prin forma părului, prin caracterele mâinii şi ale piciorului. Se aseamănă mai frecvent cu mamele comparativ cu taţii prin culoarea părului, prognatismul maxilarului superior şi inferior şi mai puţin prin forma occipitalului.

Fetele se aseamănă preponderent cu mamele prin majoritatea caracterelor luate în studiu şi numai prin doi parametri – forma feţei şi forma degetelor de la mână – se aseamănă mai mult cu taţii decât cu mamele.

Dacă vom compara întreg eşantionul de copii (băieţi + fete) (vezi tabelul nr. 1) cu cei doi părinţi vom constata că prin cinci caractere se aseamănă mai mult cu tata decât cu mama (proeminenţa zigomelor, forma feţei, forma degetelor mâinii, bolta piciorului şi dispoziţia degetelor de la picior), iar prin şase trăsături se aseamănă mai mult cu mama decât cu tata (prognatismul maxilarului superior şi inferior, culoarea şi forma părului, spaţiul I interdigital plantar şi forma occipitalului). Prin forma unghiilor de la mână toţi copiii (băieţi + fete) se aseamănă în egală măsură şi cu mama şi cu tata.

Mărimea procentelor ce exprimă gradul de asemănare mamă-copil şi tată-copil se înscrie într-o suită ce urcă, în general, de la 8% la 28%. Caracterele comune mamă-tată-copil deţin valori mai ridicate, cuprinse în majoritatea covârşitoare a cazurilor între 20% şi 57%. Suita procentuală dată de caracterele divergente oscilează, în general, între 11% şi 26%, în timp ce trăsăturile intermediare înregistrează suita cu frecvenţele cele mai coborâte, cuprinse între 0 şi 4%.

Din cele 24 de caractere ale urechii externe, printr-o treime din ele (aproximativ 7–8 trăsături), atât băieţii (prin conformaţia urechii, originea şi rularea helixului, relieful antitragusului, trecerea în lob a scafei şi tuberculum Darwini), cât şi fetele (prin trecerea în lob a scafei, conca – înălţime, caracterele antitragusului şi ale lobului în majoritate), se aseamănă cu taţii, iar prin două treimi din caractere se aseamănă cu mamele. Deci, indiferent de sexul copilului, urechea externă se aseamănă predominant cu mama şi mai puţin cu tata.

Valorile procentuale privind asemănările mamă-copil şi tată-copil, în afară de unele mici excepţii, oscilează între 10% şi 30%. Caracterele comune mamă-tată-copil prezintă o suită valorică mai ridicată, cu procente ce urcă, în general, de la 21% la 56%, atât la băieţi, cât şi la fete. Scara procentuală corespunzătoare trăsăturilor divergente, întâlnite la băieţi şi la fete, deţine valori cuprinse în majoritatea cazurilor între 9% şi 24%. Caracterele intermediare deţin cele mai scăzute frecvenţe, cu valori cuprinse între 0 şi 10% (vezi tabelele nr. 2 şi 2 bis).

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Contributions to the heredity research of some morphological features: general characteristics and external ear characteristics

SUMMARY

The present work studies 12 morphological features concerning the head, the face, the hands and the legs; and 24 characteristics of the external ear concerning the helix, the antehelix, the tragus, the lobe and others. In keeping with the investigations of 122 families, with 285 children, results that through more than half of the general characteristics, the boys take after their fathers more than after their mothers. The girls instead, take after their mothers through the majority of the general features, and less after their fathers.

The general features and the ones of the external ear, indicate some limits of variability between different types of similarities and differences. So, for the parents–children similarities, the limits of variability are generally between 10% and 30%. For the common features mother–father – offspring the frequencies oscillate between 20% and 57%. For the divergent features we find, in most cases, frequencies that raise from 9% to 20%. For the intermediary characteristics of the external ear, there are the lowest values, that oscillate between 0 and 10%.

BIBLIOGRAFIE

1. VULPE C., *Variabilitatea unor caractere morfologice ale urechii externe la populaţia din Fundata*, St. cerc. antropol., 1969, **6**, p. 73–78.
2. VULPE C., *Aspecte ale morfologiei urechii externe la populaţia din Sohodol*, St. cerc. antropol., 1971, **8**, p. 175–179.
3. VULPE C., *Observations sur les caractères morphologiques de l'oreille externe chez la population de Moeciu de Sus*, Ann. roum. anthropol., 1971, **8**, p. 93–98.
4. VULPE C., ELEONORA LUCA, GABRIELA CĂLIN, GEORGETA BADRAJAN, GABRIELA FĂRCĂŞANU, *Observaţii asupra transmiterii unor caractere morfologice de la părinţi la descendenţi (nota I)*, St. cerc. antropol., 1992, **29**, p. 67–78.
5. VULPE C., ELEONORA LUCA, GABRIELA CĂLIN, GEORGETA BADRAJAN, GABRIELA FĂRCĂŞANU, *Aspecte ale transmiterii unor caractere morfologice de la părinţi la descendenţi (nota II)*, St. cerc. antropol., 1993, **30**, p. 51–61.
6. VULPE C., ELEONORA LUCA, GUIAŞU M., GABRIELA FĂRCĂŞANU, *Studiul familial al unor caractere metrice şi morfo-fizionomice cu aplicabilitate în studiul filiaţiei*, St. cerc. antropol., 1994, **31**, p. 51–63.

Primit în redacţie
la 18 mai 1995

Centrul de Cercetări Antropologice
„Fr. Rainer", Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

TULBURĂRI PSIHONEVROTICE LA POPULAȚIA TÂNĂRĂ

ELENA RADU, MATEI STROILĂ, CARMEN NĂSTASE, RODICA GAGHEȘ

Cercetarea antropologică din ultimii ani a acordat un interes crescând, deficienţelor, disfuncţiilor, disabilităţilor psihice, care se află în faza „preclinică" şi care se întâlnesc în cursul vieţii de zi cu zi.

Aproape toate stările psihopatologice clinice, îşi au echivalentul în trăirile normale, uzuale, de care se diferenţiază progresiv şi gradual.

Aceste perturbări ale echilibrului psihic se pot întâlni de-a lungul întregii existenţe a individului.

Erickson a atras atenţia asupra necesităţii studierii „ciclurilor vieţii", atât pentru vârsta adolescenţei, cât şi pentru vârsta adultă.

Jung la rândul său a insistat asupra metamorfozării adultului care pe măsură ce trăieşte variate evenimente şi câştigă progresiv experienţă de viaţă, se defineşte tot mai mult ca o persoană concretă, individual-originală unică printr-un proces de „individuaţie".

Tranziţia între diferite perioade de viaţă, între diversele cicluri sau subcicluri este marcată de perioade „critice" cu o mare încărcătură afectivă, în cursul cărora persoana este vulnerabilă la apariţia tulburărilor psihonevrotice.

În acest context, demersul nostru are în vedere evidenţierea tulburărilor psihonevrotice la populaţia tânără în perioada de tranziţie prin care trece societatea românească.

MATERIAL ŞI METODĂ

Având în vedere că, procesele afective, constituie un ecou extrem de fidel al oricărui proces psihic în curs de elaborare, dar în acelaşi timp şi de evaluare anticipativă a unei strategii de adaptare, am utilizat în cercetarea noastră „inventarul de personalitate Woodworth-Mattheus" care testează „nevrozismul" şi din acest punct de vedere poate fi utilizat în cercetările populaţionale.

Au fost luate în studiu 227 studenţi, din primul an de studiu, de la Institutul Politehnic, Facultatea de Arte Plastice şi Facultatea de Stomatologie, băieţi şi fete.

S-a utilizat metoda Brian de diagnosticare a constituţiilor somatice, în funcţie de principalii parametrii antropologici.

A fost aplicată o analiză de varianţă Kruskal-Wallis, pentru evidenţierca diferenţelor dintre valorile mediane ale tendinţelor psihonevrotice.

Variabilele tendinţelor psihonevrotice au o distribuţie necunoscută, în nici într-un caz, o distribuţie gaussiană, de aceea s-a procedat la o statistică neparametrică.

St. cerc. antropol., 1995, t. 32, p. 67–74

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

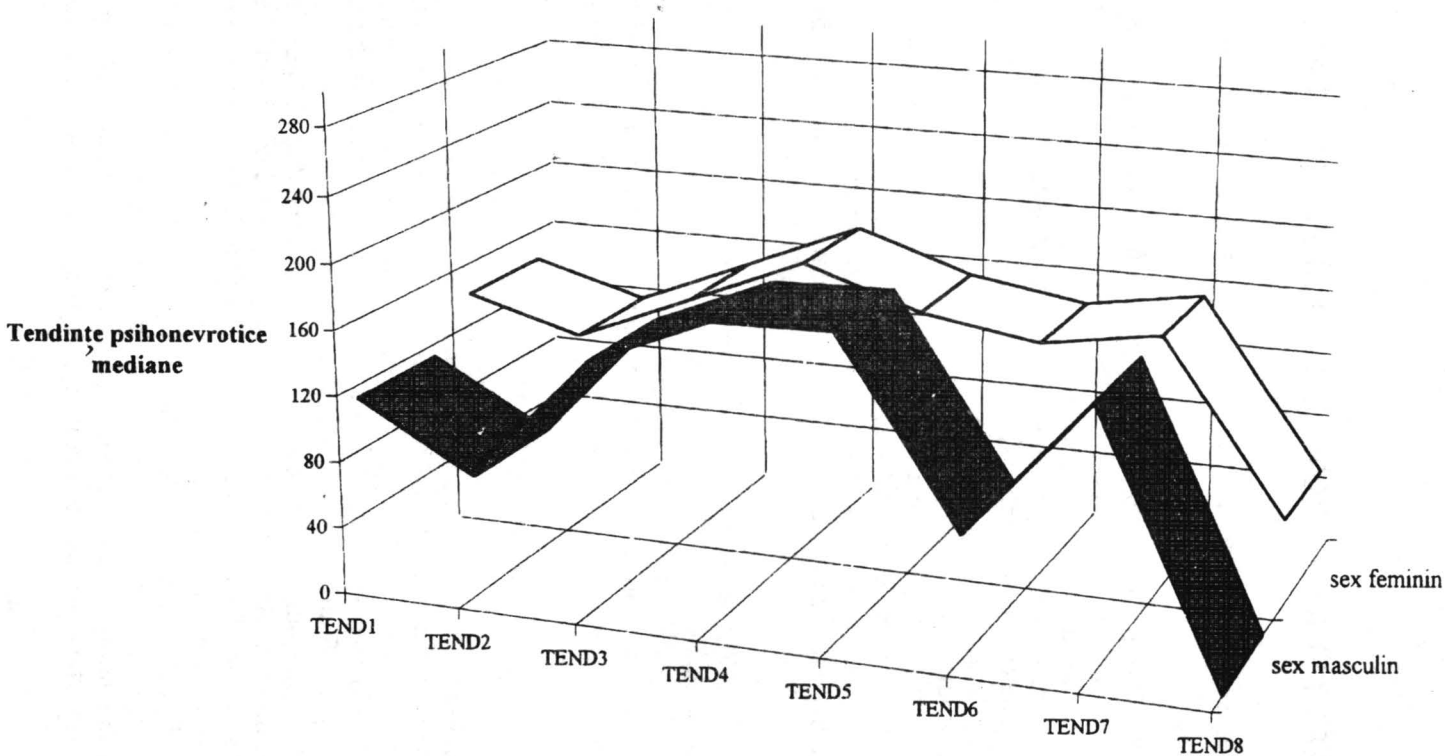

Fig. 1 – Variabilitatea tendinţelor psihonevrotice mediane în funcţie de sex

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

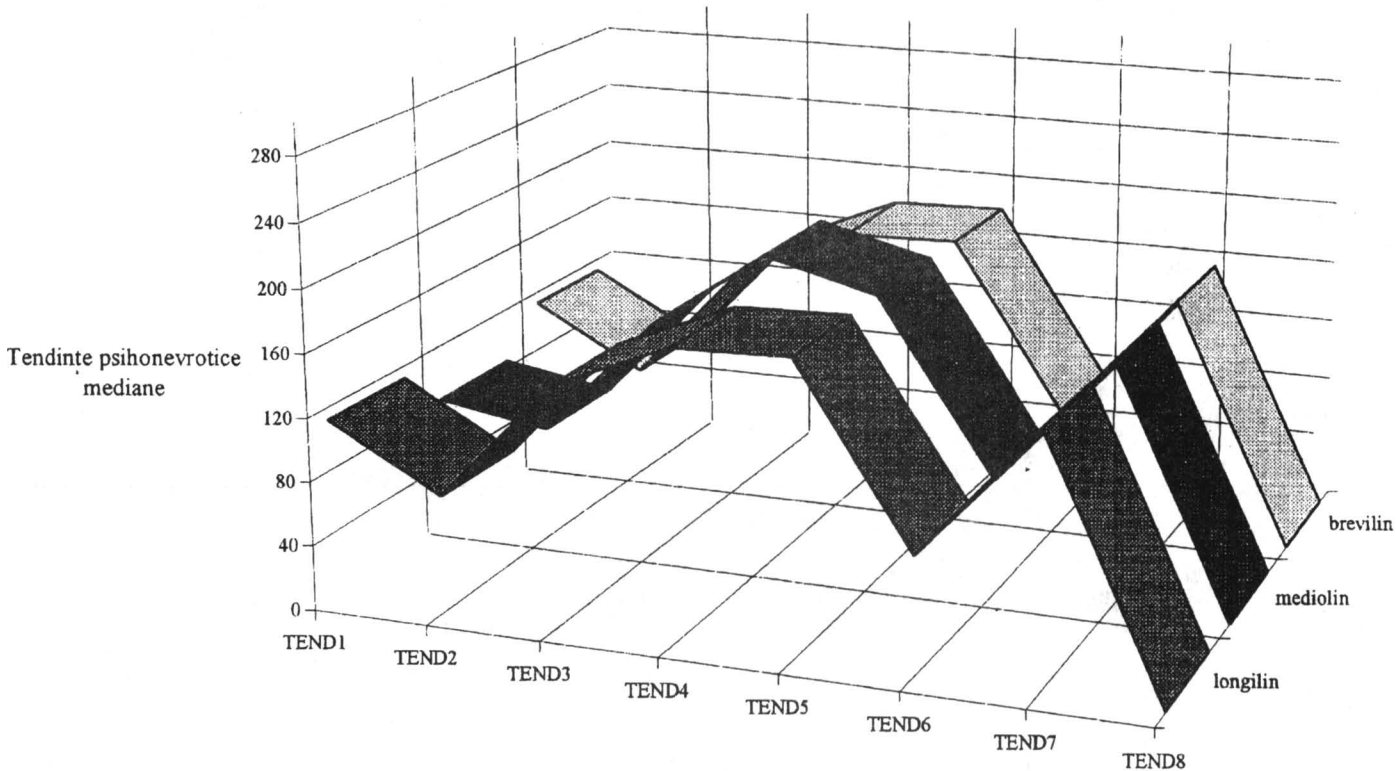

Fig. 2 – Variabilitatea constituțională a tendințelor psihonevrotice mediane la populația masculină.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

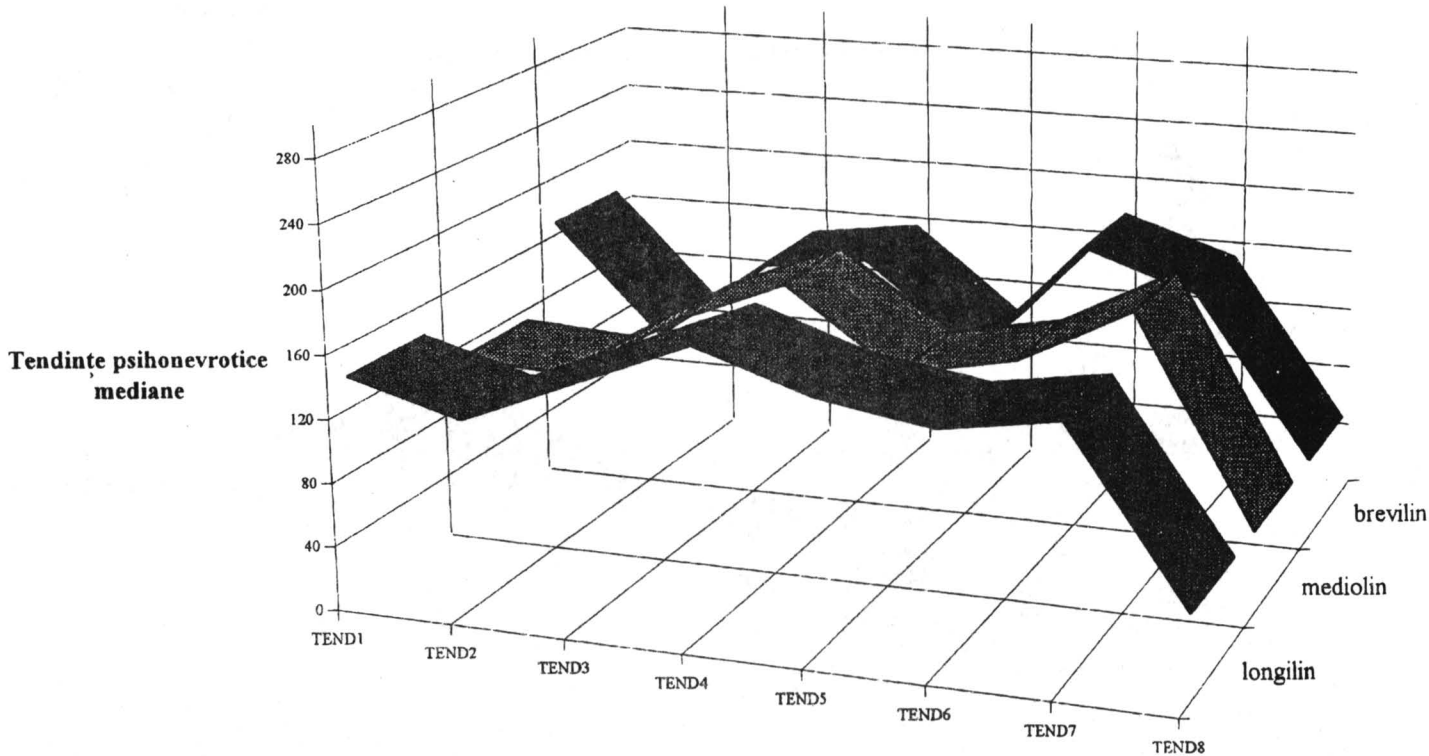

Fig. 3 – Variabilitatea constituțională a tendințelor psihonevrotice mediane la populația feminină.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Ca măsură a tendinței centrale s-a luat mediana și ca analiză de variante „Ahova neparametrice Kruskal-Wallis".

„H" este statistica care se calculează în acest caz și după nivelul ei se determină semnificația diferențelor dintre mediane (p). Se respinge ipoteza de nul, atunci când $p \leq 0,05$. S-a analizat de asemenea distribuția variabilelor, aplicând statistica „chi pătrat" folosind același prag de semnificație (0,05).

S-au calculat coeficienții de corelație Spearmann pe toate perechile de tendințe psihonevrotice, fie pe sexe, fie în cadrul fiecărui tip constituțional în funcție de sex (fig. 1, 2, 3).

DISCUȚIA REZULTATELOR ȘI CONCLUZII

Analiza tendințelor psihonevrotice mediane în cele două eșantioane, evidențiază o variabilitate diferențiată (tabelul nr. 1).

Tabelul nr. 1

Variabilitatea tendințelor psihonevrotice în funcție de sex

SEX	TEND1	TEND2	TEND3	TEND4	TEND5	TEND6	TEND7	TEND8	Număr
FEMININ	140	120	150	180	156	144	156	52	120
MASCULIN	112	72	150	180	182	72	156	0	125

Tendințele psihonevrotice cu valori mediane semnificativ mai mare pentru eșantionul feminin, față de cel masculin sunt hiperemotivitatea, tendințe obsesivo-fobice și psihostenice, tendințele impulsive, tendințe al căror scor este situat mult peste scorul de normalitate (120) și tendințele antisociale, care se situează în limitele normalității (tabelul nr. 2).

Tabelul nr. 2

Semnificația diferenței dintre medianele tendințelor psihonevrotice în funcție de factorul sex

VARIABILA	H	p(H)	chi-pătrat	p(chi-pătrat)
TEND1	30,15	0,00	20,58	0,00
TEND2	33,36	0,00	18,77	0,00
TEND3	0,21	0,64	2,17	0,14
TEND4	1,21	0,27	1,39	0,24
TEND5	26,77	0,00	26,82	0,00
TEND6	48,30	0,00	23,93	0,00
TEND7	4,42	0,04	0,07	0,79
TEND8	5,89	0,02	11,30	0,00

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Singura tendinţă psihonevrotică a cărei valoare mediană este semnificativ mai ridicată pentru eşantionul masculin, faţă de cel feminin, este tendinţa depresivă şi hipocondriacă.

Tendinţele schizoide, paranoide şi de instabilitate au aceleaşi valori mediane, indiferent de sex şi semnificativ crescute faţă de scorul de normalitate.

O primă analiză a valorilor mediane ale tendinţelor psihonevrotice, ne indică că populaţia tânără feminină se caracterizează prin valori crescute ale emotivităţii şi impulsivităţii, în timp ce populaţia masculină prin tendinţele depresive şi hipocondriace.

Se înregistrează şi o diferenţă semnificativă a distribuţiilor în cadrul tendinţelor psihonevrotice.

Analiza variabilităţii constituţionale a tendinţelor psihonevrotice a evidenţiat o serie de diferenţieri, care se intrică cu diferenţierile legate de sex. Pe de-o parte semnalăm tendinţele psihonevrotice cu un scor semnificativ diferenţiat faţă de scorul de normalitate (120), dar indiferent de sex, pentru tendinţele schizoide, tendinţele paranoide şi tendinţele de instabilitate psihică. Pe de altă parte, pentru populaţia feminină se înregistrează scoruri semnificativ mai ridicate, pentru tendinţele psihonevrotice de emotivitate şi impulsivitate, în timp ce pentru populaţia masculină pentru tendinţele depresive şi hipocondriace (tabelele nr. 2 şi 3).

Tabelul nr. 3

Variabilitatea constituţională a tendinţelor psihonevrotice

SEX	TIP CONST.	TEND1	TEND2	TEND3	TEND4	TEND5	TEND6	TEND7	TEND8	Număr
FEMININ	longilin	140	120	150	180	156	144	156	52	101
FEMININ	mediolin	112	108	150	180	130	144	182	52	10
FEMININ	brevilin	168	96	150	160	104	180	156	52	9
MASCULIN	longilin	112	72	150	180	182	72	156	0	78
MASCULIN	mediolin	84	72	150	200	182	72	156	0	19
MASCULIN	brevilin	112	72	150	180	182	72	156	0	28
TOTAL		TEND1	TEND2	TEND3	TEND4	TEND5	TEND6	TEND7	TEND8	Număr
	sex feminin	140	120	150	180	156	144	156	52	120
	sex masculin	112	72	150	180	182	72	156	0	125

La o primă analiză a faptelor, s-ar părea că diferenţele legate de sex, maschează sau acoperă într-un anume sens, diferenţele constituţionale ale tendinţelor psihonevrotice.

În acest context, am considerat necesară analiza corelaţiei dintre tendinţele psihonevrotice în cadrul fiecărui tip constituţional şi în funcţie de sex, prin calculul coeficienţilor de corelaţii Spearman.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Au fost calculați coeficienții de corelație pentru toate perechile de tendințe psihonevrotice în cadrul fiecărui tip constituțional, de sex diferit, înscriindu-se într-un tabel coeficienții de corelație R≥0,49, cu nivel de semnificație de p≤0,05 (tabelul nr. 4).

Din analiza tabelului nr. 4 se remarcă o diferențiere a corelațiilor dintre tendințele psihonevrotice, purtând amprente constituționale.

Tabelul nr. 4

Coeficienți de corelație Spearman dintre tendințele psihonevrotice în funcție de tipul constituțional și sex

SEX	TIP CONST.	Pereche de variabile	Număr	R	t	p
MASCULIN	LONGILIN	TEND2-TEND8	78	0,52	5,17	0,00
MASCULIN	LONGILIN	TEND6-TEND8	78	0,51	5,32	0,00
MASCULIN	BREVILIN	TEND1-TEND2	28	0,54	3,27	0,00
MASCULIN	BREVILIN	TEND1-TEND6	28	0,49	2,89	0,00
MASCULIN	BREVILIN	TEND2-TEND6	28	0,56	3,48	0,00
MASCULIN	BREVILIN	TEND4-TEND6	28	0,62	4,06	0,00
MASCULIN	BREVILIN	TEND4-TEND8	28	0,57	3,51	0,00
MASCULIN	BREVILIN	TEND6-TEND8	28	0,49	2,91	0,00
FEMININ	LONGILIN	TEND1-TEND2	101	0,49	5,54	0,00
FEMININ	LONGILIN	TEND1-TEND6	101	0,65	8,59	0,00
FEMININ	BREVILIN	TEND1-TEND2	9	0,75	3,03	0,02
FEMININ	BREVILIN	TEND2-TEND6	9	0,75	2,97	0,02
FEMININ	BREVILIN	TEND3-TEND7	9	0,78	3,33	0,01

La constituțiile longiline, seria masculină prezintă corelații între *tendințele antisociale*, pe de-o parte și tendințele obsesivo-fobice și psihostenie și tendințele de impulsivitate, în timp ce la seria feminină tendința de *emotivitate*, se corelează cu tendințele obsesivo-fobice și psihastenia și cu tendințele de impulsivitate.

La constituțiile breviline pentru seria masculină, tendința psihonevrotică cu cea mai extinsă corelație este *impulsivitatea*, corelată semnificativ cu emotivitatea, cu tendințele obsesivo-fobice și psihastenie, cu tendințele paranoice și tendințele antisociale. Se mai remarcă corelația dintre tendințele paranoide și cele antisociale și dintre emotivitate și tendințele obsesivo-fobice și psihastenice.

La seria feminină, nu mai întâlnim aceeași extindere a corelațiilor dintre tendințele psihonevrotice, în acest caz *tendințele obsesivo-fobice și psihastenie* se corelează cu emotivitatea, depresia cu hipocondrie, și tendințele schizoide cu tendințele de instabilitate psihică.

Suntem obligați să avem oarecare rezerve în ceea ce privește constituțiile breviline la seria feminină, dat fiind reprezentativitatea numerică discutabilă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Rămânc de văzut în continuare, dacă se poate susţine că, în cadrul fiecărui tip constituţional, se va păstra aceeaşi tendinţă „dominatoare" care „trage" după sine, prin corelaţie, celelalte tendinţe psihonevrotice, în ideea de specificitate constituţională a acestora.

Psychoneurotic disorders in young population

SUMMARY

"Critical" periods with a higher affective load during which the individual is more vulnerable to the psychoneurotic disorders are recorded in the transition of different periods of life, between diverse cycles or subcycles.

Our research emphasizes the psychoneurotic disorders in young population in the transition period: from the teen-age period to the young-adult period.

An accentuated psychic vulnerability is recorded in the female population in comparison with the male population, and schizoid, paranoia and psychic instability psychoneurotic tendencies are emphasized in young population of both sexes.

BIBLIOGRAFIE

1. A. ATHANASIU, *Elemente de psihologie medicală*, 1983, Ed. Medicală, Bucureşti.
2. VIRGIL-TIBERIU DRAGOMIRESCU, *Determinism şi reactivitate umană*, 1990, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti.
3. S. FISCHER, *The Causes and Control of Anxiety*, Brit. J. Hosp. Med., 1990, **44**.
4. P. KIELHOLZ, *Depression in Everyday Practice*, H. Huber, Bern, 1974.
5. L. HARTMAN, *Reflections or Human Values and Biopsychosocial Integration*, Am. J. Psychiatry, 1992.
6. E. D. PAMFIL, D. OGODESCU, *Nevrozele*, Ed. Facla, 1974; Idem *Psihozele*, Ed. Facla, 1976.
7. ELENA RADU şi colab., *Tendinţele psihonevrotice în unele afecţiuni psihosomatice*, St. cerc. antropol., 1994, **31**.
8. ELENA RADU et collab., *Neuropsychic Disorders from an Anthropological Perspective (I)*, Ann. roum. anthropol., 1992, **29**.
9. ELENA RADU et collab., *Psychosomatic Disorders from an Anthropological Perspective (II)*, Ann. roum. anthropol., 1993, **30**.
10. ELENA RADU et collab., *From Normal to Pathological in the Perspective of the Populational Anthropology*, Ann. roum. anthropol., 1994, **31**.

Primit în redacţie
la 18 mai 1995

Centrul de Cercetări Antropologice
„Fr. Rainer", Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

STUDIUL NIVELULUI DE DEZVOLTARE FIZICĂ ŞI PSIHICĂ A UNUI GRUP DE COPII MAROCANI ÎN FUNCŢIE DE GRADUL DE URBANIZARE ŞI MEDIUL SOCIO-ECONOMIC

CRISTIANA GLAVCE, DANIELA CUCU, RICHARD RUS,
ANA-MARIA BĂLĂŞOIU GLAVCE

Lucrarea de faţă continuă şi completează studiul antropologic realizat în Maroc pe o populaţie de copii de 8–9 ani (1). Într-o primă etapă au fost studiate aspectele dimensionale în funcţie de sex şi de condiţiile socio-economice legate de gradul de urbanizare. În etapa actuală se studiază relaţiile dintre dezvoltarea fizică (exprimată prin tipul constituţional) şi psihică (determinată prin testul de inteligenţă generală 11) a subiecţilor cercetaţi în funcţie de sex şi condiţiile socio-economice specifice mediului urban şi rural în care trăiesc.

MATERIAL ŞI METODĂ

Materialul este constituit din 181 copii de 8–9 ani (108 fete şi 73 băieţi) provenind din familii marocane arabe. Din punct de vedere mezologic subiecţii sunt grupaţi după mediul lor de proveniență urban/rural. Populaţia urbană de copii este formată din două eşantioane ce provin din două localităţi cu grade diferite de urbanizare şi anume: Kenitra (150.000 de locuitori, mare port comercial şi centru industrial – urban I) şi Sidi-Yahia (50.000 de locuitori, centru industrial – urban II). Pentru populaţia rurală nu dispunem decât de un eşantion de băieţi din satul Ouled Bouhrama, situat în apropierea oraşului Sidi-Yahia. Din punct de vedere al statutului socio-economic al părinţilor, eşantioanele sunt formate din copii care frecventau şcolile de stat. Copiii elitei urbane fiind în şcoli particulare, iar copiii din categoriile sociale defavorizate socio-economic nefiind şcolarizaţi, nu sunt prinşi în studiu. Băieţii şi fetele din Kenitra (urban I) provin din familii de intelectuali, comercianţi (60%) şi de muncitori permanenţi (40%). Cei din Sidi-Yahia (urban II) din familii de intelectuali şi comercianţi (30%), de mici meseriaşi şi muncitori permanenţi (60%) şi de proprietari de pământ (10%). În mediul rural majoritatea părinţilor sunt în acelaşi timp agricultori şi muncitori navetişti (80%) sau numai agricultori (20%).

Din setul de măsurători prelevate au fost utilizate în studiul actual numai dimensiunile corporale necesare determinării tipului constituţional (prin metoda

St. cerc. antropol., 1995, t. 32, p. 75–82

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Brian) şi calculării indicilor conformaţionali (skelic, cormic Rohrer şi sexual), în vederea aprecierii nivelului de dezvoltare morfologică în faza ontogenetică studiată (8–9 ani).

Pentru aprecierea nivelului de dezvoltare psihică a fost utilizat testul de inteligenţă generală I1 (specific pentru categoria de vârstă 7–14 ani), cu ajutorul căruia se poate determina vârsta mentală a subiecţilor. Cunoscând vârsta cronologică şi cea mentală, se determină coeficientul de inteligenţă (QI) şi poziţia fiecărui individ pe scara internaţională a valorilor acestui coeficient.

Metodele statistice şi matematice utilizate au urmărit atât descrierea populaţiei din perspectiva statisticii univariate, cât şi a celei multivariate. Metodele de statistică univariată au fost folosite pe de-o parte în calculele necesare aplicării metodei constituţionale Brian, a calculării indicilor conformaţionali, iar pe de altă parte în descrierea şi testarea statistică a datelor primare. Metodele de statistică multivariate au urmărit aplicarea analizei discriminatorii asupra grupelor delimitate în funcţie de sex şi mediu de provenienţă şi caracterizate printr-un set de 7 variabile corporale (greutate, V-sol, V-sez., lungimea membrului inferior, D-tor., A-A, Ic-Ic).

REZULTATE ŞI DISCUŢII

Având în vedere că toţi copiii din eşantioane provin din familii arabe şi se caracterizează prin parametri antropologici calitativi comuni, putem să-i considerăm provenind dintr-o populaţie unitară din punct de vedere tipologic (pigmentaţie foarte închisă a ochilor şi a părului, pielea creolă, părul buclat sau creţ, constituţia gracilă şi indici cefalici cu valori foarte apropiate, în jur de 79).

Deci se admite că principalii factori de diferenţiere morfologică (grad de urbanizare şi condiţii socio-economice) se datorează condiţiilor mezologice.

Din literatura de specialitate se cunoaşte faptul că gradul de urbanizare produce o accelerare a dezvoltării corporale, iar din punct de vedere dimensional o creştere a masei corporale.

Astfel, în ceea ce priveşte nivelul de dezvoltare dimensională pentru majoritatea parametrilor, copiii din Sidi-Yahia se situează pe prima poziţie, indiferent de sex, în ciuda gradului de urbanizare mai mic decât cei din Kenitra. Explicaţia constă în faptul că în Sidi-Yahia populaţia avea o situaţie materială mai bună, ce se datorează fabricii de celuloză locale finanţată de un concern străin.

Pentru eşantionul de băieţi din mediul rural se observă de asemenea o dezvoltare mai bună decât a celor din urban I, situaţie contrară datelor din literatura de specialitate. Şi în acest caz inversarea nivelului de dezvoltare (mai bună în mediul rural decât urban) se datorează situaţiei socio-economice a părinţilor, care sunt în acelaşi timp agricultori şi muncitori permanenţi în industrie (tabelul nr. 1).

Dar dacă din punct de vedere dimensional condiţiile socio-economice din mediul urban II şi rural determină o tendinţă de supradimensionare, în schimb din

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 1

Caractere antropometrice ale băieţilor

Nr. subiecţi	rural	15						
	urban I	39						
	urban II	19						
CARACTER	ZONA	MEDIE	SIGMA	C.V.		t	P(T<=t)	t Critical
V-sol	rural	1234,69	58,05	4,70	rural-urbI	0,37	0,3568	1,69
	urban I	1227,05	65,54	5,34	rural-urbII	0,46	0,3252	1,71
	urban II	1242,35	52,27	4,21	urbI-urbII	0,91	0,1851	1,70
V-sez	rural	668,25	27,67	4,14	rural-urbI	0,08	0,4685	1,69
	urban I	669,05	32,51	4,86	rural-urbII	0,42	0,3385	1,71
	urban II	671,58	23,95	3,57	urbI-urbII	0,31	0,3801	1,70
L. m. inf.	rural	566,44	37,69	6,65	rural-urbI	0,66	0,2582	1,69
	urban I	558,00	39,12	7,01	rural-urbII	0,40	0,3455	1,71
	urban II	570,78	33,14	5,81	urbI-urbII	1,25	0,1095	1,69
D. tor	rural	598,19	28,09	4,70	rural-urbI	0,11	0,4574	1,69
	urban I	597,10	32,34	5,42	rural-urbII	0,02	0,4909	1,71
	urban II	598,38	26,54	4,44	urbI-urbII	0,15	0,4399	1,69
Circ. coapsă	rural	340,13	21,13	6,21	rural-urbI	0,32	0,3769	1,69
	urban I	337,55	27,70	8,21	rural-urbII	0,22	0,4137	1,69
	urban II	341,58	24,99	7,31	urbI-urbII	0,55	0,2937	1,69
A-A	rural	258,69	15,52	6,00	rural-urbI	1,94	0,0305	1,70
	urban I	268,70	15,14	5,64	rural-urbII	1,24	0,1132	1,70
	urban II	264,48	16,59	6,27	urbI-urbII	0,99	0,1648	1,68
IC-IC	rural	194,44	11,70	6,02	rural-urbI	1,83	0,0379	1,69
	urban I	186,80	13,26	7,10	rural-urbII	1,09	0,1432	1,71
	urban II	190,85	9,47	4,96	urbI-urbII	1,22	0,1164	1,70
I. sex	rural	75,20	2,29	3,05	rural-urbI	7,40	0,0000	1,69
	urban I	69,49	2,31	3,32	rural-urbII	3,11	0,0015	1,68
	urban II	72,35	4,51	6,24	urbI-urbII	3,24	0,0010	1,67
I. Skelic	rural	54,15	1,34	2,48	rural-urbI	0,91	0,1861	1,70
	urban I	54,55	1,28	2,35	rural-urbII	0,19	0,4263	1,71
	urban II	54,08	1,09	2,01	urbI-urbII	1,40	0,0847	1,69
I. Cormic	rural	84,77	4,54	5,36	rural-urbI	0,91	0,1837	1,70
	urban I	83,41	4,31	5,16	rural-urbII	0,16	0,4358	1,71
	urban II	84,98	3,70	4,36	urbI-urbII	1,39	0,0863	1,69
I. Rohrer	rural	1,21	0,15	12,63	rural-urbI	0,19	0,4260	1,71
	urban I	1,20	0,10	8,16	rural-urbII	0,31	0,3805	1,73
	urban II	1,20	0,10	8,04	urbI-urbII	0,16	0,4353	1,69

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 2

Caractere antropometrice ale fetelor

Nr. subiecţi: urban I 74
urban II 34

CARACTER	ZONA	MEDIE	SIGMA	C.V.		t	P(T<=t)	t Critical	Semnificaţie
V-sol	urbI	1227,79	59,50	4,85	urbI-urbII	0,25	0,4010	1,67	n.s.
	urbII	1231,17	68,28	5,55					
V-sez	urbI	657,12	28,04	4,27	urbI-urbII	1,10	0,1369	1,67	n.s.
	urbII	664,09	32,02	4,82					
L. m. inf.	urbI	570,67	38,59	6,76	urbI-urbII	0,43	0,3345	1,67	n.s.
	urbII	567,09	41,67	7,35					
D. tor.	urbI	573,65	25,65	4,47	urbI-urbII	1,02	0,1559	1,67	n.s.
	urbII	579,51	29,12	5,02					
Circ. coapsă	urbI	345,79	27,32	7,90	urbI-urbII	1,66	0,0509	1,67	~ *
	urbII	356,11	31,66	8,89					
A-A	urbI	259,97	17,23	6,63	urbI-urbII	0,80	0,2127	1,66	n.s.
	urbII	257,49	14,10	5,48					
IC-IC	urbI	190,29	12,94	6,80	urbI-urbII	0,70	0,2414	1,66	n.s.
	urbII	188,69	10,19	5,40					
I. sex	urbI	73,36	5,16	7,04	urbI-urbII	0,03	0,4875	1,66	n.s.
	urbII	73,39	4,04	5,51					
I. Skelic	urbI	53,55	1,40	2,62	urbI-urbII	1,55	0,0625	1,67	~ *
	urbII	53,98	1,30	2,40					
I.Cormic	urbI	86,86	4,80	5,52	urbI-urbII	1,59	0,0586	1,67	~ *
	urbII	85,37	4,45	5,22					
I.Rohrer	urbI	1,17	0,12	9,85	urbI-urbII	0,26	0,3972	1,67	n.s.
	urbII	1,18	0,12	10,11					

punct de vedere al dimensiunilor ce determină dimorfismul sexual, mediul urban I se situează pe primul loc (tabelele nr. 1 şi 2) prin lărgirea umerilor, îngustarea şoldurilor (la băieţi testat statistic), iar la fete prin tendinţa de a avea umeri şi şolduri mai largi. De aici rezultă şi indicele sexual statistic diferenţiat între cele 3 eşantioane de băieţi. Tendinţa de accelerare la fete se remarcă prin creşterea mai accentuată a picioarelor faţă de trunchi (vezi tabelul nr. 2) indicele de sexualizare nediferenţiind eşantioanele de fete.

Din punct de vedere constituţional se constată o asemănare mare a distribuţiei tipurilor pentru băieţii din mediul rural şi urban II, dominând brevilinii, urmaţi de longilini şi apoi de mediolini. La băieţii din urban I însă proporţiile se modifică:

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

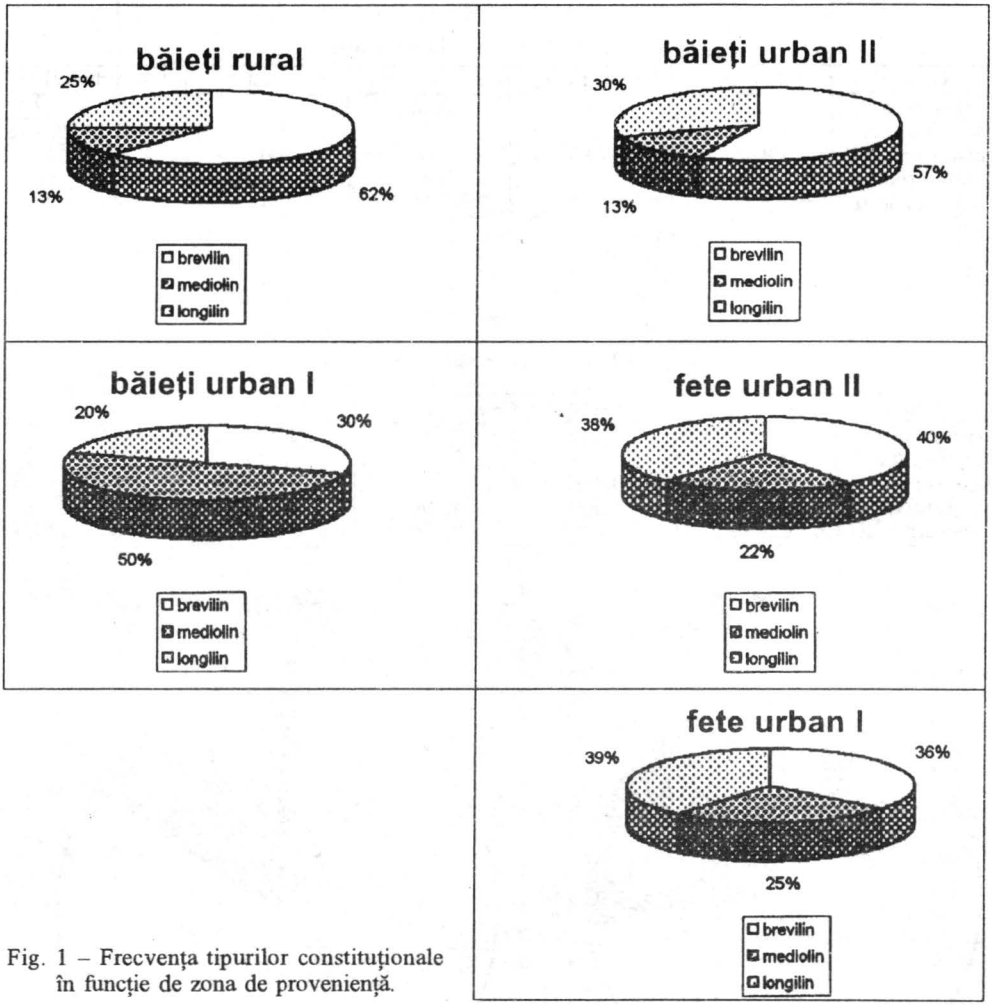

Fig. 1 – Frecvenţa tipurilor constituţionale în funcţie de zona de proveniență.

categoria de brevilin scade semnificativ, crescând în schimb cea de mediolini la 50%, longilinii rămânând aceiaşi (figura 1); ceea ce reprezintă un salt calitativ constituţional de la copilul îndesat spre copilul cu tendinţe longiline. La fete constituţia din mediul urban I este foarte asemănătoare cu cea din mediul urban II. Fetele în raport cu băieţii au o tendinţă net de longilinizare, susţinută şi prin indicii conformaţionali (vezi figura 1). Această realizare de longilinizare arată avansul ontogenetic al fetelor faţă de băieţi, indiferent de mediul de proveniență.

Analiza discriminatorie realizată prin împărţirea populaţiei în 5 grupe şi luând în considerare 7 caractere dimensionale, ne confirmă o discriminare înalt semnificativă (tabelul nr. 4) între eşantioanele de fete şi cele de băieţi. În cadrul grupelor de sex masculin se remarcă tendinţele de apropiere între grupele din zonele

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tabelul nr. 3

Distanţele Mahalanobis dintre grupe

Grupul	băieţi-rural	băieţi-urban I	băieţi-urban II	fete-urban I	fete-urban II
băieţi-rural	-	0,82	0,36	3,01	3,33
băieţi-urban I	0,82	-	0,63	3,01	3,34
băieţi-urban II	0,36	0,63	-	3,05	3,41
fete-urban I	3,01	3,01	3,05	-	0,44
fete-urban II	3,33	3,34	3,41	0,44	-

Tabelul nr. 4

Nivele de probabilitate pentru discriminarea grupelor

Grupul	băieţi-rural	băieţi-urban I	băieţi-urban II	fete-urban I	fete-urban II
băieţi-rural	-	0,371	0,714	0,000	0,000
băieţi-urban I	0,371	-	0,356	0,000	0,000
băieţi-urban II	0,714	0,356	-	0,000	0,000
fete-urban I	0,000	0,000	0,000	-	0,139
fete-urban II	0,000	0,000	0,000	0,139	-

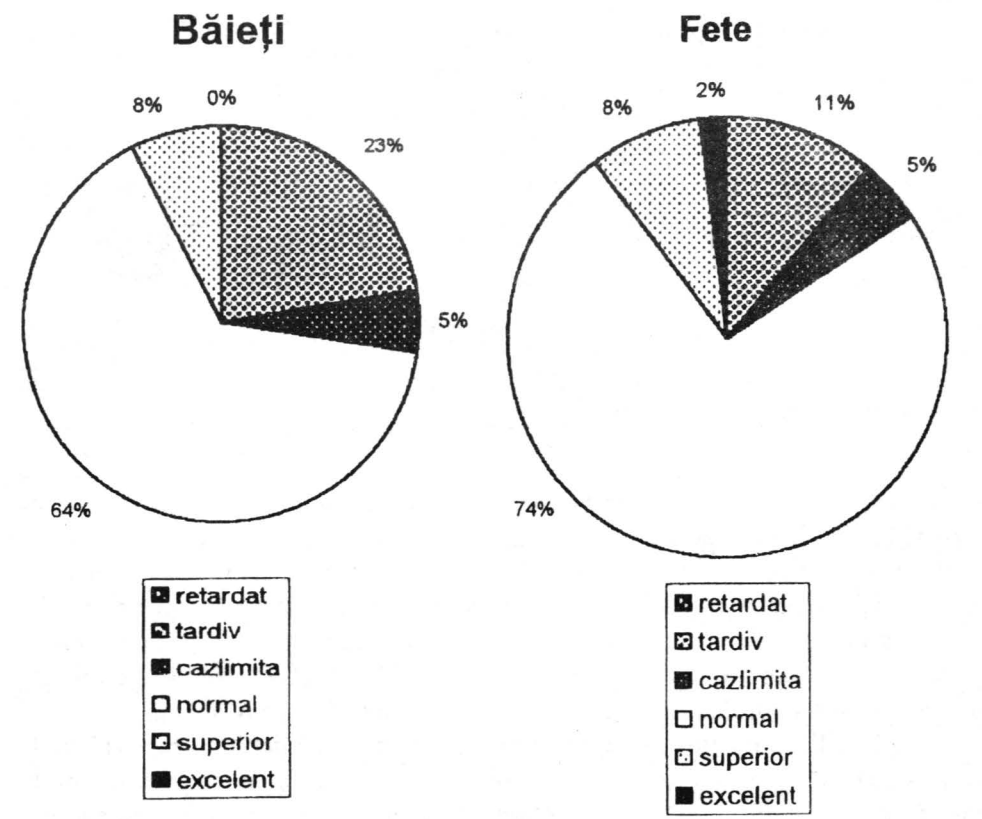

Fig. 2 – Frecvenţa coeficientului de inteligenţă în funcţie de sex în mediul urban.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

rural şi urban II, superioară celei dintre urban I şi urban II (tabelul nr. 3). Este de remarcat de asemenea faptul că, în cadrul grupelor de acelaşi sex discriminarea este destul de slabă, grupele confundându-se.

Prin analiza realizată cu ajutorul testului non-parametric Kruskal-Wallis s-a pus în evidenţă independenţa variabilei QI faţă de factorul mediu de proveniență. Pentru băieţi testul fiind H(1,56)=0,19 ce corespunde la o probabilitate p=0,65; iar pentru fete H(2,109)=2,35 corespunzător la o probabilitate p=0,31. În această situaţie ne-am permis unificarea eşantioanelor din medii diferite şi compararea procentelor/ coeficientului QI între fete şi băieţi (figura 2).

CONCLUZII

Dacă macrosomatizarea depinde de condiţiile socio-economice al fiecărui eşantion, în schimb influenţa urbană se constată în indicii conformaţionali semnificativi mai mari la seriile de băieţi şi cu tendinţă de a fi mai mari la seriile de fete. De asemenea, din punct de vedere constituţional, remarcăm că băieţii din urban I au o distribuţie a celor 3 tipuri constituţionale net diferenţiată de urban II şi rural, în sensul unui avans ontogenetic prin realizarea tipului longilin. La fete neavând serie rurală, constatăm că din punct de vedere constituţional sunt foarte asemănătoare, deci le putem considera la acelaşi nivel de dezvoltare ontogenetic. Comparând fetele cu băieţii se constată exprimarea unui dimorfism sexual accentuat prin longilinizarea mult mai frecventă a seriilor de fete, faţă de cele de băieţi. Din punct de vedere psihic constatăm acelaşi avans al fetelor faţă de băieţi.

The study of the physical and psychical growth level in a group of Marocan children depending on the urbanization degree and on the socio-economic conditions

SUMMARY

This paper is a contribution to the study of a group of marocan children, which was carried out by dr. Cristiana Glavce in 1972.

This new approach has been done in order to reveal possible correlations between the psysical and psychical growth levels specific to a certain age (8–9 years); it was also outlined the sexual dimorphism in its relation to the mezologic conditions.

BIBLIOGRAFIE

L. BRIAN, *Recherches sur la croissance differencielle des enfants liguriens en aplication de la methode anthropometrographique.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

L. BRIAN, C. BOGGERO, A. GURECI, *Prontuaria di Antropometrografia Sistematica,* Libr. Universitaria, Pacetti, Genova, 1977.

CRISTIANA GLAVCE, SUZANA POP GRINŢESCU, *Quelques donnes concernant le developement physique des enfants marocains (8–9 ani) en function du degre d'urbanisation et du milieu socio-economique*, Ann. roum. anthropol. **13**, 1976, p. 49–51.

CRISTIANA GLAVCE şi EMIL PÂRVU, *Consideraţii asupra nivelului de dezvoltare fizică şi psihică a copiilor din culoarul Bran*, St. cerc. antropol., **10**, 1972, p. 75–81.

CRISTIANA GLAVCE, ENĂCHESCU TH., SUZANA POP GRINŢESCU, *Caracteristici constituţionale de accelerare/întărire a dezvoltării fizice la copiii din mediul urban şi rural*, St. cerc. antropol., **15**, 1978, p. 47–53.

R. KNUSSMANN ed., *Anthropologie. Handbuch der vergleichenden Biologie des Menschen*, Gustav Fischer Verlag, Stuttgart-Jena-New York, 1992.

Primit în redacţie
la 18 mai 1995

Centrul de Cercetări Antropologice
„Fr. Rainer", Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ÎNCERCARE DE MODELARE ANTROPOLOGICĂ A INDIVIDULUI UMAN

CORNELIA GUJA, RĂZVAN PETCU, VICTOR GUJA

Antropologia poate să-şi argumenteze statutul de Ştiinţă generală despre om şi umanitate, mai ales prin capacitatea sa de a construi modele, care să sintetizeze imensa cantitate de cunoştinţe acumulate privind fiinţa omenească.

Modelele, indiferent de forma lor de reprezentare: abstractă sau concretă, matematică, grafică sau materializată în machete, roboţi, conţin aspecte calitative şi date cantitative simplificate, referitoare la structura şi istoria fenomenelor pe care le modelează.

Există nenumărate modele care conţin caracteristici diferite ale omului, cum sunt: conformaţia, raporturi dimensionale, structuri morfoanatomice, funcţionale, genetice, cibernetice, informaţionale etc., provenind din biologie, medicină, ergonomie, tehnică, artă (3, 6, 12, 13).

Antropologia clasică având la bază gândirea tipologică şi statistică lucrează îndeosebi cu *modele tipologice* şi *statistice*, deci populaţionale.

În tehnică, modelarea a dus la construirea *omului-robot*, ultraperformant. Dar nici unul din modele nu conţine prerogativele specifice umane, psihice şi spirituale, cum ar fi: cunoaşterea conştientă, afectivitatea, emotivitatea, creativitatea etc., care definesc „trăirea umană". Efectele trăirii conştiente, ale cunoaşterii empirice sau ştiinţifice şi ale activităţii creatoare intră în domeniul de preocupări al Antropologiei culturale, care le include într-o sferă de existenţă asociată şi distinctă de sfera biologică, fizică, concretă – sfera culturii spirituale. În acest domeniu absenţa modelelor fenomenologice este strâns legată de absenţa unui *substrat real la nivel individual* a ceea ce la nivel social se numeşte spiritualitate.

În studiul nostru am urmărit să găsim criteriile de bază pentru o modelare complexă, dinamică a individului uman care să conţină aspecte esenţiale corporale, alături de cele psihice şi coexistând cu cele spirituale, desigur foarte simplificate, dar care să reflecte structura, istoria şi evoluţia „fenomenului OM".

Problema construirii unui model conceptual, privind individul uman, a provenit din necesitatea de a interpreta cât mai corect rezultatele cercetărilor noastre electronografice (7, 8, 9) efectuate asupra subiecţilor umani studiaţi în laborator.

Specificul metodologiei utilizate de noi se încadrează în tendinţele antropologiei actuale de constituire a unui domeniu distinct de celelalte şi anume, Antropologia individului (Figura 1).

St. cerc. antropol., t. 32, 1995, p. 83–91

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Metode moderne de modelare arată că putem înţelege viaţa noastră la un nivel mai profund, facând apel la principiile fundamentale ale naturii care s-au dovedit a fi aplicabile pretutindeni în lumea pe care o conştientizăm (2).

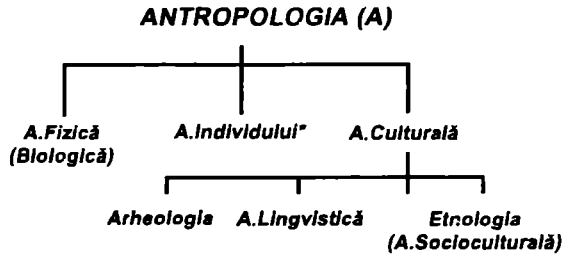

Fig. 1 – Subdomeniile Antropologiei (după Haviland, 1994), completate de noi cu Antropologia individului*.

Există azi două frontiere ale cunoaşterii ştiinţifice – mica lume a particulelor elementare şi lumea astronomică a stelelor şi a galaxiilor, care se aseamănă într-un mod neaşteptat de mult, datorită similitudinii legilor microcosmosului, cu cele ale macrocosmosului. Dar între acestea se situează lumea vie şi specia *Homo sapiens*. Ca urmare, noi am făcut ipoteza că, şi fiinţa umană este alcătuită după modelul fundamental pe care îl regăsim atât la nivel atomic, planetar, cosmic, cât şi al celulei vii.

Ne referim la structura *nuclear-radiativă*, care stă la baza formării tuturor elementelor chimice din univers, a universului însuşi, model preluat şi de natura vie (figura 2a, b, c, d).

MATERIAL ŞI METODE DE STUDIU

Cercetările electronografice (7, 8, 9) au evidenţiat la suprafaţa corpului uman caracteristici electromagnetice care depind atât de starea internă a organismului (de starea lui de sănătate sau de boală), cât şi de influenţa mediului în care se află. S-a constatat o interdependenţă complexă, evidenţiabilă prin fenomene luminiscente discrete, cuantificate care se produc la nivelul pielii, în mediul extern corpului, propriu lui şi care îl îmbracă ca o „atmosferă". Sunt zone de energie fin structurate (informate) şi care îl însoţesc pretutindeni.

Aceste rezultate ne-au determinat să construim modelul pentru om, similar cu modelul nuclear-radiativ care ni s-a părut cel mai adecvat într-o primă etapă de studiu (figura 3).

Similaritatea planului de organizare este revelatorie dacă ţinem seama de faptul că diferenţele de timp şi spaţiu dintre fenomenele la care se referă sunt astronomice, incluzând: atomul, pământul, soarele, celula vie.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

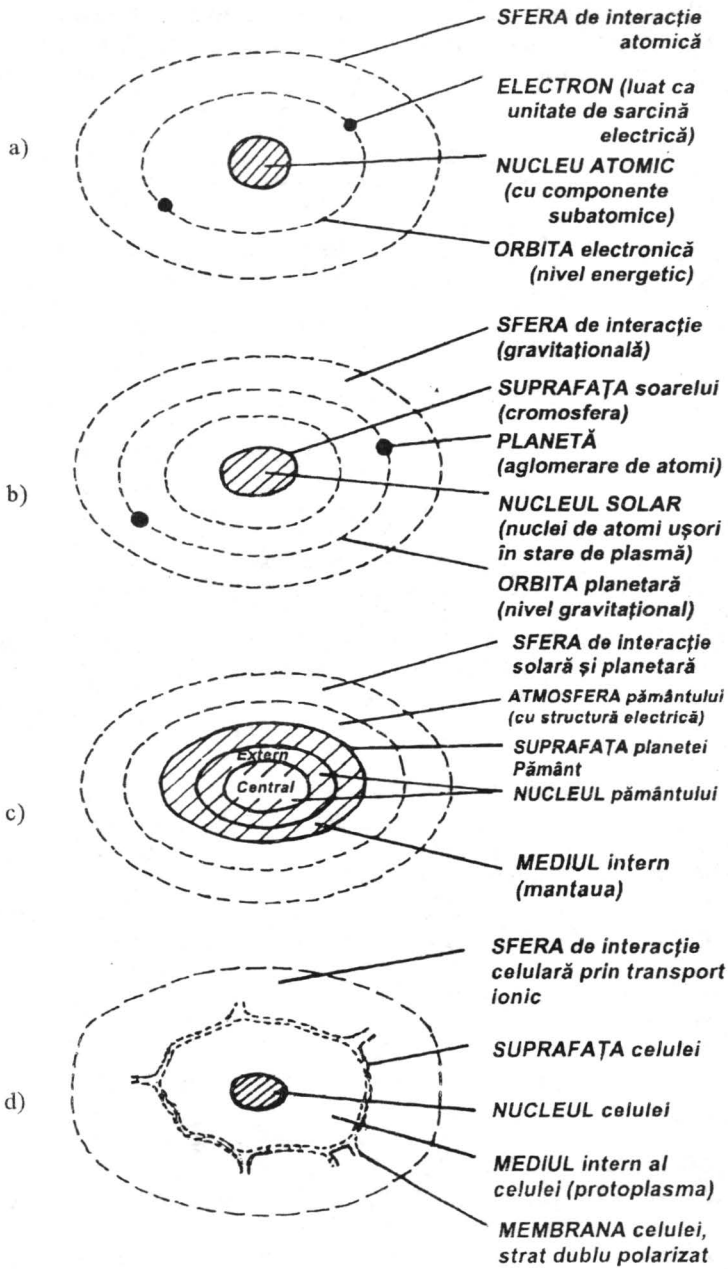

Fig. 2 – Modele de studiu pentru: a) atom, b) sistemul solar, c) planeta Pământ, d) celula vie.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

În acest context, prezenţa omului apare firească sau chiar absolut necesară!

Existenţa în centrul modelului a unui nucleu învăluit de straturi cu funcţii diferite, care se acoperă unul pe altul marcând secvenţe reale ale istoriei şi evoluţiei fenomenului, reflectă un principiu fundamental al naturii, principiul „încutierii",

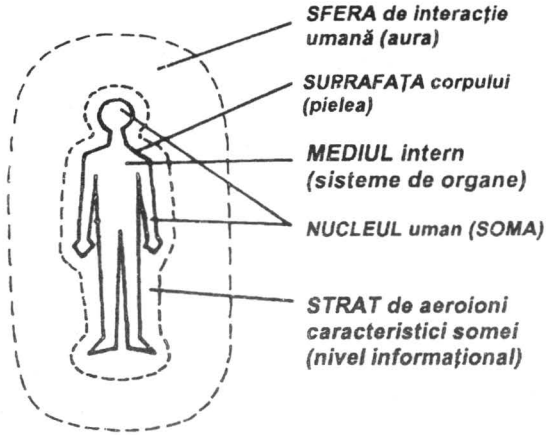

Fig. 3 – Model ipotetic pentru individul uman similar modelului nuclear-radiativ atomic, solar, planetar, celular.

al transformării prin preluare de informaţie şi prin complexificarea de la un nivel la altul şi de la o categorie de fenomene la alta (3, 5, 11, 14).

Demersul următor în adecvarea modelului fundamental la specificul uman este acela de a introduce calităţile omului de a fi *subiect*, de a cunoaşte conştient realitatea înconjurătoare.

Prin procesul cunoaşterii şi al activităţii creatoare (şi ca urmare a acestei cunoaşteri) omul s-a transformat continuu, a evoluat. La început în calitate de *observator conştient*, prin experienţa de viaţă directă, subiectivă, (ca participant efectiv la realitate) a creat civilizaţiile preştiinţifice, acumulând cunoştinţe empirice sau intuitive, apoi a organizat experimentul ştiinţific obiectiv, abordând realitatea indirect cu ajutorul instrumentelor şi aparatelor, dobândind aşa numitele cunoştinţe obiective (figura 4).

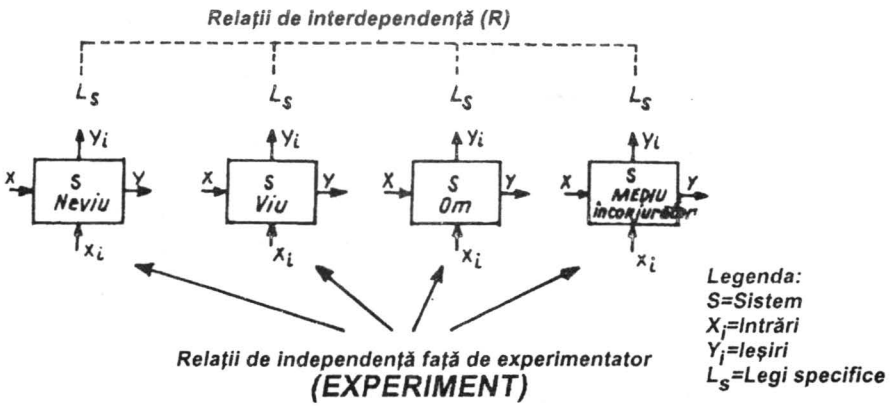

Fig. 4 – Model conceptual asupra cunoaşterii umane obiective.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

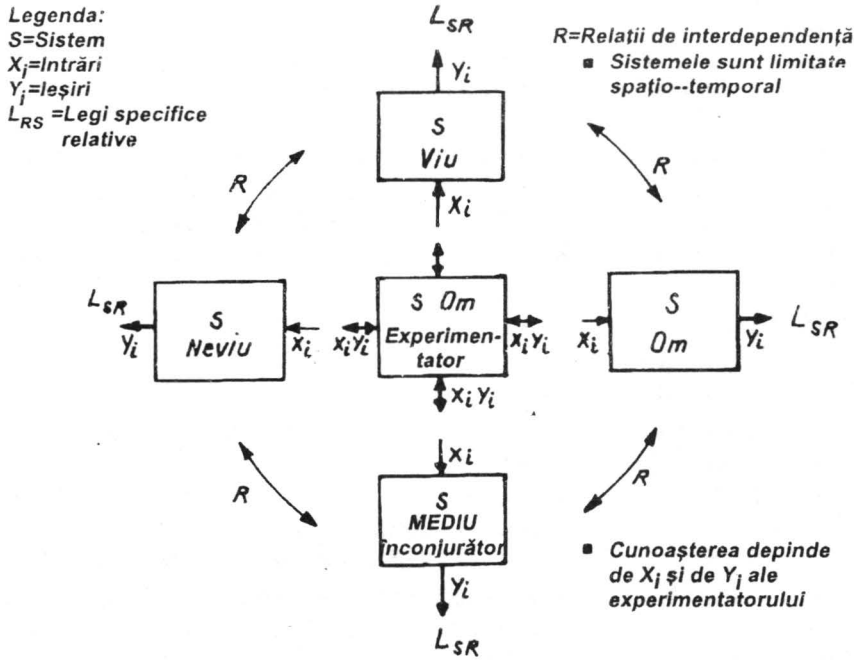

Fig. 5 – Model conceptual asupra cunoaşterii subiectiv-obiective.

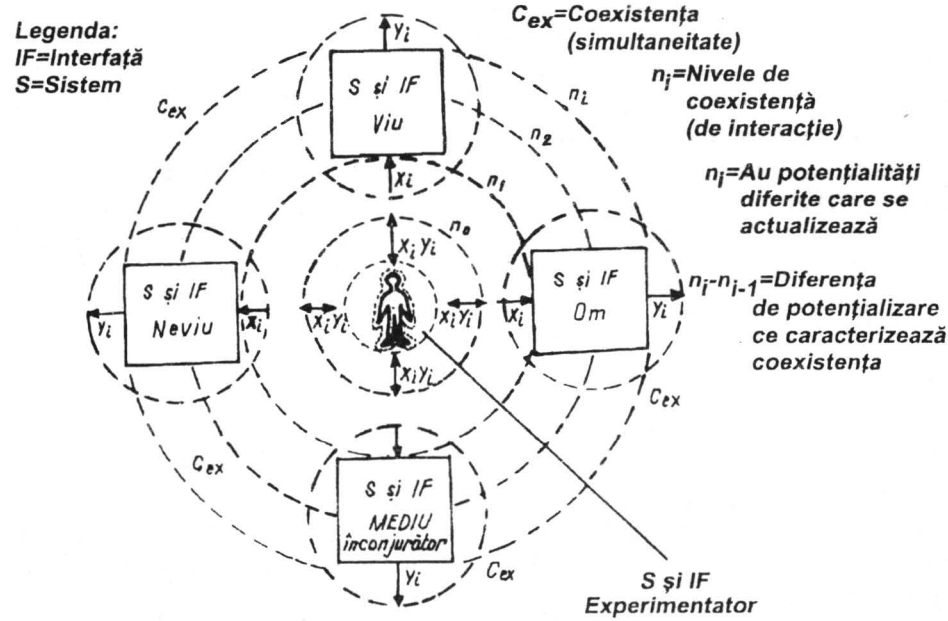

Fig. 6 – Model conceptual asupra cunoaşterii subiective.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Pe această cale a găsit legi generale şi legi specifice aproximative, ale fenomenelor studiate, deoarece se ignora interacţiunea sa ca experimentator, cu fenomenul. Aşa se explică faptul că şi astăzi se construiesc modele pentru univers neincluzând existenţa lui *Homo sapiens* în acesta.

Demersul nostru următor a fost acela de a examina experimentul ca un proces de interacţiune reciprocă şi de cunoaştere *obiectiv-subiectivă* de către experimentator, tocmai pentru că există o similitudine de alcătuire între om şi celelalte fenomene.

Rezultatul cunoaşterii este de fapt un proces de *„asimilare" permanentă a realităţii* de către observator prin sfera de interacţie (bineînţeles şi a celor cărora el le transmite cunoştinţele (figurile 5, 6).

Un alt pas metodologic a fost acela de a atribui corpurilor şi fenomenelor studiate, pe lângă statutul de sistem şi pe acela de *interfaţă* ca o valenţă complementară, opusă tendinţelor ce rezultă din calitatea de sistem.

Numim *interfaţă*, într-un sens general, orice manifestare care *mediază* două sau mai multe componente ale realităţii, având efect similar cu acela al unui filtru informaţional, codificat, propriu, specific interfeţei.

Sub acest aspect trebuie renunţat la conceptul de independenţă totală (principala calitate a obiectivităţii), întrucât realitatea ne demonstrează o interdependenţă complexă între toate corpurile şi fenomenele din natură (vezi figura 4).

Am putea afirma mai degrabă că, obiectele şi fenomenele din natură *coexistă*, simultan şi că ele sunt *integrate într-un context energetic-informaţional amplu*, ale cărui limite nu le putem imagina „concret" sau cunoaşte „obiectiv", decât parţial, în funcţie de capacităţile individuale (filtrul informaţional propriu).

Consecinţa concretă, imediată a celor propuse este aceea că, în studiile noastre metodologice, în organizarea experimentelor, limitele sau *delimitările* dintre sisteme nu sunt uşor de stabilit. Între aceste sisteme apar nivele de diferite grade de interacţiune care îndeplinesc funcţia de interfaţă.

Acestea se intersectează, se întrepătrund, se suprapun, se *acoperă* unele pe altele, *astfel că în spaţiul de influenţă şi interacţiune, între obiectul cercetat şi cercetător, există ceva care numai poate fi ignorat deoarece influenţează rezultatele cercetării.*

Astăzi cu mijloacele de investigaţie moderne unele dintre aceste influenţe pot fi evaluate şi evidenţiate (12), parţial.

REZULTATE ŞI CONCLUZII

În figura 7 am sintetizat unele caracteristici generale şi altele specifice ale organismului uman (nucleul), structurat într-o îndelungată evoluţie filogenetică, în condiţii specifice Terrei (în câmpul său gravitaţional şi în câmpul electromagnetic generat de soare).

Poziţia verticală şi particularităţile sistemului neuroendocrin foarte dezvoltat în care activitatea metabolică are un substrat electric, ionic, dau corpului, somei,

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

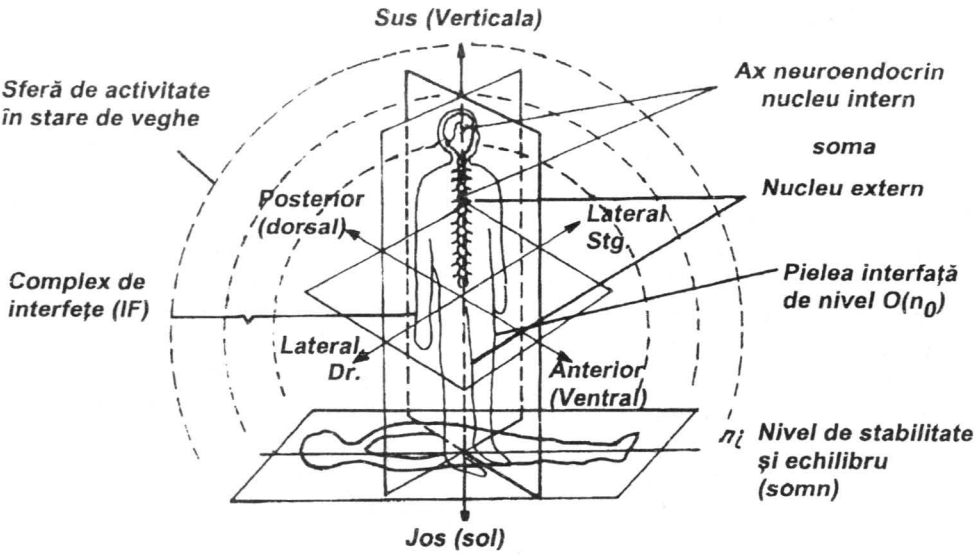

Fig. 7 – Model dinamic al individului uman ca sistem complex de interfețe învăluind corpul fizic.

funcții multiple de generator de energie, de antenă emițător-receptoare, adaptor pulsatoriu la variațiile mediului, de interfață bioritmică cu ciclicitatea diurnă și analizator informațional conștient.

Nucleul uman este orientat în spațiu (asemeni spinului particolelor elementare?) și oscilant în timp și spațiu cu un unghi de 90°, cu aproximativ 1 ciclu/24 ore – ciclul veghe-somn și cu aproximativ 360 cicluri/an, având dimensiuni medii de ordinul metru cub și masa în jur de 70 kg. Caracteristicile date de trei dintre principiile fundamentale ale organizării vertebratelor, *polarizarea* extremităților (cefalic-caudal), *simetria bilaterală* (lateralitatea dreapta/stânga), ca și metameria (dispunerea segmentară pe verticală), se reflectă pregnant în explorările noastre electronografice, aspecte pe care le vom prezenta în lucrări ulterioare.

Amintim doar că cele opt feluri de semnale electromagnetice (strimeri), detectate în imaginile noastre electronografice arată că în jurul corpului, până la o distanță de aproximativ 15 cm este prezentă o interfață caracteristic structurată la om. Astfel au putut fi diferențiate patru mari categorii de tipuri bioelectrice de tegumente (7).

Știm din fizică și chimie că structurarea păturilor electronice depinde de structura nucleului atomic, iar proprietățile interactive, afinitatea chimică, diferă în funcție, atât de proprietățile acestuia, cât și de proprietățile mediului cu și în care interacționează.

În mod analog, zonele de interacție umană ar trebui să reflecte caracteristicile somei, fiind proprii fiecărui individ.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Particularităţile acestei zone mediază permanent relaţiile individului cu realitatea. Astfel, studiind proprietăţile straturilor care învăluie organismul uman vom putea afla mai multe despre natura somei (nucleul uman).

În concluzie, reţinem că zona *radiativă* extranucleară a modelului este în acelaşi timp şi cauza şi efectul caracteristicilor nucleului. Deci, vom putea surprinde alte aspecte ale specificului fenomenului uman (a cărui complexitate întrece tot ce cunoaştem până acum în Univers), explorând cel puţin la fel de laborios ca şi soma, complexul de interfeţe din zona sferei de interacţie (vezi figura 7).

Aşa cum reiese din cercetările noastre electronografice ea prezintă o dinamică complexă (fluctuantă, oscilantă, bioritmică) în care credem că îşi au originea o parte din tendinţele evolutive ale somei.

Explorarea mediului exterior din imediata vecinătate a corpului uman dă posibilitatea aprecierii unor reacţii şi evoluţii potenţiale ale somei la care avem uşor acces.

Tot aici am putea găsi şi substratul unor fenomene psihice şi spirituale al trăirilor umane, nedetectate până acum în structura organelor somei.

Complex modelling of the human individual

SUMMARY

Our object of study is the grasp, in the complex modelling of the human individual (MAN phenomenon), of his bodily, and at the same time of his psychical qualities *coexisting* with the spiritual ones.

The reason for this initiative is the necessity of an as-correct-as-possible interpretation of the results of our *interdisciplinary* investigations on human individual *brought in the research laboratory*, mainly explored by the electronographic (EnG) method.

The classical anthropology models are based on statistical and typological thought, whereas the technical modelling, having as finality the ultraperforming *man-robot* model has estranged from the essentially human prerogatives: affectivity, emotionality, i.e. what we generally call "human experience".

We started from the hypothesis that the phenomenological model of the human individual is analogous to that of the atom, of the living cell and of the architecture of the solar system, as well.

We will distinguish a nuclear zone, the body (soma), surrounded by a series of external layers (interfaces), specific to the human individual.

BIBLIOGRAFIE

1. BACHELARD G., *Dialectica spiritului ştiinţific modern*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1986, p. 185–200.
2. BARROW J.D., *Originea universului*, Ed. Humanitas, Bucureşti, 1994.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

3. BĂLĂCEANU C., ED. NICOLAU, *Personalitatea umană, o interpretare cibernetică*, Ed. Junimea, Iaşi, 1972, p. 224–223.
4. COSTANDACHE G.G., *Filozofia ştiinţelor cognitive*, vol. I, *Metafizica ordinatoarelor*, vol. 2, Universitatea Politehnică, Bucureşti, 1994.
5. DRĂGĂNESCU M., *Informaţia materiei*, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1990, p. 189–199.
6. FONTAINE JANINE, *Medicina corpului energetic*, Ed. Lotus, Bucureşti, 1994.
7. CORNELIA GUJA. ONDINA POPESCU, *Variability of the Electronographic Response the Expression of a Human Bioelectrical Typology*, Ann. roum. anthropol, 1993, **30**, p. 87–93.
8. CORNELIA GUJA, (coord.), *Aurele corpurilor. Interfeţe cu cosmosul*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1993, p. 25–39.
9. CORNELIA GUJA, R. PETCU, ONDINA POPESCU, *Computer Aided, Study of the Electronographic imprint*, Ann. roum. anthropol., 1994, **31**, p. 67–66.
10. HAVILAND W.A., *Anthropology*, Harcourt Brace College Publishers, New York, 1994.
11. NICOLAU ED., *Ingineria cunoaşterii*, Ed. Albatros, Bucureşti, 1985, p. 155.
12. RAMPA L., *Secretele aurei*, Ed. Rotary, Bucureşti.
13. RANGA V., *Tratat de anatomia omului*, Ed. Medicală, Bucureşti, 1993, p. 31–45.
14. STANCOVICI V., *Filozofia integrării*, Ed. Politică, Bucureşti, 1980, p. 188.

Primit în redacţie
la 18 mai 1995

Centrul de Cercetări Antropologice
„Fr. Rainer", Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

ASPECTE PRIVIND VARIABILITATEA CONDUCTIBILITĂȚII ELECTRICE CUTANATE ÎN FUNCȚIE DE VÂRSTĂ ȘI SEX. II.

CORNEL PICIOIU, MARGARETA PICIOIU, MANUELA JILĂVEANU, RĂZVAN PETCU

Într-un articol anterior (3) am prezentat anumite aspecte privind variația valorilor medii și ale abaterilor standard ale conductibilității electrice determinată la nivelul pulpei degetelor, în cadrul a patru grupe de vârstă (I= 3-6; II= 7-8 ani; III=9-10 ani; IV=11-14 ani) separat pentru fiecare sex. În acest articol, folosind același intervale de vârstă și separarea pe sexe prezentăm aspectele privind variabilitatea repartițiilor digitale ale conductibilității la nivelul celor două mâini, dreaptă și stângă.

MATERIAL ȘI METODĂ

Materialul investigat de noi este compus din 478 indivizi dintre care 220 de sex feminin și 258 de sex masculin, împărțiți în cele patru grupe de vârstă menționate anterior.

Pentru investigarea repartiției digitale a conductibilității la nivelul fiecărei mâini, valoarea conductibilității fiecărui deget a fost raportată la suma valorilor de conductibilitate ale celor cinci degete. S-a obținut astfel o pondere a conductibilității digitale și totodată reprezentarea repartiției digitale a conductibilității prin-un *sistem complet de ponderi*. Considerată ca o caracteristică individuală, forma acestui sistem este relativ independentă de valorile absolute ale conductibilității, astfel încât repartițiile digitale ce diferă la nivelul mediei valorilor absolute pot avea aceeași formă, iar repartiții digitale cu aceiași medie a valorilor absolute pot avea forme diferite. În acord cu modalitatea de reprezentare, forma sistemului complet de ponderi a fost caracterizată cu ajutorul unui indice informațional - indicele Cresin (1,2). Valoarea minimă a acestuia exprimă un maximum de simetrie al sistemului de ponderi dat de egalitatea ponderilor, iar valoarea maximă exprimă un maximum de asimetrie dat de prezența conductibilității la nivelul unui singur deget al mâinii. Corespunzător, valorile intermediare exprimă grade de asimetrie. Am fost interesați, în această etapă, de proporțiile în care mâinile cu formă simetrică și cele cu formă asimetrică apar în cadrul fiecărei grupe de vârstă și sex.

St. cerc. antropol., t. 32, 1995, p. 93–95

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

REZULTATE ŞI DISCUŢII

În tabelul nr. 1 sunt prezentate procentual proporţiile mâinilor simetrice (SIM) şi asimetrice (ASIM) în cadrul fiecărei grupe de vârstă şi sex, separat pentru mâna dreaptă şi stângă. Se observă că, proporţia de mâini simetrice domină şi tinde să crească odată cu vârsta, dar această creştere se realizează diferit atât în funcţie de sex, cât şi de lateralitate. În acest cadru general un aspect particular apare la fete, în prima grupă de vârstă, unde formele asimetrice domină formele simetrice.

Tabelul nr. 1

Procentul proporţiilor mărimilor simetrice (SIM) şi asimetrice

Grupa de vârstă	mâna	Băieţi		Fete	
		SIM%	ASIM%	SIM%	ASIM%
3-6 ani	D	51,56	48,44	31,25	68,75
	S	57,81	42,19	51,63	48,37
7-8 ani	D	79,45	20,55	77,77	22,23
	S	83,56	16,44	71,14	28,86
9-10 ani	D	93,33	6,67	88,00	12,00
	S	86,66	13,34	82,00	18,00
11-14 ani	D	89,47	10,53	71,11	28,89
	S	91,23	8,77	73,33	26,67

În tabelele următoare sunt prezentate rezultate ale calculului semnificaţiei diferenţelor de repartiţie a mâinilor simetrice şi asimetrice prin *testul chi*^{2} cu un grad de libertate. În interpretarea acestor rezultate trebuie ţinut cont că, pentru o probabilitate a semnificativităţii diferenţei mai mare ca 0,95 valoarea lui chi^2 trebuie să depăşească 3,84, iar pentru o probabilitate a semnificativităţii mai mare ca 0,99 chi^2 trebuie să depăşească 6,63.

În tabelul nr.2 sunt date valorile chi^2 pentru diferenţele între repartiţiile pe grupe de vârstă ale mâinilor simetrice şi asimetrice, separat pentru dreapta şi stânga. Se observă că, nivelul de semnificativitate este în general mai mare pentru vârste mici şi de asemeni mai mare pentru mâna dreaptă.

Tabelul nr. 2

Valorile chi^2 pentru diferenţele între repartiţiile pe grupe de vârstă ale SIM şi ASIM

Grupele de vârstă	Băieţi		Fete	
	Dreapta	Stânga	Dreapta	Stânga
I-II	47,64	88,59	127,50	18,54
II-III	30,94	0,83	9,91	7,99
III-IV	1,58	2,61	13,88	3,84

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

În tabelul nr. 3 sunt date valorile chi ^{2} ale diferențelor de repartiție pe sexe ale mâinilor simetrice și asimetrice în cadrul fiecărei grupe de vârstă. Se remarcă creșterea semnificativității diferențelor între sexe odată cu vârsta, dar și faptul că această creștere nu are un caracter regulat, ci mai degrabă alternant (dreapta - stânga).

Tabelul nr. 3

Valorile chi^2 ale diferențelor de repartiție pe sexe ale SIM și ASIM

Grupa de vârstă	Dreapta	Stânga
I	16,52	1,56
II	0,17	11,22
III	4,56	1,87
IV	35,77	40,04

Tabelul nr. 4

Valorile chi^2 ale diferențelor de repartiție a SIM și ASIM la mâna dreaptă și stângă

Grupa de vârstă	Dreapta	Stânga
I	1,60	16,63
II	1,25	2,14
III	3,84	2,00
IV	0,39	0,25

În tabelul nr. 4 sunt date valorile chi ^{2} ale diferențelor de repartiție a formelor simetrice și asimetrice la mâna dreaptă și stângă, în cadrul grupelor de vârstă și sex. Semnificativitatea acestor diferențe este în general redusă cu excepția intervalului de vârstă de 3-6 ani la fete și 9-10 ani la băieți.

CONCLUZII

În limitele materialului utilizat, studiul nostru scoate în evidență faptul că, prin reprezentare ponderală și caracterizare informațională, forma repartiției digitale a conductibilității este un element a cărui variație ontogenetică are particularități de vârstă, sex și lateralitate. Rezultă de aici că, alături de valoarea medie absolută a conductibilității, forma repartiției digitale poate constitui un factor important de caracterizare a indivizilor, dar și al grupelor de indivizi constituite în scopul de a studia relațiile dintre particularitățile individuale sau de grup și anumiți factori constituționali, de mediu sau terapie. În raport cu abordarea unor astfel de relații considerăm că studiul nostru reprezintă un prim pas, absolut necesar, deoarece furnizează un material de referință.

RÉSUMÉ

Aspects concernant la variabilté de la conductibilité électrique de la peau en fonction d'âge et de sexe

Le travail utilise des moyennes de présentation informationnelle dans la recherche de la forme des répartitions. On met en évidence le fait que la forme de

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

la répartition de la conductibilité digitale est un élément dont la variation ontogénique a des particularités en fonction d'âge, sexe et latéralisation.

BIBLIOGRAFIE

1. Cresin R., *Aplicarea energiei informaţionale în studiul longevităţii.* Revista de statistică, **12**, 1979.
2. Onicescu O., Ştefănescu V., *Elemente de statistică informaţională cu aplicaţii,* Ed. tehnică, Bucureşti, 1979.
3. Picioiu C., Margareta Picioiu, Manuela Cazacu, Petcu R., *Aspecte privind variabilitatea conductibilităţii electrice cutanate în funcţie de vârstă şi sex,* St. cerc. antropol., **32**, 1994.

Primit la redacţie
la 18 mai 1995

Centrul de Cercetări Antropologice
„Fr. Rainer", Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

PATOLOGIA MIJLOACELOR DE COMUNICARE INTERUMANE

IOAN OPRESCU

1. COMUNICAREA INTERUMANĂ RELAȚIONARE, DIVERSIFICARE, REGLARE, INTEGRARE

Comunicarea interumană este o *formă vie* ce face posibilă existența societății omenești. Comunicarea este polimorfă, ea nu se realizează numai pe cale verbală, ci și pe cale neverbală, prin imagini, semne scrise sau semne nescrise, prin numele oamenilor, prin obiecte și prin numele lor, prin simboluri, pe cale sonoră etc., toate supuse unor factori exteriori dar și influențându-se totodată între ele.

Ce semnificație au însă toate aceste legături între entități, între entități și lucruri, între entități și fenomene, între fenomene și fapte etc., această enormă țesătură ce pare să nu aibă un început și nici un sfârșit, toată această complexă rețea de relații între ceea ce ne așteptăm sau între ceea ce nu ne așteptăm să aibă legătură între ele? Care este la urma urmei filosofia prezenței copleșitoare a comunicării atât de prezentă, ca apa și aerul, încât aproape că îi ignorăm existența?

Scopul este unul singur: acela al *unirii*, al unificării, al recuperării unității. De aceea, judecând oarecum schematic, am putea spune că un *proces comunicant* (sau *contact* comunicant) *reușit* face sau/și consolidează o *legătură* între două sau mai multe elemente, o *uniune* între elemente relativ izolate, favorizând mișcarea. În timp ce un proces sau contact *comunicant eșuat,* separă, dezunește, împiedică mișcarea și împinge spre stagnare. *Mișcarea* înseamnă *viață, stagnarea* înseamnă *moarte.*

Elementele componente ale Mijloacelor de Comunicare Interumane (MDC) sunt verbale și neverbale. Fără a intra în detalii (asupra MDC neverbale/vizuale, acustice, olfactive, tactile etc./ ne-am referit în alte lucrări) vom sublinia că în cadrul MDC verbale care denumesc obiecte, fenomene, procese, sunt și cuvintele care denumesc oamenii cărora le conferă o identitate de bază.

Am dori să insistăm asupra faptului că MDC mențin și dezvoltă coeziunea întregii culturi și societăți umane.

În ceea ce privește patologia MDC vom distinge o *patologie spontană* a MDC și o *patologie indusă* în mod deliberat pentru a dezuni, a sfărâma unitatea, a risipi ceea ce s-a adunat și se adună și pentru a distruge legăturile dintre oameni.

St. cerc. antropol., 1995, t. 32, p. 97–101

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

În prima categorie am include dezvoltarea MDC la copii handicapaţi social, care, spre deosebire de cei proveniţi din familii organizate în care un copil învaţă să vorbească de la cel puţin doi părinţi, uneori şi bunici, fraţi mai mari etc. şi nu în ultimul rând aceşti copii aflându-se mai mult sau mai puţin în centrul atenţiei, copii handicapaţi social, mulţi la număr într-o grupă, 20-30, deprind vorbirea de la educatoare şi îngrijitoare, adică 2-3 persoane. Premisele dezvoltării MDC sunt patologice prin fragilitatea lor, prin inconsistenţă şi slabă calitate. Într-un fel şi pentru o perioadă, situaţia se poate analoga cu rahitismul. Vrem cu alte cuvinte să spunem că suntem în faţa unei patologii a MDC care ţine de domeniul *creşterii şi dezvoltării.*

Cercetările longitudinale au arătat că în timp, are loc o recuperare neaşteptată care face ca aceşti nefericiţi să ajungă să *comunice eficient* (ceea ce nu înseamnă şi corect) şi mai ales cu notabile nuanţe de expresivitate [1], ceea ce nu se întâmplă cu copii proveniţi din familii organizate şi care excelează printr-o plictisitoare uniformitate a MDC folosite, prin vehicularea sintagmelor celor mai comune, uneori aproape papagaliceşte (cercetarea a fost făcută înainte de 1989) .

Tot la patologia spontană a MDC aş include şi *beţia de cuvinte* despre care vorbeşte Titu Maiorescu şi mai târziu prin 1938 N. Steinhardt.

Limbajul infractorilor şi argoul nu pot fi considerate patologie, ele sunt MDC verbale şi neverbale cu codificare specială, secretă, nişte MDC care restrâng comunicarea, o limitează la un anume grup şi cu un anume scop în loc s-o răspândească. Aici ar putea exista o oarecare legătură cu patologia MDC.

Am ajuns la patologia indusă deliberat şi conştient, o acţiune criminală de tulburare a comunicării mai puţin cunoscută, petrecută acum nu mai puţin de 10 ani. Este vorba de schimbarea numelor şi prenumelor cetăţenilor din Cambodgia aflată sub guvernarea dictatorială a lui Pol Pot (Khmeri Roşii). O dată cu amestecul prin dispersie a populaţiei, adică fiecare ins era trimis în altă zonă a ţării, nimeni nu rămânea în locul în care trăise până atunci, mai ales membrii de familie erau răspândiţi cât mai departe unul de altul, li se schimba şi numele şi prenumele. Sub pedeapsa capitală, nimeni nu avea voie să pomenească cum îl chema înainte de transmutare. Li se răpea astfel oamenilor elementul fundamental al personalităţii lor, identitatea de bază, fundamentală, dincolo de care aceştia nu mai existau. Fiecare fiinţă umană, ca şi fiecare cuvânt, are un înţeles, fiecare om înseamnă ceva. Dacă este golit de sensul lui pe care l-a dobândit de-a lungul unei vieţi, sau în cazul unor nume vechi de familie, de-a lungul unor generaţii, este golit de el însuşi, nu mai este el. Numele nou pe care îl primeşte nu înseamnă pentru el nimic şi nici pentru alţii. Acest nume nou urmează să capete treptat semnificaţia pe care i-o conferă autoritatea dictatorială care i l-a dat. Singurii care-şi păstrau identitatea erau

[1] Este un proces de *supracompensare,* (ca o lege), semnalată de V. Săhleanu în "Le probleme du vieillissement psychologique dépressogéne de la longévité d'états dépressifs" în Travaux du VIII-eme Congres European de gérontologie cliniques, 1977.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

conducătorii. Iată un nivel de prăbuşire din condiţia umană, aş spune maxim, de patologie a MDC în care nimeni nu mai ştie cine este nu numai celălalt, dar nici el însuşi şi în care nivelul de comunicare se reduce aproape de zero, de fapt pentru a porni de la zero după dorinţa conducătorilor, stăpâni absoluţi de la care toate trebuie să înceapă.

O discuţie se poate face pornind de la ideea raportului care există între solidaritatea umană elementară şi comunicarea interumană. Sunt lucruri dramatice, grave, ce impun a fi aprofundate.

La fel şi cu cuvintele când li se fură sau falsifică înţelesul, când ele nu mai înseamnă ceea ce ştiam că înseamnă. George Orwell spune în „1984": „people (...) have ceased remember that words have meanings". Dacă la începutul perioadei comuniste, atunci când am auzit afirmaţia: „societatea socialistă e cea mai liberă şi mai prosperă societate" am râs sau cel puţin am surâs, cu timpul prin repetarea dincolo de orice saţietate, aceste cuvinte Libertate şi Prosperitate au ajuns să nu mai însemne nimic, să nu mai valoreze nimic. Exemplele se pot înmulţi, diversificarea, glosarea pe tema asta ar putea ea însăşi constitui subiectul unui studiu.

Am ajuns la altă etapă. Se vorbeşte despre cuvinte cu sens corupt şi iată-ne la *limba de lemn* (Françoise Thome), limbă care se manifestă în mod deschis sau ascuns. Nu vom face o descriere a ei, să spunem numai că unii au vorbit-o fără să ştie.

Limba de lemn nu este un jargon, nici o retorică găunoasă. Ea este o limbă cu puteri totalitare. Are o sintaxă, un vocabular, un stil, o dicţie, fonetică, intonaţie specifică care o fac, pentru cine este atent, recognoscibilă. Nu este un mod spontan de comunicare şi, foarte important, nici o cale de acces la realitate. Este limba prin care realitatea se conformează ideologiei, o limbă care se substituie realităţii. Pentru a-şi menţine eficacitatea magică, am putea spune că îşi mobilizează toate resursele, devine o pedagogie permanentă, o condiţionare a conştiinţei, un element mai mult sau mai puţin al teroarei. *Limba de lemn* şi *limba naturală* intră în confruntare dramatică. *Limba de lemn* este limba „omului nou" care ajunge să fie lipsit de „eu", de memorie, de iniţiativă personală, de capacitatea de a stabili repere, de a spune NU. *Limbii de lemn* îi corespunde gândirea de lemn şi conştiinţa de lemn, o conştiinţă vâscoasă, parodică, deplorabilă.

O altă patologie a MDC este *dublul limbaj*, care poate fi relaţionat într-o oarecare măsură cu limba de lemn.

Ne aflăm într-o zonă foarte delicată a relaţiilor umane, o zonă de suferinţă a MDC de mare semnificaţie antropologică. Comentariile posibile sunt foarte numeroase. Ţin de asemenea să precizez că, nu am epuizat patologia comunicării interumane în care vehicularea de concepte false sau eronate, intoxicarea cu formule stereotipe care să forţeze din afară spre „înăuntru" conceptele şi structurile de referinţă ajung să demoleze mentalitatea originară. Sunt răsturnate sistemele de valori, mecanismele învăţării, dar şi ale învăţământului, anularea şi anihilarea creativităţii inducând mai devreme sau mai târziu o vastă patologie socială, care dată fiind întinderea şi profunzimea efectelor nocive, ar putea ţine şi de *antropologia*

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

medicală, făcând obiectul ei de studiu. Pentru că este afectat în mod malefic şi deliberat [2] procesul natural al necontenitei deveniri umane, este desfigurată fiinţa, prin limitarea aspiraţiilor, fracturarea credinţelor, diminuarea până la anulare a propriei capacităţi de orientare în lume şi în viaţă, prin crearea în mod artificial a condiţiei de dependenţă tipică pentru un toxicoman. Mă opresc aici fără însă a încheia consideraţiile şi consecinţele tulburătoare ale acestei situaţii prezentate.

Într-un registru mai concret al patologiei MDC aş vrea să menţionez SINDROMUL MOEBIUS. Acesta constă în paralizia muşchilor faciali fără să afecteze buzele, limba şi pleoapele. Aceasta dă feţei chipul unei măşti inexpresive care nu poate declanşa nici măcar un surâs etc.

Tot în registrul concret ceva despre *patologia comunicării în politică.* Apatia politică a oamenilor se datorează (actualmente 1994) limbii de lemn de tranziţie, limbajului în şabloane care este vehiculat de politicieni. Marx aduce în felul lui, ştiinţa în politică (şi politica în ştiinţă) şi face să dispară creativitatea. Fără creativitate tot ce se naşte este mort. Cuvintele din limba de lemn au o limitare semantică. Dar şi aşa limba politicii nu acoperă realitatea umană. Criza politicii se datorează patologiei MDC. Marele duşman al unor MDC verbale clare este necinstea (vezi Pristanda: „alta am eu în inima mea, Coane Fănică"). Când MDC nu mai exprimă adevărul societatea este în pericol.

The Pathology of Means of Communication

SUMMARY

The Means of Communication pathology signifies the degradation of the relations between people by diminishing the communication efficiency at the lowest level, to the communication change in a compromising factor of human dissension.

There exist *a spontaneous MCP* and *a deliberately created one.*

Spontaneous MCP can be found with orphan children grown up and educated in special homes for orphans where many children learn to talk from very few people (pedagogues, teachers).

Deliberated MCP can be found in totalitarian regimes. For instance, Cambodia's ruler, Pol Pot, substituted ordinary citizens' names, spreading them after all over the country. It is a dramatic and brutal breakdown from the human condition by losing one's own identity.

Other illustrations are the falsified and deprived-of-meaning words, when people cease to remember that words have meanings.

Last but not least, we mention "La langue de bois" - "wood language" by which the reality follows the ideology, a language by which the reality is replaced.

[2] Constatăm cum un grup de oameni valizi cu scopul de a domina, reuşesc să îmbolnăvească prin limitarea atributelor umane cele mai fundamentale, acelea ale comunicării interumane, o populaţie întreagă de oameni sănătoşi.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

A wood language becomes a permanent pedagogy, a consciousness' conditioning so that finally comes out a wood consciousness, a wood morality, etc.

The MCP expositlon is not exhaustive.The Moebius syndrome (a kind of individual facial paralysis) has not social and cultural consequences, as thc deliberately created MCP.

BIBLIOGRAFIE

1. BOD LADISLAS, *Language et pouvoir politique.* Rev. Étude, Paris, febr. 1975.
2. BESANÇON ALAIN, *Les origines intellectuelles du leninisme*, Paris, Calman-Lery, 1977.
3. * * *, *Anatomie d'un spectre*, Paris, Calman-Levy,1981.
4. CHOMSKY N., *Reflections on language*, Temple Smith & Fontana Book, London, 1976.
5. FRICKE K.W., *Die Sprache des Vierten Reiches*, Rev. Deutsche Rundschau Heft, **12**, Berlin, 1952.
6. MARTINEZ L., *La langue de bois sovietique*, Rev. Commentaire, vol. **4**, 1981-1982, Paris.
7. OPRESCU I., *Cercetarea mijloacelor de comunicaţie interumane*, FORUM, Ştiinţe Sociale, **2**, 1971.
8. ***, *Materii prime şi tehnici de lucru ale cercetărilor concrete de antropologie cultural-lingvistică,* Varia Anthropologica, Bucureşti, **3**, 1973.
9. ***, *The contribution of Romanian cultural-linguistic anthropology to the complex study of modern population*, International Congress of Anthropological and Ethnological Sciences, Chicago, Vol. Language and man, Mouton, Hagne, 1976.
10. ORWELL G. : 1984 New-York,1949.
11. ***, *The collected essays jurnalism and letters*, Penguin, London, 1970.
12. THOM FRANÇOISE, *La langue de bois*, Juilland, Paris, 1978.

Primit în redacţie
la 18 mai 1995

Centrul de Cercetări Antropologice
„Fr. Rainer, Bucureşti"

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

IN MEMORIAM

VASILE V. CARAMELEA

(1915-1994)

La 31 iulie 1994 a plecat pe calea fără întoarcere Vasile V. Caramelea. Rareori e mai potrivită vorba veche „s-a mutat la strămoşi"". Fiu de moşneni din ţinutul de glorie istorică al Muscelului, a păstrat toată viaţa sa legătura cu lumea din care se trăgea, iar somnul de veci şi-l doarme în satul natal, laolaltă cu înaintaşii săi în linie genealogică.

S-a născut la 18 februarie 1915 in Berivoeşti, sat evocator de arhaitate, pe care avea să-l iubească plin de devoţiune, legându-l (sub denumirea de „staţia-pilot Berivoeşti") de începuturile antropologiei culturale in România. După absolvirea şcolii din sat şi a liceului „Dinicu Golescu" din Câmpulung Muscel, şi-a făcut studiile superioare la Universitatea din Bucureşti, în cadrul Facultăţii de Litere şi Filosofie. Peste ani, avea să-şi exprime într-un fel propriu admiraţia faţă de profesorii săi şi faţă de instituţia pe care aceştia o slujeau: „Ieşeai de la Gusti şi intrai la Iorga, apoi la Mehedinţi, apoi la Motru, apoi la Negulescu... Erai ca într-un Olimp!" Licenţa şi-a trecut-o în sociologie (1939), domeniu în care s-a specializat sub îndrumarea profesorului Gusti şi a celor mai de seamă colaboratori ai acestuia: Traian Herseni şi Henri H. Stahl. In 1936 realizase lucrarea de seminar *Satul Berivoeşti. Obştea moşnenilor*, tipărită mai târziu, în 1946, ca vol. I (128 pp). Alte două lucrări - *Composesoratele foştilor iobagi din Ţara Oltului. Sistemul juridic consuetudinar negenealogic* şi *Composesoratele foştilor boieri şi grăniceri din Ţara Oltului. Sistemul juridic consuetudinar genealogic* - au fost publicate în 1943 (prima) şi 1945 (a doua); deşi nu prea întinse (3 l, respectiv 25 pp), ele rămân titluri de referinţă în bibliografia obştilor de păşune din Transilvania. Volumul II al lucrării despre Berivoeşti va constitui tema tezei de doctorat, susţinută în 1947, la apelul expres din partea lui Dimitrie Gusti. Cam în acelaşi timp şi-au mai trecut doctoratul Nicolae Dunăre şi Cornel Irimie (să fi presimţit oare Gusti pericolul iminent al desfiinţării sociologiei româneşti şi să fi încercat el a asigura disciplinei personalul

St. cerc. antropol., 1995, t. 32, p. 103–106

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

necesar în eventualitatea că hiatusul nu s-ar fi prelungit prea mult?). Teza de doctorat a rămas nepublicată ca atare, însă unele fragmente au fost preluate de H. H. Stahl în cursul tipărit *Sociologia satului devălmaș,* vol. I (1946), iar altele, în formă revăzută, vor fi publicate de autorul însuși în actele congreselor internaționale de științe antropologice și etnologice de la Paris (1960) și Moscova (1964), precum și în revista *Studii și cercetări de antropologie* (1964). Toate aceste lucrări, realizate în prima tinerețe, îi creaseră printre colegii de generație renumele de speranță a sociologiei rurale românești.

Istoria este însă altceva decât cursul linear al așteptărilor noastre. „A doua zi după ce mi-am dat doctoratul, sociologia s-a desființat", obișnuia să spună Vasile Caramelea cu un umor amar. „A doua zi" însemna anul 1948, când sociologia a intrat în perioada de arest ideologic, fiind arătată cu degetul ca știință burgheză, reacționară.

În deceniul următor, 1950-1960, Vasile Caramelea va lucra ca metodolog la Direcția Generală de Statistică, dar sub eticheta statisticii el va practica în fond sociologia cooperației, mergând pe calea știută a cercetărilor de teren și publicând chiar câteva articole în domeniu. În 1957, atras de Traian Herseni (ieșit el însuși dintr-o perioadă de dură recluziune), va începe să lucreze la Centrul de Cercetări Antropologice al Academiei, mai întâi cu jumătate de normă, apoi din 1960, cu normă întreagă. A fost, fără doar și poate, pasul hotărâtor al carierei sale. Centrul de Cercetări Antropologice se afla pe atunci sub conducerea unui strălucit strateg în știința românească: profesorul Ștefan-Marius Milcu. Fidel principiului formulat de Francisc I. Rainer, după care „Orice concepție despre viață bazată numai pe biologie e sub-umană, dar nici o concepție despre om nu trebuie să vină în contradicție cu biologia", Ștefan M. Milcu a antrenat în cercetările de antropologie, încă socotită pe atunci o știință *naturală* despre om, câțiva specialiști de seamă în științele sociale. Menirea lor era aceea de a descrie mediul social și cultural, precum și fazele istorice, în care se va fi petrecut dezvoltarea biologică a populațiilor umane abordate spre cercetare. Între acei specialiști (demografi, etnologi, istorici), Traian Herseni și Vasile Caramelea s-au dovedit a fi cei mai atașați de instituția Centrului de Cercetări Antropologice. Contribuțiile lor - unele individuale, altele semnate împreună - au fost integrate și pot fi detectate în volumele *Cercetări antropologice în Ținutul Pădurenilor: satul Bătrâna* (Editura Academiei, 1961) și *Structura antropologică a satelor Nucșoara și Câmpu lui Neag* (Editura Academiei, 1966), monografii clasice pentru istoria antropologiei românești, ambele coordonate de Șt. M. Milcu și H. Dumitrescu.

Rămas titular al postului de specialist în științele sociale (Herseni plecase ca șef de secție la Institutul de Psihologie), Vasile Caramelea își va da curând seama că datele de mediu social și cultural, servind până atunci drept fond pentru înțelegerea proceselor de biologie populațională, ar putea fi valorificate și independent, ca date de antropologie socială și culturală. Din acel moment, toată existența sa se va concentra în chip esențial asupra unui singur scop: impunerea antropologiei sociale și culturale ca disciplină nouă în câmpul științelor din țara noastră. În august 1964,

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Academia va aproba noua structură organizatorică a Centrului de Cercetări Antropologice, care, pe lângă secţiile de paleoantropologie (antropogeneză, etnogeneză), antropologie contemporană (morfologie, genetică, fiziologie) şi antropologie aplicată (standarde, antropologie medicală), va include de asemenea o secţie de antropologie socială şi culturală (în denumirea oficială: secţia de antropologie socio-demografică şi culturală). Recunoaşterea acesteia din urmă a fost rezultatul eforturilor exprese depuse de Vasile Caramelea, iar documentul respectiv - nr. 23409/502, emis în cadrul Comisiei Monumentelor Naturii din cadrul Academiei – reprezintă actul de recunoaştere oficială a antropologiei sociale şi culturale ca disciplină ştiinţifică în România. Ţara noastră se înscria, astfel, printre primele din Europa în care paradigma continentală a unei antropologii restrânse doar la ceea ce astăzi se desemnează prin „antropologie fizică", începea a se lărgi. Ceea ce a urmat trebuia să însemne consolidarea, sau, cu un termen folosit de Regna Darnell, „profesionalizarea" disciplinei, proces dificil, încă în curs, obstrucţionat fiind de factori asupra cărora nu e locul de insistat acum. În ce îl priveşte, Vasile Caramelea a făcut uz în urmărirea acestui scop de toată inteligenţa sa practică, ancestral ţărănească, de o veritabilă artă de a se mişca pe reţelele sociale şi nu în ultimul rând de atuul său de discipol al fostei „şcoli Gusti". Temperament de luptător, nu-l interesa puritatea mijloacelor puse în joc, ci eficienţa lor. De aici sentimentul de singurătate de care era încercat din când în când (fără o justificare reală, însă, câtă vreme acelaşi scop poate fi urmărit în grup cu o *pluralitate* de mijloace). Ţelului înainte amintit - impunerea antropologiei culturale - i-a subordonat întregul său talent de creator de atmosferă. Totul părea la el întemeiat pe un fel de magie a cuvântului generator de realitate. De aci, poate, prelungirea zăbovirii la faza cuvântului, situaţie paradoxală pentru un om cu un puternic impuls al acţiunii. Din şcoala gustiană s-a ales cu un sigur ochi de profesionist, mai puţin avid de teorie, dar foarte aplicat pentru înţelegerea fenomenelor sociale concrete. Credea cu tărie că originalitatea vine în primul rând din fapte, că marile teorii sunt puţine la număr, în timp ce realitatea faptică e inepuizabilă. De aceea, unei cărţi scrise după alte cărţi îi prefera un studiu rezultat dintr-o bună cercetare. Nu întâmplător modelele sale au fost A. R. Radcliffe-Brown şi B. Malinowski dintre străini, iar dintre români bineînţeles D. Gusti, pe care încerca să-l urmeze de la năzuinţa spre un sistem propriu (în cazul său „integralismul dinamic") până la gestică şi vestimentaţie.

Concrete, contribuţiile lui Vasile Caramelea vor intra indubitabil în istoria antropologiei româneşti. Studiile sale despre evoluţia structurilor sociale în proiecţie teritorială constituie repere bibliografice pentru sociologia istorică a satului românesc. Metoda sa proprie de reprezentare grafică a gradului de închidere şi deschidere demografică a unei comunităţi rurale a fost apreciată de mari specialişti francezi. Metoda staţiei-pilot ca laborator permanent de teren îşi relevă plenar importanţa prin prisma a ceea ce se cheamă astăzi în lume „*native anthropology*". În 1972, cu concursul profesorului Tudor Bugnariu, a ţinut la Facultatea de Filosofie a Universităţii din Bucureşti primul curs de antropologie culturală din ţara noastră,

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

conducând în chip complementar, câțiva ani la rând, practica studenților de la acea facultate. A avut întâlniri benefice cu figuri de seamă ale științelor socio-umane contemporane: C. Levi-Strauss, Robert Gessain, Paulette Marquet, Roland Pressat, Margaret Mead, Arne Martin Klausen ș.a. Mai presus de toate, numele său va rămâne legat de introducerea în România a antropologiei culturale ca disciplină științifică. A ajuns la această izbândă prin dispută, pe de o parte, cu vechea paradigmă reprezentată de antropologia fizică (și e întru totul remarcabilă puterea de înțelegere pe care până la urmă au arătat-o bioantropologii față de noua perspectivă), iar pe de altă parte prin eludarea dogmatismului marxist, care privea la noua disciplină cu suspiciune, ca la un produs de influență britano-americană. Nu l-au atins nici, la vremea lor, înțepăturile marxist-stângiste, nici, ulterior, acuzațiile grosiere de colaboraționism cu... marxismul militant, venite din partea unui grup de jurnaliști de joasă condiție morală (și implicit profesională). Și-a văzut mereu de drumul său și cine se va mișca în țara aceasta în sfera antropologiei culturale autentice (iar nu doar în aceea a unei retorici luxuriante în numele omului), îi va călca vrând-nevrând pe urme.

Gheorghiță Geană

Primit în redacție
la 18 mai 1995

Centrul de Cercetări Antropologice
"Fr. Rainer", București

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Revista „Studii și cercetări de antropologie" publică lucrări originale, de nivel științific superior, din următoarele domenii: paleoantropologie, antropologie contemporană, antropologie aplicată, antropologie socială și culturală. Sumarele sunt completate cu rubrici ca: „Viața științifică", în care, prin note scurte, sunt aduse la cunoștința cititorilor unele manifestări din domeniul de specialitate (congrese, simpozioane, consfătuiri, schimburi de experiență între cercetătorii români și străini etc.); „Recenzii", care cuprind prezentări ale celor mai recente lucrări de specialitate apărute în țară și peste hotare.

NOTĂ CĂTRE AUTORI

Autorii sunt rugați să înainteze articolele, notele și recenziile, dactilografiate la două rânduri, în două exemplare. Bibliografia, tabelele și explicația figurilor vor fi dactilografiate pe pagini separate, iar diagramele vor fi executate în tuș, pe hârtie de calc. Tabelele vor fi numerotate cu cifre arabe. Figurile din planșe vor fi numerotate în continuarea celor din text. Numărul de ilustrații și, în special, de fotografii va fi redus la minimum posibil. Se va evita repetarea acelorași date în text, tabele și grafice. Referințele bibliografice, grupate la sfârșitul articolului, vor fi clasate în ordine alfabetică. Referirile la un articol vor conține numele și inițiala autorilor, titlul lucrării (subliniat cu o linie), numele periodicului, prescurtat conform uzanțelor internaționale, anul, volumul (subliniat cu două linii) și paginile. Referirea la o carte va cuprinde numele și inițialele autorilor, titlul lucrării (subliniat cu o linie), volumul, editura, orașul, anul și pagina. Lucrările vor fi însoțite de o prezentare de maximum 10 rânduri, într-o limbă de circulație internațională. Textele lucrărilor, inclusiv bibliografia, explicația figurilor și tabelele nu trebuie să depășească 8 pagini. Responsabilitatea asupra conținutului articolelor revine în exclusivitate autorilor.

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

Tipărit: *Semne*' 94

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro

RICHARD LEAKEY, "THE ORIGIN OF HUMANKIND"

Apariția în Editura Humanitas în cursul anului 1995 a cărții lui Richard Leakey, se constituie într-un eveniment editorial, atât pentru viața științifică antropologică, cât și pentru marele public.

În traducerea fidelă a cercetătorilor Ioan Oprescu și Ana Glavce, de la Centrul de Cercetări Antropologice „Fr. I. Rainer", după originalul în limba engleză: "The Origin of Humankind", Basic Books, Harpercollins Publ., apărut în 1994, această carte analizează controversatele probleme ale originii și evoluției omului, direcțiile clasice de cercetare pe baza resturilor fosile, fiind puse în relație cu noile direcții de genetică moleculară și de antropologie culturală.

Cartea este structurată pe opt capitole: Primii oameni; O familie numeroasă; Un altfel de om; Omul, un vânător nobil?; Originea omului modern; Limbajul artei; Arta limbajului; Originea conștiinței.

Bogat ilustrată și beneficiind de o bibliografie „la zi", cartea se constituie într-un instrument de lucru pentru specialiști și de cunoaștere pentru cei interesați în pasionanta poveste a apariției și devenirii umane.

Elena Radu

ISSN 0039–3886

ST. CERC. ANTROPOL., 1995, T. 32, P. 1–106

43 881

Quasar ProImpex Ltd.
Tel. 222.61.20 Fax 222.35.43

Lei 1500

https://biblioteca-digitala.ro / https://www.antropologia.ro